

BIBLIOTECA DE LA REVISTA CATALANA

TRESOR DE POBRES

COMPILAT PER

PERE HISPANO (PAPA JOAN XXI)

BIBLIOTECA DE LA REVISTA CATALANA

TRESOR DE POBRES

COMPILAT PER

PERE HISPANO (PAPA JOAN XXI)

(VERSÓ CATALANA DEL SEGLE XIV)



BARCELONA

ESTAMPA Á C. DE FIDEL GIRÓ.

1892

61.2157569
i 14808952

FUNDACIÓN BARTOLOMÉ MARCH



ADVERTENCIA

Platina en ses *Vitae Pontificum* atribueix á Joan XXI, qui fou papa desde 'l 13 de setembre de 1276 al 16 de maig de 1277, lo tractat de medecina que te per titol *THESAURUS PAUPERUM*. Lo papa sobredit, de una noble familia de Lisboa, tenia per nom Pere, fill de Juliá. Aná á fer sos estudis á París y després d' haverse graduat en totes les Facultats, de retorn á Lisboa, fou elet mestre dels Estudis de sa ciutat natal. Havent sigut fet ardiaca de la iglesia de Braga, s'establí més tart á Roma, exercint lo càrrech d' *archiatro* ò primer metge de Gregori X, qui lo feu arquebisbe de Braga y lo creá cardenal del orde dels bisbes. Morí d' una desgracia.

Brunet dona compte de la obra abans referida ab les següents paraules: «*Petrus hispanus (Joannes papa XXI), Summa experimentorum, sive Thesaurus pauperum magistri Petri Ispani*. En lo derrer full retro s' hi llegeix: *Practica medicine que Thesaurus pauperum nuncupatur... compilatusque ex diversis medicine doctoribus Avicenna, videlicet, Galineo, Dioscoride, pluribus aliis medicine expertis autoribus, cum additionibus Petri de tusciano ac Bernardi de gordonio, studiose correctus exaratus Antwerpæ per me Theodoricum Martini. Anno Domini 1476, die 22 Mai, in fol. goth. á dues columnes sense números, mes ab signatures.*»

Afegeix encara, lo bibliògrafo, que «l' exemplar venut per 60 fr. La Serna, y molts altres portan la subscripció ab data de 1476, segons lo qual podria suposarse que Theodorich Martens d'Alost havia introduhit efectivament la estampa á Amberes; mes en son catàlech dels llibres estampats en lo segle xv, existents en la biblioteca reyal de la Haya, 1856, in 8, pròlech, p. XII.—Mr. J. W. Holtrop ha provat que aquest supòsit no tenia pas fonament, y que en lloch de 1476 s' havia de llegir 1497, com ho porta la subscripció d' un exemplar d' aquesta mateixa edició del *Thesaurus pauperum* que's conserva á la biblioteca de la Universitat de Liège. Pera explicar aquesta diferencia de dates, M. Holtrop suposa que mentres s' estampava, sortirian de son lloch los caràcters de les derrerres linees y que al tornarlos á posar se colocaria cap per avall la xifra 6 y després lo 7. Encara més se pot afègir que'ls caràcters d' aquest llibre no son los metexos de que se servi Theodorich Martens l' any 1476.»

Dona compte, además, Brunet, d' una traducció italiana: «*Thesaurus Pauperum*. Qui incomincia il libro chiamato *Tesoro de Poveri* compilato et facto per maestro Piero Spano. Venecia, per Gioanni Ragaro, Gioanni Maria Compagni, 1494, in 4.» «Aquesta traducció ha sigut reimpressa moltes vegades, y primerament á Vènicia, per Aloise de Vasari—1500, in 4 de 60 ff. sense xifres, sign. a—q.»

Una d' aquestes edicions venecianes hem tingut ocasió de veure y examinar en casa de nostre bibliòfil-poeta D. Miquel Victoriá Amer, y es la *stampata in Venetia per Georgio de Rusconi Milanese. Nell'anno de la incarnatione del nostro Signore miser Jesu Christo MCCCCXVII adi.X. de Agosto. Regnante lo inclito Principe Leonardo Lauredano.*

Cotejant lo nostre Còdex catalá ab la dita versió italiana, hem trobat no sols variants en lo text del receptari, sinó també en la distribució y orde dels capitols, lo qual proba

que la primitiva obra de Pere Hispano fou adicionada y corregida a pler dels traductors y editors.

La traducció catalana no sabem que hage estat may publicada, ni trobam indicis de que hi hage altre MS. que 'l que 'ns serveix per aquesta edició. Lo MS. pertenesqué á la Biblioteca del Convent de Santa Catarina de Barcelona, y, adquirit per lo doctor en Medicina D. Joan Marsillach, lo ha cedit ara al Reverendíssim senyor Bisbe de Vich, Dr. D. Joseph Morgades, per destinarlo á la Biblioteca Episcopal de dita ciutat.

Lo Còdex es de bon pergami, en octau, de correcta escriptura gòtica de principis del xv, ab cent quarants fulls útils, y encara que no sia recomanable per la correcció d' estil, ni tampoch com obra científica, la creyem molt digne de ser estampada, perque á més de ser molt curiosa per la rarsa de les fórmules y extravagancia dels medicaments, nos mostra un riquíssim aplech de paraules, axí referents á la botànica com á la medecina, que poden contribuir á aumentar lo diccionari de la llengua catalana.

Qui vulla majors notícies bio-bibliogràfiques del autor, Pere Hispano, pot consultar á Nicolau Antonio y á Rodriguez de Castro.

ACI COMENCE LO LIBRE LO QUAL ES APELAT
TRESOR DE POBRES, COMPILAT DE PAPA IOHAN

En nom de la santa e no departida Trinitat, la qual crea totes coses, les quals coses no son Deus, e les quals sengles coses dota de propries uertuts, del qual tota sauiea es donada als sauis e sciencia als sabents. Obra sobre forces, començ confian del adiutori daquel qui obra per nos totes coses, axi com per instrument, la qual obra uul esser nomenada TRESOR DE POBRES. Jo assignant e apropiant a aquel aquesta obra, lo qual es nomenat pare dels pobres, en la qual obra si entesament hi sera legit, ab un poc, de totes les malalties hi seran trobades leugeres medicines e certes, lo qual metge crea la medicina de terra, segons la paraula de Salamo crea Deus medicina de terra, el saui baro no la aborrira. Mas io amonest e conseyll lo legidor que no meyns preu aqueles coses les quals el legira per aventura no conegudes, e que no les aplech primerament ais corses, qui deuen estar metyats, ans que age consirat la especia de la enfermetat e la natura del malalt e studiu se diligentment saber les compleccions de cascuna de les coses, e les natures e la substancia quant el pora, e la uertut amagada de cascuna de les coses. Car en altra manera lo cech metge enceptarie lo cech malalte en la foua de mort, e no impugne per sciencia daquest libre, daqui auant, lo donador de la sciencia. Guart se lo metge diligentment e feelment que no enganant per preu o per amor solament reuel a alcun metgament per lo qual lo temps de les fembres o afolament daqueles face uenir, o emprenyament ne sie tolt. Mas los dits dels filosofos dels quals en aquesta obra es tota manera que es dit sotsmetiment. En aquesta manera axi o reeba axi com si ueya tots los originals. Car feelment aiustant en totes coses, les quals poran esser troba-

des per mi els llibres dels filosofos e dels maestres. Encara les selues dels esperimentadors dara diligentment encercant ab mes despeses e ab trebayl no poc, o com lurs paraules oi sen sien trobades en algu loc deynos altres paraules de mes leuger enteniment dels doctors, pose aci en tal manera axi com si auiets los llibres presents no altra cosa en aquels llibres que en aquest posada hy trobarets. Com ladoncs la gracia de Jhesu Christ, qui es sobira metge, apelada, lo qual sana axi com uol totes les nostres malalties, car el es cap dels feels. A les malalties del cap comencem deualant tro als peus, e primerament de les malalties dels cabeyls, los quals a les uegades son rosses e forcats, a les uegades son cannats en color.

CAPITOL I

DE DECAYMENT DE CABEYLS

Sils cabeyls caen, fet lexiu de la cendra del peu del colom qual se uol blanc o negre, e lauau ne lo cap. Experiment.

Item les fuylls del reboyl e la miga escorça del coet en aqua e lauau ne lo cap.

Item auelanes picades ab ensunyadors los cabeyls restaura. Diascorides e Isaach.

Item decoccio de rayu de malua en aqua. Lo cap lauau daquela decoccio encontinent fa caure lentiga del cap. Experiment.

Item cendra de los poquetes granoylls cremades sanen encontinent lo decayment dels cabeyls. Galien e Dyascorides.

Item laigua de la decoccio de la escorça del olm moltes uegades lo cap lauau, o picada e posada sobrel cap, fa a lo metex ab gran acabament. Macer.

Item la cendra del fems de la cabra ab oli, untada la cabeza fa multiplicar los cabeyls. Idem.

Item exens picat e desus ligat sobrel cap encontinent sana. Macer.

Item untat lo cap ab mel cuita, e sie posat e salpicat de-

sus de la puluora del langardax uert, molts pels fa naxer. Experiment.

Item sanç de caragols, quis fan deynos terra. Untat lo cap daquela fa molts cabeyls naxer e mesleria sana. Dyascorides.

Item vntat lo cap ab orina de ca e nos fara calp. Idem ibidem.

Item fet lexiu de cendra del fust de la edra blanca escorçat. Sana lo cap, e aço fet una uegada e seran los cabeyls bels e rosses dins .iij. meses, e aço fet si mester hi sera de .ij. en .ij. meses. Dyascorides.

CAPITOL II

QUE CABEYLS NO NASQUEN NEGUN TEMPS

Que cabeyls no nasquen nuyll temps, arencat aquels e untat lo loc aquel on seran arencats ab sanc de murcech, o ab sanch de granoylla xiqua. Experiment.

Item prenet sanc de murcech, suc derba sana, ous de formiges, papauer negre, e si del suc de la erba sana no podetz auer, en loc daquel posat de la sement de la dita erba sana, e de cascunes daquestes coses egualment, e picat o tot ensems, e fet ne pasta, e pastat o tot ensems ab sanc de murcech, e daquesta cosa posat ne sobre aquel loc. Car experiment es.

Item cendra del trixo de la col, ço es, de la rayu, ab uinagre emplatat, lo naximent dels cabeyls tol.

Item ladanum, ço es, goma, orpiment, ous de formiges. Mesclat aço ab uinagre e untat ne lo loc on uuyllats que no isquen pels.

Item leyt de goça. Lo loc untat no lexa los pels nexer. Galien e Sixtus.

Item posat al bayn poluora de granolla uert cremada e tots los pels que en aquel bayn seran banyats cauran aqui elex.

Item farine de faues pastada ab suc derba sana, en los angonals deis infants posada no lexa pels nexer.

Item les corça de la rayu del trixo de la col uermeylla bolit en aigua de font e lo cap lauat daquella aigua no lexa enblanquir los cabeyls, ne lexa tornar lome canut.

CAPITOL III

DE BUBES DE CAP E DE CAMES E DE TINNA E DE RASCA
E DE POOYLLS E DE MOSQUES

A guarir bubes de cap lauat moltes uegades lo cap ab uinagre en lo qual maioles sien cuytes. Nulla cosa noy e millor. Macer.

Item morretort picat ab ensunya doca sie posat sobre les bubes e guareyxles e sana la gratinya.

Item fuylls derba, on se fan les violes, picades sanen les encontinent.

Item laigua en la qual ciurons sien cuytz tota ronya de cap e daltres membres tol quen sien lautz. Ysaach.

Item molt ual lo ros del ui poluora feyt e posat sobre la rasca mundada ab oli e ab uinagre, sana aquela. Circa instantans.

Item la rayu del cogombre amarch ab aigua freda, posada de sus la rasca, munda aquela. Constanti.

Item prenet exenz, e picat lo, e vntat ne lo cap, e sanala. Macer.

Item scauiosa picada ab ensunya ueylla de porc, amorrex fleuma falsa, la qual fa les posteles en les cames.

Item a tinya prenet lebor blanch, que es erba esternudadera, e picat la ab ensunya de porc, e posat o sobrel cap, tot aço confegit. Galien.

Item prenet lo fetge cruu, axi com hom lo trau calt del ventre del porc, e posat lo sobrel cap, e aço fet per .ix. dies, e apres lauat lo ab aigua freda e sanara. Idem.

Item serradura del corn de cerf, donada a beure ab bon ui, no lexa lemens ne pooyls nexer e sin es lo cors untat fortment molt maiorment no lexa lemens ne pooyls nexer. Gilbert.

Item les lemens son mortes ab totes coses mundificatiues amarges e consumtiues.

Item stafisagria, neyre; orpiment; totes aquestes coses picades ab vinagre o ab oli lo pooyls mata. Idem.

Item a lo metex fa aigua salada mesclada ab segon.

Item galina cega e sangoneres, ensems feyta poluora e sie mesclada ab sanc de porc, e sien vntat lo cap, no lexen uiure lemens uermes, pooyls, cimeus, ne pulces.

Item sien mundificades les bubes ab ui o ab orina entro que sien mundificades, e apres sie posat aqui poluora de ros de ui sobre aquelles, fortment les sane. Experiment.

Item que les mosques fugen, escampat per la casa aigua en que sadoria e sauch sie cuyt, e aquela aigua sie gitada per casa.

CAPITOL IV

CONTRA LITARGIA, QO ES, MALALTIA DE MOLT DORMIR

Ad litargia prenet ruda, sisimbri, e picat o ensems fortment, e destemprat o ab vinagre fortment, e apres totes aquestes coses posat el nas. Constanti e Galien in passionario.

Item prenet dels cabeyls daquel o daquela qui aura aquela malaltia, e cremat los, e confegit los ab vinagre e ab vna poca de pegunta, e posat los dins el nas, poderosament lo desperta. Constanti.

Item lo leu calent del porc prenet, e posat lin el cap, maueyllosament ual. Idem.

Item la sanc de tartuges; daquela untada la front del malalt molt ual. Idem.

Item fomigatio feyta de cuyr de cabra poderosament desperta lo litargich. Idem.

Item fomigatio feyta de cuyr de cabro los litargichs els epileutichs e les fembres qui an offegament de la mare, desperta fortment. Idem.

Item los huyls el cor del rossinoll, posats de ios lo coxi o

en lo lit, los qui hy jauran que no dormiran, e qui les dites coses beuran nuylls temps dormiran.

Item la odor de pencedoni tol lo son.

Item la sement de mostaya sie picada ab vinagre, e sien ne bregades les plantes dels peus. Los dauant dits desperta fortment.

Item saturiga picada e cuyta en vinagre, emplastada el tuçol, alegrament desperta los dorments. Dyascorides e Macer.

Item neguna cosa no desperta millor los litargichs quel fum dels cabeylls dels homens, si fumigatio ne sera feyta ab els. Roger.

CAPITOL V

CAN HOM NO POT DORMIR

Fet odorar camfora, opi, erba saba, e ozimum, e saffra, e cera con feyta ab aigua ros.

Item los huyls, e lo nas, els morros, sien vntats de mirra, storace, castoreo, opi, erba sana. Totes aquestes coses sien cuytes en most, e mantinent se reposara. Constanti.

Item dat a beure anacarts ab ui, e tantost dormira. Constanti.

Item fet enguent de peucedano, de castor, e doli rosat; e vntat ne lo cap, e encontinent dormira. Idem.

Item opi .ij. onces, leuam de forment .iij. onces, e destemprat o ab mel o ab vinagre, e vntat ne los polses del cap e reposara. Constanti.

Item mesclat opi, sement derba sana, e sement de leytuga, e sucre ab suc de leytuga, e fet ne emplast sobrel front. Idem.

Item destemprat ab clara dou e ab leyt de ferabra, papauer blanc, e ab sement derba sana blanca, suaument fa dormir. Circa instans.

Item sie posat aital emplastre: Reebet de opi tebayc dracma una, derba sana .ij. dracmes, papauer negre .ij. dracmes. Tot aço sie picat e sie mesclat e encorporat ab populeon, ço

es, enguent fret que ual a febre aguda, e a terçana, e continua. Tot aço sie destemprat ab leyt de fembra, o ab leyt de somera, e apres sien vntats los polses del pacient moltes uegades. Esprouat experiment es.

Item dita cosa es que la cera de la oreylla del ca, donada a beure al pacient lo fa dormir. Gilibert.

Item lo fel del lop, begut ab ui, fa lome dormir tots temps, tro que dons a el odorar vinagre. Experiment.

Item sie tot vntat ab enguent doli rosat, e ab peucedano, e castor, demantinent sera la dolor asuauada. Galienus in passionario.

Item lo leu de la bestia ligat al cap calent ual. Idem ibidem.

Item coet erba sana en vinagre, e vntat ne lo nas, e les oreylles, els morros, e mantinent ab gran maraueylla dormira. Galienus in passionario.

Item sie untada la front ab oli rosat, e sie aqui posada sangonera sobre la vena de mig la front, maraueyllosament hi ual.

Item saffra fa uenir son. Constanti.

Item sie pres saffra, mandragola, que es erba, e storax, que es goma, e aiustat hi .i. poc dopi, e sie tot ensems picat e puluerizat, e daquela poluora sie posada sobrel cap del malte, e encontinent dormira. Macer.

Item la sement de la erba, la qual es vulgarment dita canellata, fa dormir.

CAPITOL VI

CONTRA DOLOR DE CAP, DE REUMA, DE FREDA COSA, E DE DOLOR DE CAP, E DE MIGRANA

Aylls ab faues escorçades cuytes, picades ensems, e feyt emplastre, la dolor del cap tolen.

Item fomigacio de ui, roris marini. Aço bulit tol la dolor del cap. Circa instans.

Item ysop torrat e calt, posat al cap, ual contra dolor del cap, de remate. Circa instans.

Item sia picada la femta dels coloms, mostaia, mandastre, sement de ruda torrada, e sie tot aço posat sobrel cap reumatic. La reuma freda molt la desseca, e la ueylla dolor tol.

Item sie posat mill en vna pàela, e torrat lo, e puyx fet lo metre en -i- sacco, e apres aiustat hy sal e anet, bona quantitat, e fet o posar el cap, car molt destroce la reuma.

Item poluora de cubebes e macis sien confegides ab goma storace, ço es, goba, e olibano, ço es, ensens blanc, e sien feyta poma, la qual sie molt odorada e fet fumigi daço al entrant del lit sobre brases, posant les dites coses sobre les brases segons la quantitat queus uolretz, e apres aiatz vn embut o vna bela caneta que tingatz el nas, per lo qual prengatz aque la uaporatio tenent lo cap en tal manera cubert e abrigat, que en altra loc no puxa anar lo fum. E sapiatz que aço conforta lo ceruel molt e rete la humor superflua.

Item macis, cubebes, sien mastegades e tengudes en la boca longament. Circa instans.

Item sement de dragontea portada el col tot la dolor poca o gran. Kirinius.

Item gitat dues partides de suc de dragontea, e la terça de mel, gitat el nas, tolen la gran dolor del cap. Macer.

Item lo suc de uerdolages, lo front vntat, la dolor e la ardor tol. Macer.

Item la corona de la uerbena, posada el cap, tol la dolor del cap.

Item la meola del pa pastada ab suc de celiandre tol tota dolor.

Item lo suc de la ceba posat el nas purga lo cap deman-tinent.

Item coet en laigua e en oli lo cogombre amarc e exenz, e de tal decoccio lauat ne lo cap. Experiment.

Item sagnia de la vena del front escuse moltes malalties del cap. Galter e Dyascorides.

Item la pel del molto fresca e calda posada, lo cap ben abrigat de nuyt e de dia daquela pel, tol la dolor del cap. Idem.

Item sement de silli e lescuma daquel sien vntat lo front, yuacosament sana la dolor del cap.

Item vna fembra auent dolor del cap, per lonc temps se unta lo front els polses ab la dialtea, e de mantinent fo guarida. Aço io o uiu.

Item almols picatz emplastatz tolen la dolor del cap. Dyascorides.

Item lo suc de la erba de la plantage picada e emplastada ab la orina del malalt, tol la dolor del cap fortment.

Item fuylls de bretonaga, picades e emplastades, tolen la dolor del front e dels huyls marauellosament, e la assuauen.

Item serpoyl picat e cuyt ab vinagre, en oli rosat confegit, posat el cap tol la dolor. Dyascorides.

Item exenz, e ruda, e edra terrestre. Sie aço tot confegit ab blancs dous e ab mel, e sien feyt emplastre al cap, tolen la dolor de cap. Experiment.

Item sement danet sie cuyta en oli e daquel oli sie vntat lo front els polses. Tol la dolor.

Item celidonia, picada cuyta e emplastada al cap, tol la dolor del cap. Experiment.

Item lo suc daquela erba, que á nom pare e fill, mesclat ab vinagre e posat sobrel cap pacífice la dolor. Constanti.

Item emplastre molt prouat de Constanti en la dolor del cap. Reebet: opi, safra, de cascu .i. onza, roses .iij. onces, e estes coses de sus dites sien temprades ab ui cuyt, e feyt emplastre e posat sobrel cap molt ual. Constanti.

Item si la gran dolor sie escompresa en lo cap. Reebet: opi, camfora, equalment sien resoltes ab oli de salçe, e mes en lo nas o en les oreylles. Constanti.

Item oli de violes ab leyt de fembra noyrent filla, posat el nas, marauellosa cosa es. Idem.

Item medicina de tamarindis no a par. Tamarindis es medicina que mundífice la sanc. Idem.

Item picat cubebes ab aigua ros, e posat les sobrel cap, tolen la dolor.

CAPITOL VII

CONTRA EPILEPSIA, ÇO ES, MALALTIA DE QUE HOM CAU EN TERRA, E DENEDEMONIAT, E DE MANIACO, ÇO ES, ORADURA.

Lo corn del cerf, poluora feyt e begut, sana aquels qui caen daquesta malaltia. Sixtus ad hoc.

Item lo ceruel de la uolp, donat moltes uegades á beure ab ui, nols lexa iames estar epilentic.

Item los genitaris del porc senglar o de verre, begutz ab ui, sanan los epilentic. Sixtus.

Item lo fel del ors, begut ab aigue calda, ual. Idem.

Item leyt degua, beguda, sana aquels. Idem.

Item la liquor que hix de seu del molto can hom lo rust, donat a beure, sana. Els leus, els genitaris daquel, fa a lo metex.

Item lo fetge del uoltor picat ab sanc de si metex, begut per .XX. dies sana.

Item los genitaris del gal, picatz e begutz, sanen; mas retengan se aquels qui aço faran de ui á beure per .XX. dies.

Item solament antimoni, donat á beure ab aygua beneyta, sana.

Item bretonega, agrimonia, puliol, serpoyll, bulan tot ensem, e ab aquel aigua fet lin lauar lo cap, e de la substancia fet lin emplastre sobrel cap e dormira.

Item picat ruda, e sal, e aiustat hi mel, e fet lin vntar lo front, sana. Experiment.

Item antimoni ab castor, dat a beure, fa a lo metex.

Item los ous del corp, begutz, ualen. Girardus in viatico.

Item lo suc de la ruda saluatge fa a lo metex.

Item lo cayl de la lebre, sana. Dyascorides in viatico.

Item politric, picat e dat a beure ab pater noster, poderosamente sana.

Item la poluora del os del home, cremat, maiorment del os qui es trobat el cap qui es craneum, trobat dins el cap qui es os pelos e fusteyn e traucadet, dat al epilentic, sanal, e

daquel qui no es aital sana la ferabra. Certa cosa es e esperata. Auincena.

Item la pedra roya qui es trobada el uentrell dels polls de les orenetes, portada, sana. Dyascorides e Constanti.

Item la femta de la cegonya, dada á beure ab aigua, demantinent sana.

Item pentafilon begut per .xxxij. dies, acabadament sana. Dyascorides.

Item los vermens qui son trobatz deios alguna infladura pelosa, la qual es trobada en aquel arbre qui es dit bedegar, donatz a beure daquels, lo primer dia .iij., el segon dia .iij., el terç dia .iij., destempratz ab aigua beneyta, sana. Constanti.

Item aristologia qui a la fuylla ab gran uermeyll de part dins, axi com a cirera, tant quant lo malalt la portara no caura. Experiment.

Item cinta de cuyr dalum fa a lo metex quant que lo pacient la portara.

Item la carn del lop, mengada, sana los fantastichs. Sixtus ad hoc.

Item diu lesperimentari, e yo queu e oit domens esprouatz, quel cor del lop mengat sana los epilentic, encara si la partida daquel sera picada e beguda ab bon ui.

Item per cert, uestch de roure, si sera begut, sana. Experiment.

Item la cendra del talp cremat en bela ola noua, cuberta fortment ab argela o ab pasta, dada a beure ab ui, sana. Experiment.

Item cremat una mustela uiua e vna oroneta, e fet ne poluora, e dat tot aço a beure ab ui sana.

Item beua lo malalt suc de marrubi ab mel, de cascu .iij. cuylleres en vna uegada, e aço face moltes uegades, e sanara.

Item lo ui de la decoccio destaca roci, molt hi ual.

Item los pels del can blanch, e no auent en el nuylla negor, penyat al col del malalt, sana.

Item miga liura de sanc, aquela can la dona a dessa flor, molt ual aquesta, e es cosa molt esprouada. Experiment.

Item sanc daneyl uerge hi da remey. Experiment.

Item la poluora del fetge del mila, sobira remey din que es.

Item lo pare o la mare del malalt menen aquel a la església en la .iiij. feria, e la .vi., e lo dissapte, e oye lo malalt tota la missa. El dicmenge, oida la missa, digal capela sobrel cap daquel lauangel, en lo qual es dit: *Hoc genus non eicitur nisi in oratione et ieiunio*. Sis uol sie epileptic, o lunatic, o demoniat, sera deliurat. Constanti e Galterus.

Item per cert es dit que deus atorga a .iiij. reys, qui a el adoraren, que cascu que portara ab si los noms daquels escritz no aura mal de epilemsia e son los noms daquetz Melchior, Gaspar, Baltasar.

CAPITOL VIII

A TOTA MALALTIA E A TOTA DOLOR DUYLS

La clara del ou ben batuda e escumada, posada els huyls, tol la dolor. Sixtus.

Item drap de li sie mullat en lespuma, ço es, en la uiscositat de silli, e sie posat sobrels huyls plorantz e roygs, tantost sanara. Dyascorides.

Item blanc dou, el suc de cama roya, sien fort ben batutz, e sien lescuma leuada, e vna gota de la liquor que roman sie posada en luyl, demantiment destruu la macula. Pere Lurcrator.

Item .iiij. rayus de corregola cuyllitz en nom de la santa trinitat ab pater noster, penyatz al col ab vn drap de li, destroex la macula. Kyrinus.

Item lo suc de la corregola espumat e posat en luyl, molt val a malalties duyls. Idem.

Item suc dexenz, leyt de fembra, mesclat ab aigua ros, e emplastre feyt sobre los huyls la dolor asuaue, la sanc e la macula solte.

Item sement de dragontea, portada, aqua la uista. Kyrinus.

Item los huyls de la corneylla, penyatz e portatz al col, sanan tota malaltia duyls.

Item exenz fresc picat ab blanc dou e sobre posat per una

nuyt, la sanc dels huyls e la vermeyllor de qualque humor sie, tol. Idem.

Item lo suc de morsus gallium ab lo suc de la sumitat del rubi, gitat en los huyls, la sanc e la blancor tol dels huyls.

Item a la fort dolor prenet la cendra de les fuylls de les cols, e vn roneyl dou cuyt el foc, e leyt de fembra, e vna poca de mel, e mesclat o tot ensems, e posat ne sobrels huyls segons queus sera semblant.

Item la sanc del colom, gitada sobrels huyls, tol la dolor.

Item lo fel de la perdiu, gitat els huyls, tol la dolor, e encara tol la escura daquels.

Item lo suc de la ruda mesclat ab mel, escumada poc a poc, posat sobrels huyls, la ueylla escura tol. Experiment.

Item picat les flors daquela erba, que es dita mille follia, ab leyt de fembra, e lo suc daquela posat en luyl e la macula sera desfeyta. Experiment.

Item lo suc del gram els huyls posat ab coto la nafra e la fistula sana dels angles dels huyls en .ix. dies. Dyascorides.

Item a lo metex fa poluora dungla caballina terrestri posada sobrels huyls.

Item bretonega picada e emplastada sana los fermentz dels huyls. Macer.

Item sils huyls seran lauatz ab aigua, en la qual bretonega sera bolida, la escura, o qualque malaltia altra hi sera, perdra. Dyascorides.

Item la cendra del fens cremat sie confegida ab vinagre, e sie seccada, e apres sie picada e destemprada ab suc de fenoyll o de mors de galina, qui es erba, e posat lo suc sobre la macula, sobirana medicina es. Experiment.

Item les fulles de la verbena picades ab ui e ab sal, e posada sobrels huyls, de dia, de nuyt, maraueyllosament ual contra laganya dels huyls.

Item a la laganya picat equalment, atrament, mel, blancs dous, e posat ne sobrels huyls de mati e de vespre, e vntat los huyls ab leyt de fembra.

Item vntat los huyls laganyoses ab suc de satirion, la qual dita erba nayx en los montz o els prat, sens tardanza seran guaritz. Constanti.

Item prenet ruda secca e fuylls de cols, e picat o tot, e del suc quen exira vntat ne los huylls. Certa cosa es aquesta.

Item lo suc de la rayu del liri blanc posat els huylls desfa les vngles daquels. Idem.

Item lo suc de la verdolaga saluatge, gitat en los huylls, desfa la tela dels huylls sens duptanza. Prouada cosa es.

Item a desfer la vngla dels huylls posat hi sanc danguilu uina. Certa cosa es que molt hi ual.

Item lo suc de la edra terrestre posat el nas daquela part en la qual es la blancor, lo cap del malalt fortment inclinat, gita aquela blancor dels huylls.

Item verbena picada ab blanc dou e posada de sus, tol la inflanza e la oscura dels huylls.

Item, axi com io e uist moltes vegades, bellirici posat els huylls purgan aquels e noy son sentitz. Illud ego.

Item laigua en la qual sie cuyt serpoyll, sien ne lauatz los huylls moltes vegades, les lagrimes sequen. Experiment.

Item les fulles de la bretonega e rayu de fenoyll cuyt en aigua, e daquela aigua sien ne lauatz los huylls, e secca les lagrimes.

Item picat les flors daquela erba que es dita mille folia ab leyt de fembra, e lo suc daquela posat en luyll, e la macula sera desfeyta. Experiment.

Item lo suc del gram els posat, en aquel metex dia la macula sera desfeyta. Experiment.

Item saffir, zmaragde, los huylls, los quals ne son tocatz, moltes uegades sana. Lapidarius.

Item lo suc de la erba, qui es dita acori, posada els huylls, maraueyllosament los clarifiquen!

Item laigua en la qual lo silli aura estat remullat vna nuyt, posada dins e defores, demantinent estreyn e sana les lagrimes, les quals son engendraes dardor ab proicio. Idem.

Item aquela metexa cosa fa fomigacio de vinagre, en lo qual les flors uermeylls de la malgrana ans que face fruyt, e les fuylls del roure o de plantage sien bolides. Experiment.

Item lambrusques sien cremades en ola noua, e la poluora sie passada per vn cendat, e aquela poluora sie posada sobrels huylls, e tol la dolor. Gilabert in viatico.

Item lo roueyll del ou sie confegit ab aigua ros, e ab farina dordi, e leyt de fembra, asuaue e empenyen la materia del loc. Experiment.

Item sie picada ruda ab comi e sie mesclada ab roueylls dous, maraueyllosament exuga los huylls de la sanc aplegada en aquels. Constanti.

Item contra fistula quis fa en langle del huyll fet poluora densens, aceuar, sarcacollo, qui es dit angelot, sanch de drago, balaustia, qui es dit flor de malgrana, antimoni, verniz, aquel verniz ab que enverniceu les escudeles de terra, flor daram; de cascu egualment quant que mester hi sera, empero la fistula sie premude ab les mans suaument tro quen sie exida tota la podridura, e apres iaga lo malalt sobrel costat sa, e vna poca de la dita poluora sie desolta ab del suc de plantage clarificat, e sie posat en langle del huyll malalt, e axi iaga per .iij. o .iiij. ores.

Item cendra de caragol, cremada ab sa cuberta, sie posada sobre la macula. En .iij. dies, es dit, que destruu la macula, segons que diu tholomeu.

Item tota leyt assuaue la dolor dels huylls mayorment ab roueyll dous e ab aigua ros emplastat.

CAPITOL IX

DE MALALTIA DOREYLLES

Lo suc de les fuylls del cogombre saluatge, posat en les oreylls, tol la dolor daqueles.

Item posat el foc fust de frex uert, e la liquor, que del cap daquel exira, cuyllit e metet ne en la orella. Tol la dolor e loyr emena. Experiment.

Item los lembrics de terra, aquels que ixen can a plogut molt, ous de formigues, fulles de ruda, tot picat ensems e bolut en oli, e apres colat lo, e can sera colat, una gota daquel oli tebeu posat en la oreylla, loyment perdut restaura. Experiment.

Item posat oli, e suc de porre, e dexenz, e leyt de fembra, en ceba concuada, e posatia sotz les brases, e can sera cuy-

ta espremetla, e daquel oli quen exira posatne vna gota tebea en la oreylla de matí ab .i. poc de coto, e apres .vi. ores obrít la oreylla del malalt en una partida iosana, e vntatla e muntatla suaument, e aço moltes vegades, molt es bona cosa.

Item en tal cosa molt hi ual leytuga emplastada, ço es saber, en cosa calda. Experiment.

Item stopa de canem, muyllada en blanc dou, molt hy ual. Experiment.

Item lembrics quis fan, axí com de sus es dit, picatz ab oli rosat e posatz sobre la oreylla, molt hy ualen. Experiment.

Item sola aigua calda, emplastada ab leyt de fembra, molt hi ual. Experiment.

Item si gra o peyra, o alguna altra cosa semblant, cau en la oreylla; alguna persona pos la boca en la oreylla, e apres, espire forment en gisa que la tire popan. Roger.

Item si uerme es entrat en la oreylla posat hy lo suc de les corça del noyer, ó de la nou, o de les fuylls del preseger. Experiment.

Item aiustat á la oreylla poma madura ben holent e calent, e de la part de la coa sie vn poquet uberta, e al mati trobar hyetz .i. verme, tant se delitara en olor de la poma.

Item oli damenles amarges, els meols dels pinyols dels presegs picatz, obren fortment les oreylles. Roger.

Item contra vermes doreylles lo suc del exenz hi sie gitat. Circa instans.

Item lo fel de la cabra mesclat ab suc de porre, en la oreylla metut, tol la dolor, el oyr restituex. Experiment.

Item lo fel de la cabra destemprat ab leyt de fembra e ab vna poca de mirra posat en les oreylles, sobirana medicina es. Constanti.

Item lo suc del oregan posat en les oreylles ab leyt de fembra tol la dolor. Constanti.

Item contra vermes doreylles, lo suc del exenz gitat en les oreylles molt hi ual. Circa instans.

Item lo suc de la edra mesclat ab oli dolines, posat en les oreylles ab leyt de fembra, tol la dolor. Dyascorides.

Item lo suc de la ceba posat en les oreylles ab leyt de fembra tol la dolor. Dyascorides.

Item oli confegit ab canela es sobirana cosa de les coses les quals sanen la dolor de les oreylles. Auincena.

Item oli en lo qual amenles amarges seran picades, o oli de ginebre, o oli de decoccio de cebes o de raue gaylesch; totes aquestes coses e sengles aiuden molt a les oreylles maltes de freda cosa. Galienus in pass.

Item lo suc del ysop mesclat ab oli e posat tebeu en la oreylla, tol la greu dolor de la oreylla. Macer.

Item fumigi de vinagre calent molt obre les oreylles e ual al oyr per la sua subtilitat que a. Albertus.

Item picat ous de formiges, e colat los per vn drap, e aiustat hi suc de politaria, ço es, oliuarda, e posatne en la oreylla: la veylla sordea emena. Galienus in diatricis.

Item orina dinfant, calent, posada sobre les oreylles dessecala la humor daqueles, e encara assuaue la dolor daqueles. Galienus in passionario.

Item lo grex de granoylles, degotat en les oreylles, deman-tinent tol lo brugiment daqueles. Plinius.

Item lo grex de les ranes emplastat ual molt a dolor de les oreylles, e a tota dolor.

CAPITOL X

DE GOTA ROSA E DE LES RUES E DALTRES MALALTIES

QUES FAN EN LA CARA

A gota rosacea toledora sie feyta leyt ab aygua de meols de pinyols de pinnes. El greyx que exira de part de sus sie aiustat a la leyt calent, e sien la gota rosacea vntada, sens duptanza sera guarida. Girardus.

Item contra gota rosa enueytleida, Reebet: caffre vna dracma, borrayx .ij. dracmes, farina de ciurons roys .iij. dracmes. Sien confegides totes estes coses ab suc de ceba e ab mel uermella escumada. Roger.

Item lo greyx del leon mesclat ab oli rosat, posat sobre la cara, guarda aquela de tot tici, e guarda la blancor en aquela.

Item contra inpetigin ques fa en la cara, coet .i. largan-

dax viu, uert e blanc, en oli entro torn loli al terz, e colat lo, e ajustat hi cera blanca e uerge, e feyt enguent vntat ne la cara. Galienus in dyatricis.

Item la rayu de lapati, que es dit romex, cuita ab vinagre e ab sal, sie colat, e daquel vinagre, quen exira, sie fregada la cara. Idem ibidem.

Item a toire les rues de la cara, e tota malaltia toledora daqui, picat rayu de cogombre amarch, secca, e purgatla ab sedaz e mesclat la ab aigua, e lauat ne la cara per .iij. dies, e auresz muraueyllos acabament. Idem ibidem.

Item a fer tota la cara blanca vntat la cara ab sanc de tor. Les macules ne tol e munda e purga la cara. Idem ibidem.

Item la femta dels coloms picada ab vinagre, posada sobre la cara, desfa tota oredeza daquela. Experiment.

CAPITOL XI

A LES DENTZ E A LES GINIUES

Si lauaretz la boca vna uegada el mes ab ui de la decocció de la rayu de titimal, qui es dita literola, negun temps nous dolran les dentz. Experiment.

Item tocat lo dent traucat ab leyt de goça, e posada de sus demantinent lan fa exir. Sixtus ad hoc.

Item la sal confegit ab pasta cremada el foc, feyt emplastre e posat sobre les dens, sanales perfeytament. Experiment.

Item á la fort dolor posat suc de edra terrestre en la oreylla de la part on es la dolor, e dolra poc mas, demantinent sessara la dolor. Experiment, in diatricis e Galienus.

Item lo suc de acori, que es liri que no fa flor, mes el nas fa a lo metex.

Item posat la sement de la erba sana sobre les brases, e reebut lo fum en les dentz per embut, los uermens ociu e tol la dolor. Experiment.

Item la farina de la niela posada, el dent foradat tantost sana. Idem.

Item sie lauada la boca de la decocció de bedegal, qui es

espinalp blanc: tol la dolor si moltes uegades ne sera lauada la boca. Circa instans.

Item complit la dent de la rayu del raue gaylesch: tol la dolor. Dyascorides.

Item cogombre amarch, cuyt en ui o en aigua, el suc daquel tengut en la boca, sana la dolor de les dentz. Idem.

Item lo suc destanch posat el nas, de laltra partida on la dolor no es, tol la dolor. Dyascorides.

Item escrise Bertran en la suma qui es apelada Almagest, que sils dentz del hom mort tocan lo dent malalt sens duptanza sera ades guarit.

Item lo vinagre, en lo qual les rayus derba sana seran bollides, tol la dolor si daquel la boca sera lauada, e si longament es tengut en la boca. Circa instans.

Item sien lauatz los dentz ab la decocció de oregan, o la asta daquela sie escalfada .i. poc al foc, e posada en la dent, sobre totes erbes hi aiude. Galienus in uiatico e Constanti.

Item la rayu de la erba sana, forment escalfada, sie posada sobre la dent dolent, o la rayu daquela, tantost cau la dent per si, e guardat uos que non toquetz les altres dentz car totz caurien. Bartolomeus.

Item a traure la dent sens ferre prenet la rayu del sene comunal, e tocat ne lo loc de la dolor per .iij. dies, e tornat aquela rayu en lo loc on fo arencada: molt aiuda e nuyll temps daqui auant no dolran. Plinius.

Item la rayu de la erba sana, cuyta en vinagre e tenguda en la boca, tol la gran dolor de les dentz. Macer.

Item la poluora del corayll uermeyll posada sobre les dentz es sobirana medicina en confortar les dentz e les giniues. Auincena.

Item la rayu de mille folii, que es erba, mastegada en degu, tol la dolor de les dentz. P. Lucrator.

CAPITOL XII

A SANCH QUE HIX DEL NAS O DE QUALQUE LOC

VOS PLACIE

Lo suc de la femta del porc, espremuda el nas, estrey n la sanc. Constanti.

Item la poluora de la fana escorzada, posada el nas, reten la sanc, e encara mes si sera posada sobre la nafra de qual isque sanc. Dyascorides.

Item faua posada sobre la nafra reten la sanch, axi com de sus es dit. Experiment.

Item lo suc de la ortiga, posat el nas, fa la sanch exir, e posat el front reten la sanc. Dyascorides e Isaach.

Item lo suc de la ruda posat el nas reten leximent de la sanc.

Item mille folium, odorat o begut, reten la sanch, e posat el nas dins falan exir. Experiment.

Item la cendra de les rayus de la ruda, e de les fuylls posada el nas ab .i. cano layns, fortment estrey n la sanch.

Item aquela sanc que exira del nas sie cremada e feyta poluora, e insuflada ab .i. cano el nas, estrey n fortment la sanc e consolda les nafres.

Item a les fembres sie posada estopa muyllada en blanc dou sobre la mamela de la part on la sanc exira, ab suc de morela. Dyascorides e Macer.

Item fet emplastre sobre los genitius ab argela, e ab vinagre, e ab blanc dou, demantinent hi ual.

Item iage lo malalt enclinat e tot nuu e sie gitada sobre la cara aigua freda ab vinagre. Aquest es secret de Galieno.

Item la sanc de la uaca, posada en la nafra, demantinent la sana e estrey n la sanc. Constanti, e io dic que mes ual cremada aquela sanc,

Item la cendra del corn de la uaca, gitada el nas, demantinent reten la sanc. Experiment.

Item poluora feyta de atrament, qui es agriment, posada sobre la nafra ab cendra de rayu de falgera, estrey n la sanc e sane les nafres.

Item lo suc del fems, gitat el nas o sobre la nafra, restrey n la sanc que hix de la vena o del arteria, e aço sens defalimant: Hali in regali dispositione.

Item la orina del hom, emplastada ab cendra de cep, estrey n la sanc. Dyascorides.

Item sanc de perdiu, de coloma, de tort, de tortre, posat sobre l nas on la sanc hix molt copiosament, sana. Dyascorides.

Item la cendra del feltre ab poluora densens blanc, mesclada e insuflada el nas, fortment estrey n la sanc.

Item cendra de plomes de galina insuflada e gitada dins el nas, maraueyllosament estrey n la sanc. Experiment.

Item la cendra de la granoylla cremada en ola ben cuberta ab argila o ab pasta de segal, tras tot decorrimant de sanc estancha. Encara mes de les nafres de les uenes e darteries, e encara sana lo cremament que es feyt per foc. Kirinius.

CAPITOL XIII

CONTRA PARALIS DE LENGUA E DE LENGOLELA

Si la lengua sera torta, sobtosament fet gargarismes e demantinent ab lo ui de la decoccio de la saluia, e de ruda, e de pelitre. Totes aquestes erbes escalfades ualen molt al paralis de lengua. Experiment.

Item posat en la bocha, deios la lengua, aquestes pillules quis seguexen. Reebet: castor, pelitre, rayu de pionia, e confeit o ab triaga maior, molt hi ual. Experiment.

Item vntat de part de fora ab aigua, que aci es dita, o ab oli de ginebre, o ab aquel enguent, que es dit aragon, e marciaton, que es enguent, axi e lex per eguals partides, e enfortit los aquestz enguenz ab un poc de castor e de pelitre, ual a tot paralis de freda humor.

Item ruda, pelitre, mostaya, canela, sai, e bula tot aço en oli entro que torn a la meytat, e sien vntat lo pacient, molt hi ual.

Item sil nerui, qui fa moure lom, sera embargat o que sie malalt, fet li emplastre sobre l cuguroz, on nayx lo dauant dit

nerui, ab pegunta, cera, oli ueyl e ensunya dors, femta de colom, calz uiua, femta dom, castor, pelitre.

Item sil nerui, que done sentiment al hom, sie malalt o embargat, posat emplastre en la partida del cap en la qual es lo nerui sensetiu. Encara mes si en altre loc es la naxenza de la malaltia, posatlo aquí e no sobrel membre malalt. Aquestes coses entro en est loc son experimentz.

Item sil galet de la gola sestendra molt, sie feyta sagnia si hi deu esser feyta, ço es, si es sanguini lom malalt, e apres sie feyt gargarisme ab aigua e ab vinagre e ab balaustia, ço es, flor de malgrane e ab les coguilles de glans, e ab semblantz coses.

Item sie feyta poluora de pebre e dacacia, que es suc danyons, e sie posada sobre la, ço es, sobrel galet ab lo polçe. Hoc et duo ego.

CAPITOL XIV

CONTRA ESQUINANCIA E A MAL DE GOLA

La femta del ca ab gala insufflada de part dins, e de sus emplastada, maraueyllosament hi aiude.

Item la ceba del liri sie picada, figues e leuam, e sie tot aço mesclat e destemprat ab leyt de truya, les quals coses cuytes e gargarizades, per la uertut que an e per lur propietat, rompen la postema.

Item maiorment caragols, qui son trobatz els arbres, picatz e emplastatz, ualen sobre totes coses a esquinancia, a romper e a madurar e a trencar. Experiment.

Item ysop sie cuyt en vinagre, e apres sie feyt gargarisme, e sera consumada la infianza del galet, maiorment si la flor del ysop sie puluerizat, e ab lo dit sie posat sobrel galet. Platarij.

Item fet farines de farina de segal, e fet les quasi clares, e ab vinagre, e ab aigua, en la qual sie cuyta ruda, e fet obrir la boca al malalt, e datlin a beure, la paraula perduda restaura per maraueyllos acabament. Experiment.

Item cendra de rayu danet leua lo galet inflat. Dyascorides.

Item la rayu de celidonia picada e bolidada en ui, sie feyt gargarisme, e seca lo galet e purga lo cap. Circa instans.

Item diamorron mesclat ab mel e ab vinagre, gargarizat, demantinent seca lo galet e consumex la fleuma. Nicolau.

Item emplastre feyt de la femta del ca, e del hom, e de fel de tor, molt hi ual.

Item la rayu de la col arrencada, la qual no toc en terra, pus arencada, sera penyada al col del malalt. Totes les malalties del galet sana e tol.

Item sie feyt gargarisme del aigua, en la qual sien cuytes figes seques e de la femta del ca, demantinent obren les postemes.

Item io oy a moltz esproutz metges, que berbena picada e emplastada sana moltes uegades esquinancia desesperada. Experiment.

Item diu Diascorides que berbena picada e emplastada sobre les inflances, obre aqueles inflances e les fa desfer.

Item ventosa sobre posada el cap ras de part de tras atrau la esquinancia e axi la leua del loc. Hoc ego.

Item les flors occuli bouis, que es erba, mengada en .iij. temps del an, no leua naxer esquinancia. Dyascorides.

Item la terra del niu de les oronetes, emplastada, soluf la infianza de les gautes e de les maxeles. Dyascorides.

Item balaustia, camfora, puluerizades e posades sobrel galet, son bona medicina a soltar lo galet. Auicenna.

Item gala, ab sal e armonic, es molt bona medicina.

Item reebet: sement de roses, miga liura; suc barbe hirtine, que es erba, .iiij. onçes; e sie cuyt ab mel o ab ui, e fetne gargarisme. Idem.

Item a esquinancia perillosa cremat oronetes ueyilles en ola noua, e fetne poluora, e mesclatia ab mel, e ab una ploma vntat ne de part dins la gola. Galienus in passionario.

Item en perillosa esquinancia traet sanc ab ventosa entre les espaties, molt amirue la materia e la tire a la part contraria del loc on saiuiste. Idem ibidem.

Item sie enuolopada la gola de part de fores ab lana suça mullada en aigua, en la qual sie cuyt ysop e oli doliues. Galienus in dyatricis.

Item en la cosa freda, ço es, materia freda, sien bolitz en bon ui fort, marciaton, agaripa, dialtea, e aço son enguentz, e sien estopes mullades en aquestz enguentz, e sien lo col faxat daqueles car sapiatz que forment madura aquest emplastre e fa exir fora la materia. Idem.

Item fill de seda sie mullat en sanc de rata. Aquest fil sie engolit ab una sopa. Molt hi ual.

Idem femta de ca blanc, lo qual uii solament dossen, sie gargarizat, e de part de fora sie emplastat. Molt hi ual.

Item aquela metexa cosa fa la femta del infant que no age menyat pa.

Item la femta del hom seccada, confegida ab mel, sana los esquinantics. Idem e Dyascorides.

Item sie feyt emplastre de la part de fora de la femta del hom, e de leuam, e ab uesch darbres, e ab cendra de timons crematz, e ensunya de conills. Aquest emplastre madura e trau de part de fores la materia e romp les postemes.

Item guardat uos molt fortment que en aquesta malaltia no usetz de part de fora coses que enpengen la materia, mas usat de coses que la dissoluen e la tiren enfora e la maduren, e guardat uos encara de coses que la dissoluen e la tiren enfora e la maduren, e guardat uos encara que usetz de coses que la dissoluen, e husat en lo començament de coses que giten de fora la materia. En lo creximent de la malaltia usat de coses que en partida un poc la dissoluan, e en partida la giten de fora. E can la malaltia sera en son acabament, usat de coses que de tot en tot la dissoluen, e les coses qui fan aquesta obra son tocades totes, o la mayor partida, en aquest capitol. Hoc ego.

Item scaiosa gargarizada, beguda, e emplastada, sana la esquinancia desesperada. Experiment.

Item posat en la bocha huberta un basto, que no puxa tan car la bocha, e esguardat en aquel loc on es la postema madura, e can la ueuretz fet la crebar ab vna estaca aguda. Nenguna cosa noy es meyllor en aquesta malaltia. Platearius. La qual cosa es estada prouada moltes uegades per aquel.

Item al galet esleuar, ligat sal calent en un saquet, e posat lo en la fontanela del col. Molt hi ual.

Quan lo col es enuironat dalcuna cosa, la qual es uist ner-

ui, e tantost ue a la gola aitantost es lo moffegat, car comenza de part de tras e fa dues coes e son aiustades en lengolidor, e can aqueles son aiustades es mort lom. Reebet contra aço: femta de ca ben blanca, e secca. e picatla, e posatla en vna ola noua, e bulesca en ui fort entro que sie espes, e apres sie posat calent el col, tot aço, e sie feyta sagnia de ios la lengua. Demantinent es guarit.

CAPITOL XV

DE LES MALALTIES DEL PITZ

La goma del cirer destemprada ab ui ueyll dona(da) a beure ablanex fortment les arteries aspres del pitz. Dyascorides.

Item auelanes torrades e picades, e donades ab ui mesclat, e ab mel, tolen la ueylla set.

Item contral decorriment de la reuma ueylla, e contral perill de la corrosio del polmo, sie posat emplastre en lo cap lo qual sie ras. Prenet de la sement de la mostaya, e de la ceba, e la cotna fer sa uexigada, e la reuma, qui deuale del cap, sera seccada.

Item fruitz de lorer sien bolitz en aigua, el fum reebut per lo nas e per les oreilles, la reuma confermada dura, que deuale del cap, secca, el ceruel conforta. Hoc ego.

Item assa fetida, qui es dita passament, dada de uespre ab ouu mol a beure, les opilacions qui son nomenades estrenymentz feytz de grosses humors e de uiscoses el polmo, obre les els aematchs, ço es a dir, aquels qui no poden alendar, sana. Circa instans.

Item la goma del preseguer dada a beure als qui escupen sanc maraueylosament aiude, e les amagades clausures del pitz obre, e les grosses humors, qui son el polmo, purgan. Dyascorides.

Item poluora de morella secca es lo derrer remei, donada a beure ab aigua a aquels qui escupen sanc, o ab suc dungla pastoris, o de plantage.

Item reebet: ruda, abrotanum, que es broyda, puliol de

prat, menta, api. Daquestes .v. erbes fetne decoccio ab mel e datlo a beure en deiu. E al uespre contra dormir, e apres daço no beure als.

CAPITOL XVI

CONTRA LA FREDA TOS

Contra la freda tos ual laigua sie cuyta, ysop e figes seques, aquels qui perden la uou per cantar. Reebet rayu de aia, ysop, goma arabica, alfarma, alquitran, qui es dit lecuda, figes seques, panses. Aquestes coses sien lauades en aigua, e en aigua sien bolides en tal manera que tot lo suc daqueles romanga en laigua, e sie colat per bel drap en tal manera que no romanga such en les dites coses; es aquela aigua, seruada de mati e de uespre, donada a beure a aquel qui a tos calent.

Item gerolodion es medicina laxatiua a clarificar la uou.

CAPITOL XVII

DE TOS SECCA E DEL POLMO QUI ES DIT LEU

A tos secca Reebet: rayu dungla caballina, e partitla a trocetz, axi com a raue, e posat los sobre vna teula calent en tal manera quel malalt sie ben cubert ab draps, que reeba lo fum per la boca, e axi sera guarit. Si sic cum sumitate borrache et sagimen dissolue et da bibere.

Item lexiu feyt de sendra de roure obra forment los estrenyementz del polmo desoluen la humor daquel, maiorment si aquel estrenyement sie feyt de materia uenenosa. Dyascorides.

Item lo polmo de la uolp, mengat, ual a aquels, especialment que no poden alendar, e a tot estrenyement de polmo.

Item poluora dors, de sepia, dada a beure ab aigua, ual a aço metex. Galienus in viatico.

Item poluora de femta de ca, posada sobrel pitz, ual a aço

metex, o posada sobrel col del esquinatich, ual molt a aquela malaltia. Galienus in viatico.

Item sement de mostaya sie picada ab figes grasse, e sie donada al uespre al malalt, desoluf les grosses humors e obre la nafra del polmo, el estrenyement daquel, e obre les uies del alende del polmo.

Item fum dorpiment reebut per la bocha soluf la difficultat dalendar, feyta de grosses humors. Circa instans.

Item can algu escup sanc, o a uomit, o la gita per la gola dat a aquel lo suc de cenunodia, la qual es dita ulgarment lengua passerina, e demantinent sessara e sera guarit. Experiment.

Item ensunya de galina, de oca, de porc, de aneda, mool de bou, e mantega de uaca fresca, e sino es fresca sia lauada .iij. negades ab aigua, e siey aiustada cera blanca, e goma arabica, e diagragant, en tal manera que sie feyt aço tot a semblança deinguent, e sie feyta primerament estuba sobrel pitz ab decoccio de malbauisc entro que suu lo malalt, e ladoncs sie vntat lo pitz, e sie de sus pel de uolp, car nulla cosa defora noy ual mes. Galienus in uiatico.

Item coet en ui blanch clar, figes seques, e regalicia, mas primerament sien les figes omplides de sement de mostaya, e aquel ui beua cascuna nuyt, can aura menyades les figes tota clausura e tancament del polmo obren per ço que puscan ben inspirar.

Item exarop can hom escup sanc, lo qual no es trobat millor, ne pus fort, ne pus profitable, segons que diu Albert. Reebet: hipoquistidos, que es suc derba, chimolee, valeriana, acaçia, corall uermeyll, poluora torrada de munia, menta, persidie, que es dit escorça de malgrana, galle, balaustie, goma arabica, diagragant, corregola, sement de plantage, roris siriaci, sumachi, sanc de dragon, sanguinarie, egualment de cascu .viij. dracmes, sucre .iij. liueres, e sie donat aquest exarop ab aigua en la qual sie cuita plantage, such de malgranes, lentilles, nesples. Aquest exarop val molt contra lo descorriment de la sanc del membre dom o de fembra, e contra aquels qui escupen sanc, e contra dissenteria que es dita menao de sanc, e contra aquels qui giten sanc per la gola, e contra lo temps de la fembra, e a semblantz coses.

CAPITOL XVIII

DE LES COSES QUE CONFORTEN LO COR.

Coet vna galina en vna ola closa de totes partz entro que conegatz que les .ij. partz del aigua sie execada, e ladonc fet lan traure, e fet la aiustar tot ensems, axi uaboran al nas del malalt, e sius uoletz, dat li a beure del brou. Encara mes quey aiustetz ab la galina aquestes coses ques seguexen, qui conforten lo cor: macis, cubebes, antos, que es dit romer, ozimi que es alfauega, e sera molt millor si aço hi es mesclat. Hoc ego.

Item leyt calent can hix de la popa de la cabra, o de uaca, o encara cuyta, hy ual molt. Hoc ego.

Encara mes, sie feyt aital leytouari com se seguex. Reebet: limadura daur, una dracma, e de perles, una dracma, macis .ij. dracmes; cubebes, spodi, rasura de uori, os de corn de ceruf, seda cremada, ozimi, antos, que es romer, de cascun .ij. dracmes; coral uermeyl e blanc, de cascun una dracma; claus de girofle, una dracma; sucre, una liura; musch, ambre, de cascu una dracma. Aquest lectouari maraueylosament conforta tras tota specia de defaliment de cor. Hoc ego.

Item sil defaliment del cor sira ob suor, o ab gran calor, datli sucre rosat ab aigua freda, e ruxat sobrel cor ab aigua ros.

Item coral molt ual a aquela malaltia, e molt conforta lo cor, ço diu Auincena.

Item lignum aloe, musch, ambre, mastech, mascis, alfauega, romer, e semblantz coses, molt conforten lo cor e tempran los esperitz e la calor natural; perles, corall, limadura de uori e os de corn de ceruf, e semblantz coses, conforten los esperitz e nedegan la sanc del cor, e la calor entrecambian.

Item ciriaca, alias triaga, e semblantz coses, confortan lo cor e defensan el de ueri, e aquel metey conferman. Aquestes coses que ara derrereres son dites son recollides e triades dels auctors de medicina.

CAPITOL XIX

DE NOSA, ALIAS VOMIT, E DE SANGLOT E DEL MENYAR

A COURE EL VENTREYL

Reebet: sement danet, cremat, e fetla odorar al malalt, e tol lo sanglot el rotar. Dyascorides.

Item bretonega confegida ab mel, e dada a quantitat duna faua, fa lo menyar coure el uentrel, e apres aquela metexa, donada apres menyar, tol lo uomit.

Item aquela elexa erba, tol la dolor del uentreyll, e la tos, els sospirs.

Item orenga, beguda ab aigua calda, demantinent tol lo mors del ventreyll.

Item la goma del cirer confegida ab bon uí ueyll, dada a beure, tol lo fasti del uentreyll daquels qui an nosa.

Item laigua de la decoccio de opi, qui es suc derba sana, e dalfauega, refrena la cremor del uentreyll.

Item api quis fa en aigua, picat ab un poc de pa, e emplastat, tol la cremor daquel. Isaach.

Item corayll picat, e begut ab aigua, assuaue encontinent la dolor del estomac e del ventreyll. Dyascorides.

Item sien picades malgranes ab la escorça, e sien treyt una liura de suc, e bula tro que sia espes, e sie donat al malalt en degu ab aigua freda, molt fortment tempran la uolentat del ventreyll. Auincena.

Item lo suc de les malgranes agrez emplastat ab farina dordi sobre la boca del ventreyll, tol lo mordiment del ventreyll. Isaac per auctoritat de Ipocras.

Item rayu del api, cuyta e beguda, fa aquela elexa cosa. Experiment.

Item berbena posada el se, o menyada, maraueylosament escomou la uolentat del uentreyll. Cert experiment es.

Item lo suc dels euols donat ab mel per .ix. dies, tol la infianza del estomach, e del ventre, o la solu. Pere Lucrator, canceler de Monpesler.

Item picat ensemps la rayu de la artemisa, e del fenoyll, e

de les fuylls del exenz, alias donzel, e del suc de aço dat a beure al malalt ab la mel tebea, demantinent tol lo vomit. Idem.

Item mastec, confegit ab clara dou e ab vinagre, sie posat sobre la boca del ventreyll, conforta aquel, el vomit restreyn. Circa instans.

Item citoual mastegat en degu, e englotit, la dolor del ventreyll tol. Dyascorides.

Item aceuer sobre totes coses aiude al estomac. Idem.

Item contra la dolor del estomach de fredor, sie picada junça, e sie bulida en oli, e sie sobre emplastada calent, gran remey es. Circa instans.

Item sie feyt emplaste de .iij. dracmes densens mascle, e de .iiij. dracmes de cera, e de miga dracma de claus de girofle. Circa instans.

CAPITOL XX

DE LA NAFRA DEL POLMO QUI ES DIT LEU

A les uegades lo leu se nafre de fum, a les uegades de pols, a les uegades de calor e de secor, axi com sesdeue en les febres agudes e apres de molta set, e a les uegades per cridar, e a les uegades per decorriment del ventre, e a les uegades per cremament de coses salades les quals molt desecan, e a les uegades per coses agres que molt enaspren. Donques la nafranza del cridar, del fum, de pols e de calor, leugerament se pot guarir. Si a lentrada del lit datz a beure al malalt aigua freda, en la qual sie cufya regalicia, e ensens ab alfani sie translutit, e axi tota la nit estia, e al mati can se uolra leuar datli .i. poc de pa ab aquela metexa aigua e la set tol, e aque-la metexa cosa fa laigua simple.

Item aqueles coses qui son de part de sus escrites el capitol de uou e de la tos, molt hi ualen. Encara mes: Reebet: goma arabica, diagragant, egualment daço .ij. dracmes, e densens mascle .ij. dracmes, e sie aço tot confegit ab mel, e aministrat al malalt segons queus sera uist. Experiment.

CAPITOL XXI

DE PLEURESÍ ÇO SON POSTEMES

Pleuresis es postema quis fa en les tenreles de les costeles de sus prop del ventreyll a la part destra e a la sinistra; mas peior es la quis fa a la par sinistra que laltra, car mes sacosta al cor, car lo cor es membre que can el a mal totz los membres se senten, e primer uiu e derrer mor. En aquesta dita malaltia lo primer conseyl es sagnar lo pacient de la contraria partida, ço es a dir, si la malaltia es de la part destra, sie lo pacient sagnat de la part sinistra, o lo contrari de la qual vena lo metge que a aço demanat sera, e esguart per esters. Costumada cosa es e comuna lusatge dels metges que sie feyta sagnia de la vena migana, o si aquest conseyll no auie compliment, sie demanat conseyll á Ipcras en la segona partida de regiment degudes, lo qual capitol comenza axi: *In pleuresi uero accidente dolore*. Car sapiatz per cert que totes les practiques els actors de medicina tornen al conseyll daquel capitol en aquela malaltia, e daqui auant ço ques seguex deuetz entendre can la malaltia es confermada, deu esser feyta sagnia daquela metexa partida ol mal sera; mas en lo començament can la materia deuala a vna part, deu la hom fer anar a laltra part per sagnia, segons son poder, o la deu hom desradigar daquel metex loc can sera confermada. En la primeria aquestes coses son les quals cascun metge deu usar, ço es, la materia a referir, ço es a dir, sobrel membre on la dolor es, posat coses calentz qui empengan la materia del loc, axi quel membre sie confortat e la materia se parta daqui, apres us de coses que facen la materia daqui partir, e en la partida que la facen euaporar e en la partida madurar. Repercussiuues coses son suc de morela, such dua de corp, e suc de solatri, suc de semper uiue, e suc de semblantz coses. Euaporatiues segon e semblantz coses. Maturatiues coses son axi com sement de li e alfolba. Aquestes son el començament les coses que deuen esser posades de part de fora. E apres can la materia sera confermada, son aquestes coses que se-

guexen, qui deuen esser posades de part de fora. Euaporatiues de part de fora son aquestes: bren, exenz. Confortatiues coses son; roses e semblantz coses. Maturatiues coses son axi com rayu de malbauisch, e sement de li, e alfolba. Encara mes, mitigatiues qui repremen la materia de la dolor: mica de pa ben cuita e roueylls dous.

Item molt es bona cosa calefactoria, uexiga daram plena de decoccio de maioles e de melliloti, que es dit pare e fill, alfolba e semblantz coses. El comenzament daquesta malaltia nulls temps no posetz coses qui facen exir la materia de part de fora, car farie maior atraccio que la dolor qui es el loc no obra, nel lur contrari, ço es a dir, que la dissolucio daqueles, car tota cosa qui es euaporatina es en partida actiua. De part dins guardat uos de tot que en aquesta malaltia no usetz nuylls coses que aprimen la materia, car en aprimen la humor obren les uies, acrex la reuma, ço es, lestillament qui deuula del cap a aquel loc on se fa aquel mal. Donques husant de coses que ni sian maturatiues e engrossatiues, e de departices, les quals coses aquestes son generalment quasi enmencionades en aquest capitol de part de sus. Encara mes, axi com es rayu de malbauisc, figes seques, regalicia, amenles, sement de li, alfolba, spodi, farina dordi e semblantz coses, erba que nos muylla, sement dandiuia, papaver blanc, aquestes coses sien mesclades ab coses calentz. E encara mes, yo aprengui dun home digne de fe aquesta cosa esser experimentada e sens perill, la qual cosa fa exir la podridura e la humor de pleuresis. Sie picada la rayu descariosa, miga liura; de corall royg .ij. dracmes o .ij. onçes; sucre aitant com ni aura menester, e sie feyt exarop daygua dordi, e can la decoccio deura esser prop de cuyta, posat hi .i. liura de suc descariosa, e la poluora del corall de sus dit; e puyx lezarop sie colat, e sien donada al malalt bona quantitat, demantinent romp la postema e la fa escopir. E axi en tal manera el guaria secretament totz sos amics.

Item picat .i. pa comunal de figes seques ab ensunya fresca de porc, o ab oli comunal, e de tot aço sie feyt emplastre, e posat sobrel loc, en aquesta manera guaria Isaach Aezchia.

Item sie feyt emplastre de la rayu de malbauisc cuyta, e

de farina dalfolba, e sement de li, mantega de uaques, e de totes aquestes coses sie feyt emplastre, e posat sobrel loc. Hoc ego.

Item lo suc de la erba que es dita berula, e de morretort de regan, e per eguals partides, e ladonchs sie regalada ensunya veylla de porc, e sie mesclada una partida de mel espumada, e farina dalfolbes, sement de li, farina de forment, e sien totes aquestes coses be mesclades. Aquest emplastre es especial en la malaltia de pleuresi, e en la del polmo. Roger.

Item sie feyt bon emplastre de farina dalfolbes e sement de li, e del anet, e sie confegit pa ab mantega e aital pa cuyt e calent sie posat de sus.

Item farina dalfolbes e sement de li sien bolides en oli uiolat, e en mantega; e totes aquestes coses sien mesclades ab malua picada, e ab ensunya fresca de porc; e totes aquestes coses de sus dites sien calfades, e tebees sien emplastades, posades sobrel loc, moltes vegades sien renouvelades. Platearius.

Item sie abeurada lana en dialtea, e en mantega; e moltes vegades sie enuolopat lo loc malalt. Idem.

CAPITOL XXII

A ALARGAR LO VENTRE

Ad alargar lo uentre prenent lo fel del toro, aceuer, salgema, e oli, e untatne lorifici dels sers, e en .i. moment fa exir a cambra. Galienus in dyatricis.

Item rayu de ciclaminis, que es erba, picada e posada sobrel melic mou lo uentre.

Item lo suc daquela mete xa erba, posat ab coto o ab lana, la femta purga. Dyascorides.

Item cireres dolces, menyades e englotides ab los pinnols en degu, mouen lo uentre abundantament. En axi quels malaltz de la malaltia de sers demantinent son deliuratz. Idem.

Item coloquintida, mesclada ab mel e ab fel de toro e sobre posada, lo uentre solta. Idem.

Item vna pillula daço dit demantinent mou lo ventre. Cert experiment es.

Item lo suc derbatur, entint en lana o ab coto, posat á la regio de ios, la femta porta. Dyascorides.

Item la rayu de la malua, cuyta, e picada, e frita ab ensunya de porc ueylla, e aiustat hi .i. poc de segon; totes aquestes coses posades sobrel estomach mouen lo uentre.

Item la rayu dels euols, el suc de la migana escorça del sauch ab ensunya e ab poluora de femta de rat, mesclada, e posat sobrel pentenill, mou lo uentre. Idem.

Item lo fruyt del cogombre amarch, ras, e appareyllat, axí com soppositori, deu esser appareyllat e posat per lo sers, fa a lo metex. Idem.

Item soppositori de sabbo de losa vntat de mantega, e de part de sus quey sie posada poluora de salgema, o de sal comunal, mou lo uentre. Item.

Item poluora de rayu de brionia, qui es dita carabaza saluatge, confegida ab fel de bou en vntat lo ventre sobrel melic, o emplast quen sie feyt, mouen lo ventre. Idem.

Item Reebet del lebor negre, ermodactils, esule, erba sana, acori, ço es, liri que no fa flor, semper uiue, coloquintide, aloes, qui es dit aceuer, egualment de cascu; e totes aquestes coses sien confegides ab ensunya de porc, e can voletz alargar lo ventre, vntat ne les plantes dels peus, e si voletz fer uenir uomit vntat ne les plantes de les mans. E can uolretz restrenyer lo ventre, el vomit, lauat o vntat los dits loncs ab marciaton. Gilibert.

Item cenyt lo ventre derba rosastrí, e sens dupte purga.

Item vntat de totes partz lo soppositori ab agriment, qui es dit vedriol, metet lo sobrel loc, demantinent alarga lo ventre. Pere Lucrator.

Item menuch lo malalt neules de farina de catapucies e de forment; molt hy ualen.

Item omplit una casca de nou cominal, que no sie gran ne poca, de mantega de uaques, e ligat la sobrel melic tot ensems, e siey tenguda tota la nuyt, e alargara lo ventre sufficientment. Empero guardats uos que noy estia molt, car destrouirie la vertut retentiua, car yo uiu .i. malalt qui ere molt constipat entro a defalimnt sol per aquest experiment. Experiment.

Item vntat del suc del lebor negre lo melic, e posat de sus .i. drap de li entint en oli, e si del such del dit lebor no podetz auer, confegit la poluora de la rayu del ab suc de purpurea, e ab niela, e ab suc de cogombre amarch, e vntat ne los locs de sus dits, e si uoletz fer uenir uomit vntat ne la boca del ventreyll. E si uoletz restreyner lalargament prenet hipoquistidos, suc daranyons, acacie, spodi, carabe, egualment una dracma de cascu, opi, miga dracma. Totes aquestes coses sien confegides ab suc de plantage, e quen sien los ditz locs vuntatz. Galienus in dyatricis.

CAPITOL XXIII

DEL ESTRENYMENT DEL VENTRE

Femta de ca, qui uiu solament dossen, emplastada sobrel ventre ab such de plantage, e ab .i. poc de vinagre restreynt lo ventre. Auincena.

Item triaga ual molt a tot alargament del ventre. Idem.

Item sien crematz papauer, e arroz, e mill, e apres sien picats e feyt poluora; e tot aço sie cuyt ab leyt de uacca o de cabra molt cuyta ab ensunya de reynons de cabra e ab farina dordi, molt restrenyn.

Item nulla cosa no sie donada qui actualment sie calent, mas que sie freda. Auincena.

Item opi sotz posat reten lo decorriment del ventre.

Item sumach reten en tal manera lo decorriment del ventre con alguns dien, per sol penyament quel tinge al col. Idem.

Item reubarb es medicina de marauylosa propietat en retenir lo decorriment del ventre per uertut amagada que es en el.

Item leyt, en la qual seu de cabra sie cuyt, reten lo decorriment del ventre. Galienus in diatricis.

Item beuratge feyt de farina despelta fa a lo metex. Idem ibidem.

Item la decoccio de la rayu de malbauisch, beguda, reten la dissenteria en present. Macer.

Item ventosa posada al foc sobrel ventre, dins, .iiij. ores, reten tot alargament de ventre. Auincena.

Item formatge ueyll, molt cuyt e seccat, si sera donat daquel una dracma, es mes fort estrenyment que null altre. Galienus in passionario.

Item laigua de la decoccio del dit formatge hy es molt bona.

Item en lo començament demantinent sie purgada la materia ab mirabolans .i. poc torratz, mesclat ab aigua ros, segons que pertanyera a la materia, e demantinent apres donat, can la materia sera purgada, aytal leytouari en degu, e sie donat ab aigua ros, o ab aigua en la qual sie cuyt sumach. Lo leytouari es aquest. Reebet: classa, mastech, de cascu una dracma e miga; hipoquistidos, suc daranyons, spodi, cubebes, egualment una dracma; opi, miga dracma; poluora de formatge ueyll cuyt en vinagre, .ij. dracmes, e sie confegit ab aigua de sumach, e sucre una liura.

Item menuch pan dordi. o de mill, o despelta, destemprat ab aigua constrictiua, ço es a dir, que restringe. Hoc ego.

Item cols cuytes primerament en .iiij. aigues, e escolades, e en la darrera sien cuytes ab molt greyx de cabra o de molto, e apres sien mengades; per cert hi ualen. Dyascorides.

Item sien lautz los peus ab laigua de la decoccio de ypericon, qui es dita erba de sent iohan; per cert hi ual molt. Dyascorides.

Item coet cendres en vinagre entro acabament, .iiij. negades, maraueylosa cosa es.

Item fet poluora de mastech, e densens femeni, e dopi, ypoquistidos, suc daranyons, de cascu per eguals partides. Tot aço sie confegit ab roueylls dous e sie feyt spositori a manera de pinols de datils, e traucat lo pinoll, e passat ne .i. fill per tal quen puxe esser treyt, e apres can sech sera, fet ni metre altre tro sie guarit. Experiment.

Item posat la rayu del panicalt en fort vinagre per .i. dia, e apres ligat la deios les plantes dels peus; maraueylosa cosa es.

Item la migana cosqueta, ço es, lo tel de la castanya prop del meol, beguda ab suc de plantage, estreyn lo ventre. Dyascorides.

Item en aquela metexa manera peres cuytes en vinagre, menyades en degu, restreyn lo ventre.

Item faues cuytes en vinagre, e emplastades, e menyades, molt restreynen lo ventre.

Item blanquet donat a beure ab mastech, o ab classa, maraueylosament estreyn lo ventre. Experiment.

Item sie treyta aigua de les fuylls del roure, axi com se fa laigua ros, e sie donada a beure, fortment restreyn. Idem. Experiment.

Item pinya, sens de grans, sie entinta en calafonia, goma regalada, e apres la partida daquela sie posada sobre les brases cremantz, el fum sie reebut per lo sers, maraueylosament estreyn e tol difficultat de tenasmon, que es dit can hom hyx forçadament a cambra, e conforta los membres aquels, e estreyn la humor.

Item poluora de calafonia, de balaustia, e de acaçia, soffomigatio feyta, restreyn fortment lo uentre.

Item sement de psilli, torrada, e picada, e donada a beure en .i. ou mol, molt estreyn. Circa instans.

Item foment de celiandre picada e dada a beure ab vinagre, o ab suc de plantage restreyn fortment lo ventre. Maraueylosa cosa es e certa. Experiment.

Item la decoccio de la escorça del capelet de la gian estreyn fortment lo ventre. Dyascorides.

Item cremat ensems munia, e sanc de drago, e ensens, mastech, classa, e dat o a beure ab atrament, ço es, uedriol, e ab exarop rosat, e ab altra cosa stiptica, ço es a dir, quis declina quasi a agror, o ab sucre rosat. Experiment.

Item lo ui o laigua de la decoccio de ypericon, qui es dit trascalam, es molt fort adiutori contra dissenteria e contra tot decorriment de uentre e de sanch. Dyascorides.

Item si aquela metexa erba sera beguda fa a lo metex.

Item fet emplastre de blancs dous e ab suc de lençolada, que es erba e es dita plantage dels homens, e boio armenico, ypoquistidos, suc daranyons. Experiment.

Item tapsus barbatus, que es erba, picat, e cuyt, e emplastat en lo sers, deten lo decorriment, e sana tenasmon moltes uegades, de qual ia es dit que esprouada cosa es. Circa instans.

Item mesclat opi, e ensens, mirra, eguals partides ab blanc dou, e sien feyt supositori, e ligat hi .i. fil en aquel per tal que plus leugerament ne sie treyt, poderosament restreyn lo decorriment del ventre e fa hom dormir. Kyrinus.

Item reupontich dat a aquels que giten sanch deïos, dona molt gran ajuda.

Item bona triaga sie donada, reten tras tot decorriment de ventre. Gilibertus.

Item ges, begut, restreyn lo ventre, la flor daquel, can yuaçosament lo uolretz restreynyer.

Item ventosa gran, posada sobrel ventre e lexada sobre aquel per .iiij. ores, tras tot decorriment rete. Auincena, e esprouada cosa es.

Item feltre blau, muyllat en ui calent e posat el sers, reten lo decorriment moltes uegades.

Item aigua, en la qual peres sien cuytes, marauellosament ual contra decorriment de uentre si sie beguda.

Item aquela metexa cosa fa la decoccio de les fuylls de la perera. Dyascorides.

Item com les figes del rani sien destemprades ab aigua, primerament picades e agitades al crister, sanan lo decorriment de la sanch del sers.

Item metet .vi. claus de girofle en una ampola plena daigua ros e mastech, segons queus sera semblant, la qual ampola face hom bolir en aigua bulent, e aital aigua, ço es, de la ampoia sie donada a beure. Fortment ual a escortxament de budels feyt per aguament de materia, maiorment descama, que es axi com a escata de pex. Experiment.

Item la goma de la pressegera molt restreyn lo ventre. Dyascorides.

Item lo trixo de la col cuyt sobre les brases molt, e que sien menyat, molt restreyn lo ventre. Idem.

Item les flors de les cois, apareyllades .ij. vegades lo dia, sana dissenteria. Idem.

Item farina de seues seques, pastades ab roueyls dous, cuyt a manera doblada, sie donada en degu, sana dissenteria. Idem.

Item suc de consolda maior mesclat ab ou, cuyt sobre vna teula, restreyn trastot decorriment de ventre fortment.

Item marrubi sie cuyt en oli, e mesclat ab ui sie emplastat sobrel pentenill. Circa instans.

Item lo cayl del cabrit molt hi ual, e cayl de lebre destemprat hy ual sobre totes coses dat a beure ab suc de plantage, car demantinent restreyn la materia. Galienus in viatico.

Item exarop feyt de suc de plantage e de sumach sie donat. Sobre totes coses hi ual.

Item en lo decorriment de la materia qui saiusta els budels, o en lestomach, sien donatz crespels a menyar, ab los quals sie mesclada e confegida terbentina, car ensems tira la cosa qui saiusta al ventreyll o al estomach. Hoc ego. Experimentum expertum est.

Item lo fetge dalcuna bestia, cuyt en vinagre e menyat, fortment restreyn lo decorriment del uentre. Petrus Lucrator.

Item embolcat acedula, que es dita erba acetosa, e remuyllada en fort vinagre, en estopa entinta en aquel uinagre, e çoet o de sus les brases, e apres tret lon, e lo suc que daqui exira dat a beure al malalt. Vn saui axi guaria totz los qui auien dissenteria.

Item poluora de uentre de bou confegida ab cosa qui estreunya e dada a beure, maraueyllosament reten lo decorriment del uentre.

Item febrifuga dada a beure rete trastot decorriment del uentre. Experiment. Un saui axils guarie totz.

Item lo fetge del molto o daltra bestia sie fregit en cera, e sie donat calent a menyar, demantinent reten lo decorriment del uentre. Hoc ego.

Item farina feyta de serues seques sien confegides ab mel e ab blanc dous, e sie cuyta axi com a pa, e sie donada en degu, o cruu sie ficat per lo crister, fortment restreyn.

Item si apres de la medicina descamonee, o de colloquintide, o de les damunt dites altres medicines lexatiues, sera donada triaga, si poc obra, bona es la triaga. Ali in regali dispositione.

Item sie omplida una galina ueylla de sumach e dipoquistidos e de semblantz coses, e sie ben cuyta, e sien lo brou begut e menyada la carn. Molt conforta e estreyn. Hoc ego.

Item leyt cuyta o posada per lo sers estreyn lo ventre e la torço dels budels sana maraueyllosament, maiorment si sera de cabres o de somera. *Dyascorides*.

Item sobre totes leytz hi ual leyt de uaca cuyta ab ferre calt, o ab pedres. E sobre totes ensunyes hi ual ensunya dors. *Gilibertus*.

Item sil decorriment del ventre sie de colera praxina o eruginosa, sie donat pan cuyt per .ij. uegades ab poluora de perles e de cristall, car lo cristayll es fret daquestes coleres, e aquella restreyn. E deuetz saber que .v. son les maneres de colera: la primera es colera roga, la segona cetrina, la terça vitellina, la quarta praxina, la quinta eruginosa. Com sengendrea ne per qual natura a auant en lo capitol de les febres sera dit.

Item dat la decoccio de rubi, qui es dit arbre que no fa fruyt, cuyt en aigua, e decori, que es especia de lili que no fa flor, sie donada als lientics. Sobira remey es, empero que sie menys de febre lo malalt, e si a febre sie banyat en aygua dacori, o estuba feyta. Circa instans.

Item poluora de roses emplastada sobrel ventre, e dada a beure ab aigua ros lo ventre estreyn del decorriment daquel.

Item triferà magna, que es confecció dada als diasenterichs ab aigua tebea, de tot en tot sana la disenteria e restreyn lo uomit. *Galienus in diatricis*.

Item ad lienteriam fet molt prouat emplastre de pomes salnatges cuytes en uinagre, e tot calent emplastat sobre les renes e sobrel melich, e can sera fret sie renouelat e escalfat, e aço moltes uegades tro sie guarit lo malalt, e en les desesperades malalties de mantinent ajuden. *Galienus in diatricis*.

Item fet suc de cap de porre ab ruda, e sie aço be mesclat e posat sobre una taula calenta be e blanca, e apres sie reebuda la babor per lo sers .iij. uegades o .iiij. Certa cosa es. *Galienus ibidem*.

Item coet codoyns mundatz de part dins e de fores en aigua de cisterna, e galles, e canela, e aiustat hy sucre ab la dita decoccio e datne a beure en .iij. nuytz al malalt, o mes, sera deliurat. *Idem ibidem*.

Item reebet balaustria, sirie, galles, suc daranyons, sumac,

saffra oriental, mutillis, egualment de cascun; opi, la meytat de la una daquestes coses. Fet ne pillules ab lo suc de martillis a manera de un ciuro, e dat ne .vij. de les pillules al malalt can ira dormir. *Idem ibidem*.

Item mirra, opi, suc daranyons, estoracis, de cascu .ij. dracmes; ensens, mastech, olibani, de cascun .ij. dracmes; esticados, que es flor derba, miga dracma. Totes aquestes coses sien confegides ab suc de la sumitat del rubi o de plantage, e fet ne pillules a manera de catapucies, e datne .vij. e maraueyllar uos netz del profit que sen seguira. *Idem*.

Item versus: *nodus unius sidus radices datus potui, fluxum uentris stringit. Dyascorides*.

CAPITOL XXIV

DE COLICA E HYLIATA, ÇO ES, DOLOR DE BUDELS

Lo fems qui es trobat en lestable de besties que no remugen, mes podrit, en lo qual les dites besties se col en aigua calt, e posat sobre lo dolor. *Gilbertus e Girardus*.

Item la femta del lop ligada en les cuxes, o el pentenill, demantinent tol la dolor. *Galienus* diu el esprouat aquesta cosa moltes uegades.

Item fet poluora de femta de lop, e del ca, e del colom. De cascu egualment .iij. dracmes, e mesclat hi pegunta regalada ab ensunya regalada, e totes aquestes coses calentz, e feyt emplastre sie posat sobrel loc doloros. *Maraueyllosament* hi ual. *Hoc ego*.

Item coli es malaltia de budels, la qual nayx de uentositat enclosa en aquel budel, on daqui son ditz colici, los quals soffren dolor del membre de la destra part del melich en ios. *Pleuresia*, aquesta malaltia es dolor de costat, anca, ab febre e ab escupir de sanc, on daqui es dita *passio pleuretica*.

Item sien puluerizadas, femta dom, de colom, de bou, de cabra, de rata, de galina, calz uiua. Totes aquestes coses sien confegides ab suc de cogombre amarch, e ab oli, e ab ensunya de porch, e sie feyt emplast, e tot calent sie posat el

loc, e aço aiuste yo dels auctors, e poseo aci, e encara mou lo ventre.

Item sie feyt bayn en lo qual sien posades totes les diuerses femtes, qui poden esser trobades. Maraueyllosament resoluen la uentositat e les uiscosos. Hoc ego expertus sum.

Item sia donada triaga maior ab ui calent, en lo qual claus de girofle sien dissoltz. Galienus in passionario.

Item les carns de galina ueylla sien cuytes fortment ab molta sal, e de mati e de uespre sie donat a beure lo brou calent. Prouada cosa es per Isaach.

Item donat a menyar lo budel gran del uoltor blanc al malalt e guara acabadament. Experiment.

Item panicalt, la erba e la rayu, picada e beguda ab aigua e ab mel, asuaue la dolor de colica. Kyrinus.

Item la cendra de les branques de la col cremades, e pulverizadas, e confegides ab ensunya uella, emplastades, la dolor del uentre, dels costatz e dels reynons tol, car secca fortment e degaste la humor qui fa aquesta malaltia. Macer.

Item bretonega, dada a beure ab aigua calent o tebea, tol la dolor del uentre o la torço. Macer e Dyascorides.

Item coet, entro que sespessesquen, oli molt uell, e mantega ueylla, e uinagre molt fort, e sal per eguals partides de totes aquestes coses, e apres entenyt hi feltre o lana suçia, e posat ne sobrel loc doloros moltes uegades, e can sera feyt renouatlo, e cura la fort colica. Experiment es. Gilibertus.

Item femta de coloms, picada e cuyta ab ui, emplastada, sobre totes coses hi ual. Idem.

Item femta de lop fresca si hi sera emplastada, nos conue que altres coses hi face hom; empero si sera ueylla la femta, couense que sie dissolta ab oli ueyll.

Item marubi blanc, picat e cuyt ab oli doliues, e posat sobrel loc doloros, maraueyllosament sana la dolor. Galienus.

Item cadell de ca, dins .ix. dies mundat, mort, cuyt, menyat, cura per totz temps, e tol la dolor dels budels. Sixtus.

Item lescorça del pi, cuyta en ui, beguda, aquell tol molt forment la torço del ventrey. Dyascorides.

Item la rayu dalbeons, beguda ab ui, tol la dolor del costat. Idem.

Item sie bulida ruda en oli e ab mantega, e sie posada per lo sers ab lo crister. Demantinent tol la dolor. Idem.

Item una dracma dagarich donada a beure, tol les torçons del ventre, e buyda les crues humors. Idem.

Item cendra descorpions, dada a beure, demantinent tol la dolor.

Item la poluora dels budels del lop fortment aiude als colerics. Idem.

Item femta de lop dada a beure al colich, demantinent aiude a aquell. Idem.

Item sia donat lebor ab .i. poc de pa, car sobre totes medicines dissoluu uentositat e engendra set. Aquella metexa per si es molt aprofitable en aquest cas.

Item si la materia sera molt calda e subtil e mala, sie donada triaga ab coses qui facen dormir. Demantinent asuaue la dolor, congelan e enfregedan les humors. Galienus ibidem.

Item sie feyt supositori de castor, e dopi, en manera de aternunz. Molt es profitable a sanar la dolor encara de les oreylles, e del huylls, e de les febres.

Item lana sie repelada sens ferre de la pel de la oueylla, la qual lo lop age morta, e sie feyta fax per .ii. germanes o per dos infantz geminins, e a aquell qui esta faxa sera ligada iames dolor colica a aquell no saiustara. Galienus in passionario.

Item malbauisch auen fuylls departides, cuytes en aigua, e quen sie muyllat lo loc, la dolor dels budels tol dins tres dies. Nos cert ne som. Dyascorides.

Item uexel daram ab decoccio derbes e de sement dioreticas, e calentz, sobiran remei es. Dioreticas son dites axí com rayu de fenoyll, e de iuhiuert, e dapi, e les sementz daqueles, e de semblantz coses. Aquestes coses sentenen que sien posades sobrel loc malalt. Ricardus.

Item poluora de corall, beguda pluuiat, la dolor del estomach e del uentre tol. Dyascorides.

Item laigua de la decoccio de malbauisc, en la qual sie muyllat .i. drap, e posat sobrel loc moltes uegades, dins .iiij. dies sana la dolor dels budels. Dyascorides, diu el, auer esprouat aquesta cosa.

Item lo suc de la plantage, en lo qual sie mullat drap, moltes uegades posat sobrel loc, demantinent tol la dolor del ventre. Macer.

Item coet farina de sement de li e dordi ab oli de camomilla, e de tot aço calent fet emplastre e posat sobrel loc. Idem ibidem.

Item sie feyt emplastre sobrel loc de les fuylls de lapacii maioris, romez maior, e malues cuytes en aigua, picades, maraueylosa cosa es. Hoc ego.

Item, segons Galien, ydroleon se fa de .xii. partz daygua, e de terça doli ensemz cuyt entro que laigua sie consumada.

CAPITOL XXV

DE TENASMON, ÇO ES, MALALTIA CAN LA REGIO COU

A EXIR DE CAMBRA

Ruda bolidada sie picada, sobrel loc emplastada, molt fortment sana. Dyascorides.

Item tapsus barbatus cuyt en aigua e picat, e en laigua del sie muyllat .i. drap, sobrel loc sie posat moltes uegades, e de tot ensemz sie feyt emplastre. Cert experiment es e prouada cosa. Circa instans,

Item lescorça de la malgrana e rayu de frex sie cuyt en vinagre, e aytal ui sie donat a beure. Molt hi ual. Idem.

Item reebet ensens masclè una dracma, ameos erba una dracma, opi miga dracma, saffra .x. dracmes, e sie tot confegit ab mel e fet soppositori, e tenit lo secret, car neguna cosa noy ual tant. Galienus.

Item soffomigatio feyta dangelot, posada sobre les brases, sana tenasmon. Prouada cosa es. Circa instans.

Item pinna entegra, quen sien fora los pynnols, sie encesa sobre les brases, e can sera enflamada sie amortada poc a poc, e apres sie gitada de sus aquela poluora de comi e daret e vn scrupul de calafonia ab uinagre e vn poc ruxat, el fum sie reebut per la region deïos, molt fortment ajuda. Ricardus.

Item politaria, qui es dita oliuarda, emplastada, sana tenasmon e les inflances de sers. Circa instans.

Tenasmon es malaliia de budel que es apelat longxon o budel cular, molt aguda malaltia, e es dit uulgarment carech,

car ab gran dolor e ab gran fexuguea ue en tal manera que pel carech del budel es uist al malalt que tot souen age uolentat de exir a cambra, iasie que el non age poder.

CAPITOL XXVI

DELS LEMBRICHS DEL VENTRE E DE VERMES

Que matetz totz los lembrihs dat al malalt en degu a beure leyt pura sens altra mescla .iij. dies o .iiij. dies, e el .v. die dat li ayls picatz a beure ab uinagre tot tebeu. Experiment.

Item emplastre de fuylls de presegura, o de fuylls de porres, sien picades e posades ab uinagre sobrel ventre el malalt, que sigua en leyt tebea, o en aigua de mel, demantinent fugen per la amargor de les coses reebudes per la boca e deualaran per la dolçor de la mel o de la leyt. Hoc ego.

Item sement de col beguda ab uinagre ocuï totes cuques que son el ventre. Galienus e Dyascorides.

Item plantage picada e emplastada el melic, o beguda, gite totz los lembrihs del ventre per la sua uertut. Auincena.

Item suc dalfauga, o de menta, donat a beure ab leyt de cabra, mata los lembrihs. Galterus.

Item sie vntat lo melic ab oli damentles amargues e ab oli de pinyols de presechs, fortment mata los lembrihs.

Item limadura de corn ds ceruf sie donada a beure, mata los lembrihs.

Item sie untat lo sers dins e defores ab mel e ab leyt mesclat, o sie muyllat tot en aquestes coses, e sien feyt soppositori demantinent deualen per la dolçor, Hoc ego.

Item sie metut deïos .i. troz dalfani muyllat en leyt e en mel. Demantinent deualaran los lembrihs, maiorment si coses amargues sien donades desus per la boca a beure. Hoc ego.

Item sils lembrihs nafren la boca del ventreyll, posat bresca de mel en la boca en degu. Demantinent puyaran a la mel e exiran per la boca. Exprouada cosa es.

Item lutum sigillatum, que es dit uol segellat, e es manera de brac, e segelas ab lo segel del senyor de la terra on se fa hypoquistidos, son maraueylosos coses begudes ab ui.

Item sement de uerdolagues, si sera donada a beure ab uinagre en gran quantitat, mata los uermens. Idem.

Item sement dapi mata tot uerme, e es fort cosa. Idem.

Item suc daranyons, aigua descorca de malgrana agra, mata los uermens. Idem.

Item laigua en la qual sie cuyta menta uera, donada a beure al malalt, gita del ventre maraueyllosament totz los lembrics.

Item pillules fetes de galbano, que es goma, e dalfani, picades ensemps, e dades a beure, maraueyllosament aiuden. Ricardus.

CAPITOL XXVII

DE EMORROYDES E DEL DECORRIMENT DELES

E DELS FICHES

Aquesta malaltia que es dita emorroyde, ques fa en les uenes de la region del sers, e fan se encara les emorroydes, ço es a saber, per inflacio, per reteniment, e per decorriment, e uol dir emorroys ab emach que es sanc, e roys que es uena, quasi decorriment de sanc de uena, e son emorroyde .v. uenes, e son rams de una uena que es dita quilis. Mille folium, begut, reten lo decorriment de les emorroydes, e encara tol la dolor, e begut obre les opilacions de les emorroydes que no corren. Galterus.

Item tapsus barbatus sie cuyt en ui, e sien feyt estuba, o foment, o emplastre. Sana. Circa instans.

Foment es posament del membre en decoccio dalcunes erbes, axi can seran cuytes algunes erbes o algunes medicines, e hy son posades sobrels membres de la persona, o per esser feyt artificialment, axi en tal manera sie presa la espongia e sie be abeurada en la decoccio de les erbes, e sie posada sobrel membre dolent, e sino por esser trobada espongia sien draps muyllatz en aquela aigua, e posatz sobrel loc dolent, e apres sie moltes uegades renouat, e axi tot breument uol dir foment: posament de membre sobre laygua en la qual sien cuytes erbes, o altres medicines, o posament despongia o de draps muyllatz sobrel membre dolent.

Item fuylls derba sana e de uerdolages, roueyll dou rostit en caliu, meola de pa, oli rosat, aço mesclat e emplastat, demantinent tol la dolor. Viaticus.

Item si les emorroydes coren molt contra les qui estan de dins, sie feyt spositori de sol blanquet e dipoquistidos suc daranyons ab calafonia, e sotzposat aquest sotzpositori. Viaticus.

Item contra la dolor sie feyt emplast de blanquet, de plom cremat, de roueylls dous rostitz, mesclat ensems sie posat de sus lo loch malalt. Aiude a les emorroydes totes e a totes les nafres de les natges.

Item sement danet cremada e mesclada ab mel, posada sobrel loc, sana totes les emorroydes. Macer.

Item poluora ferruginis, qui es sacudidura de ferre, con hom lo bat, qui roman prop de la anclusa, sie confegida ab suc de taxi barbati, que es erba, e sie sotz posat. Molt es bona cosa.

Item lo brach comunal reten les emorroydes, ço es, lo decorriment daqueles. Idem.

Item cendra de les casques dous, de les quals son exitz pols, donada a beure ab ui blanch en degu, demantinent sana les emorroydes. Cert es.

Item cendra de ceps de uinaza pastada ensems ab uinagre, posat sobrel loc soluf la inflanza de les emorroydes e del sers. Dyascorides.

Item cremat estopes de les naus ueyilles, e posat la cendra daqueles sobre les emorroydes, e seran guarides. Constantinus in cirurgia.

Item contra les emorroydes inflades, que no corren, sie cuyt marrubi en aigua ab ui e ab sal, e daquela decoccio sie fomentat lo loc. De fomentament ia es dit de sus, e la erba sie emplastada. Circa instans.

Item alcofol, que es uerniz descudeles, confegit ab suc de tapsus barbatus, que es erba, sie posat ab coto sobre les emorroydes. Molt sana les infladures deles. Circa instans.

Item poluora de ferrugina, de sus dita, confegida en aquella metexa manera, forment sana. Experiment.

Item a fich e ad turturos, coses esprouades, prenet de plantage .iij. menades, de mille folii padrastra egualment de cascu .iiij. menades, e tret ne suc, e aiustat hi .vii. grans de

mastech, e ajustat hi .vii. grans de pebre, e sie donat a beure en degu per .ix. dies, e apres sie renouat aquest beuratge. Galienus in diatricis.

Item coet quinque folia, qui es plantage menor, e leyt de cabra, e datne a beure per .iij. uetus si del fic exira sanc. Idem ibidem.

Item si algun hom o fembra iaura sobre la pel del leo fresca, les emorroydes se parten del. Esculapius e filosofus.

Item a tolre la gran dolor de les emorroydes, mesclat los rouells dels ous ab oli rosat e ab ui blanc, e ab una ploma untat ne lo loc e apres fet ne emplastre. Experiment.

CAPITOL XXVIII

DEL EXIMENT DEL SERS

Sie escalfat apostolicon, que es dit dura confeccio, e sie tocat ab aquel lo sers. Demantinent sen entrara lo sers. E aço sie feyt per .iij. o per .iiij. uegades can exira, e apres sie banyat en aigua de paritaria, que es dita camaroga, e de fuylls de figera, de porros, o de sola paritaria. Experiment.

Item les fuylls del romer emplastades tolen la infianza del sers. Experiment.

Item sie feyt fumigi de calafonia, qui es pregunta grega, posada sobre les brases. Experiment.

Item politaria, qui es oliuarda, emplastada, sana tenasmon e la infianza del sers. Circa instans.

Item aquesta cosa es certa e espruada sobre totes coses, si longaoon, que es budel cular, sie fomentat ab ayllada tebea e claua, e apres sie sinapizada ab poluora de corn de ceruf cremat, e ab pregunta cremada, e ab ensens, e ab mastech, no solament ual al eximent del sers, ans ual contra l'eximent de la mare molt fortment. Roger.

Sinapizar es gitament dalguna poluora sobrel membre, axi com es feyt contra la exidura del sers can hi son gitades poluores alcunes de sus, empero primerament deu esser feyta fomentacio. Que es fomentacio ia es dit.

CAPITOL XXIX

DEL ESTRENYMENT DEL FETGE DE FREDA COSA E DAIGUA NOZ

Si uoletz obrir la opilatio, ço es, estrenyment del fetge, vntat la region del fetge, en degu, ab aquest enguent: Reebet oli comunal, e de mantega, e densunya doca, e de galina, e de conills, equalment; e mesclat o tot, e totes aquestes coses sien regalades, e bulides, e encara sien hi ajustades ab aquestes coses sement de millii folii, e de saccifrage, anisii, matafalu, maractri, fenoyll, sadoriga, alcarahuya, calament, e de cascu equalment miga dracma, rayu de juhiuert, e de fenoyll, e aquestes coses de sus dites sien bulides e colades, e quen sie feyt enguent ab lo qual sie vntat lo loc per .vi. o per .vii. dies, e pus quel loc ne sera untat per .vi. o per .vii. dies, posat hi aquest emplast quis seguex: prenet saluia secca, sadoriga, de cascunes eguals partides, de canela quanta us uolretz, sement de millii solis, anisi, maratri, miges onçes, femta de cabra aytanta com de totes les altres coses, e sie aço mesclat e feyt emplast, mas no sie aqui tengut apres de dinar, e apres can lauretz tengut dat al malalt de sene e d'agari ab gingebr e a ora de la miga nuyt, segons queus sera uist. Molt ual contra totz los estrenymentz del fetge e de melsa, e sana ydropisim, que es dit aigua noz.

CAPITOL XXX

DEL ESTRENYMENT DEL FETGE DE COSA CALDA E DAIGUA NOZ

Aquesta medicina obre fortment l'estrenyment del fetge de cosa calda. Reebet lingua ceruina, plantage, lentiginem aque, e de sucre tro ni age prou, e sie feyt exarop, e sie donat a beure de mati e a la miga nit, e can sera gitat, e sie emplastat sobrel loc endiuia picada, confegida ab oli uiolat e ab uinagre sobre emplastat, e axi es posat emplast sobrel loc pacient.

Item plantage cuyta e beguda sana laigua noz de cosa calda. Dyascorides.

Item laigua noz de cosa freda, qui no es molt confermat, es guarit demantinent ab usatge dandiua, ço es, que us de menyar aquela moltes uegades, e que beua laigua en la qual sie cuyta. Hoc ego.

Item quart se lo malalt de totes coses calentz e de gran trebayll, e sie feyt vntament de oli, e de totz sandels, e de roses, e de sement de plantage. E us lo malalt daital leytouari: Reebet de totz los sandels egualment .ij. dracmes e miga, spodi, que es os de elefant, eboris, que es uori, de cascu .vi. dracmes e miga, ozimi, cubebes egualment .iiij. dracmes, e les .iiij. sementz fredes, mundades, e de cascuna egualment. Ço son aquestes sementz: carabaza, albudeca, cogombre, ad turturos, sement dandiua, de uerdolaga, de cascu una dracma, de sucre .ij. liures, e sie feyt electouari ab la decoccio dandiua, e us ne lo malalt de mati, e si la sustancia del fetge no es de tot en tot solta, sens dupte lo malalt sera guarit, e nos ainstat hi segons daquest proces, segons que Deu nos aura ministrat.

Item sie omplida una ola de ferre de suc de plantage, e sie ligat de part de sus en la boca bel drap de li, e sobre aquel sien hi posades cendres, e en aquesta manera bulesca sobre les brases tro que sie tornada a la mitat, e sie donat totz matins a aquels qui an mal en lesple, e a aquels que an aigua noz de cosa freda. Gran remey es. Constanti.

CAPITOL XXXI

DALO METEX

Laigua en la qual sie cuyt cogombre amarc, donat a beure, demantinent sana laigua noz de cosa freda. Dyascorides.

Item la sanc de la cabra, escalfada e donada a beure, sana acabadament laiga noz. Kyrinus.

Item prenet poluora de femta de bou .vi. onçes, branca orsina .iiij. onçes, ous cruus .iiij., segon una onza. Totes aquestes coses sien confegides ensems. Ab aquest emplast

guaretz los qui an aigua noz, aquels qui an mal en lesple, e aquels qui an gota els peus, e a semblantz mals secreta cosa es. Kyrinus.

Item lo suc del cep blanc, que encara no fa fruyt, donat a beure sens dupte sana los qui an aigua noz. Idem.

Item laigua en la qual sie cuyt la rayu del dit cep, e dada a beure sana los qui an aigua noz. Idem.

Item la rayu del sauch, cuyta en aygua e beguda, es molt gran remey a aquels qui an aigua noz. Idem.

Item laigua, en la qual sie cuyt cogombre amarch, beguda, buyda la humor de aigua noz e la purga. Dyascorides.

Item mostaya beguda, o laigua en la qual la sement daque-la sera cuyta, demantinent sana aquels qui an aigua noz seccan la humiditat, e guareix la calor del fetge. Idem.

Item los grans de les peres picatz, ab mel begutz, sanan la dolor del fetge.

Item laigua, en la qual sien cuytz euols, si sie donada a beure a aquels qui an aigua noz, sobiran remey es a aquels.

Item laigua en la qual sie cuyt ysop, beguda, trau la humor de laigua noz en tal manera que iames nos tornara a aquel.

Item laigua en la qual sie cuyta stafisagria, beguda, demantinent sana laigua noz.

Item aquels qui an aigua noz sien untatz ab brach de les carreres, e seran guaritz. Idem.

Item orina de cabra, beguda, sana yposarcia, que es especie de aigua noz. Auincena.

Item alguns auctors de medicina guareixen aigua noz de cosa freda, donan al malalt vn cuyller de orina de cabra negra en cascun mati en la qual sie cuyt spicanardi. Galienus.

Item orina propria del malalt, donada a beure a el metex, molt hi aiude. Idem.

Item lo greyx del dalfi regalat ab ui, begut, munda laigua noz. Plinius.

CAPITOL XXXII

DEL ESTRENIMENT DEL ESPLA

Laygua en la qual sie cuyt freyx, beguda en degu, sana lesple. Prouat es.

Item apres quel malalt aura beguda la dita aigua per .viij. dies, sie vntat lesple ab dialtea, e ab oli de lor, e apres sie posat emplast de femta de cabra, pastada ab fort uinagre, e moltes uegades de renouat lo dit emplastre, e dementre quel malalt te lemplast, faces sagnar de la uena de la ma sinistra, que es dit saluatela, e no pas ans que tinga lemplast, e si per auentura lesple es molt dur, sie vntat primerament, e apres seguesca medicina euacuatua. Hoc ego.

Item lingua certuina beguda ab ui per .xxx. dies de tot en tot secca lesple, el fa poquet. Dyascorides.

Item agrimonia beguda ab ui consumeix lesple. Idem.

Item laigua en la qual sie cuyta lescorza del salz regala la postema del esple, e la durea daquel. Constanti.

Item posat sobre lesple malalt fuylles de salz picades ab una poca de sal, demantinent sana la dolor. Kyrius.

Item picat fuylles de edra terrestre cuytes en uinagre, e fet ne emplast sobrel loc, car amirue lesple. Dyascorides.

Item lescorça del salz cuyta ab ensunya de porc dissoluu lesple.

Item lesple de la cabra sie ligat sobre lesple del malalt en la sinistra partida, car aqui es lesple, e apres sie penyada al sol o al fum. Cant seccara lesple de la cabra, tant se baxara lesple del malalt. Idem.

Item sie cuyta la rayu del sauch en ui entro a la terça partida. Maraueyllosament aiude de aquels qui an mal en lesple. Idem.

Item la rayu del lapacii, cuyta en fort vinagre e picada, e sobre posada, tol la gran infianza del esple. Dyascorides.

Item lo polmo de la uolp, seccat en les brases, sie puluerizat et donat a beure, de tot en tot consumex lesple.

Item coet les cimes del salze en aigua, e apres aiustat hi

un poc de sucre, e datne a beure al malalt, de tot en tot consumeix lesple, mas daqui anant no engendrara mascle. Cert experiment es.

Item la femta de la cabra soluu la postema del esple, e totes durees de la pera demantinent soluu. Dyascorides.

Item puliol picat ab sal, e posat sobrel loc consumeix les males humors del esple, e tol la durea. Dyascorides.

Item cols crues, menyades ab uinagre, remey es a aquels qui an mal en lesple.

Item corall, begut ab aigua, secca lesple. Dyascorides.

Item dit es, que ceba marina posada sobre lesple per .xii. dia sera deliurat lo malalt. Auincena.

Item algun sompniane, que auie mal en lesple, quel metge li manane que beges la sua propria orina e seria guarit, la qual cosa el feu, e trobay maraueyllos acabament.

Item sie emplastat brach de la carrera e sera seccada la humor del esple.

Item contra lestrenyment e la postema del esple maraueyllosament hi ual la rayu de lingua certuina puluerizada e dada a beure per .iij. dies ab ui subtil el baxament de la luna. Galienus in passionario.

Item gramen cuyt, e picat, e sobre ligat, demantinent dona benefici.

Item les fuylles de tamaril picades, cuytes en uinagre, e posades sobrel loc, molt hi ualen. Idem.

CAPITOL XXXIII

DE HYTERICIA, QUE ES MUDAMENT DE COLOR

Hytericia es mudament de color natural de cotna en no natural. Axi com en color de saffra uert o negra, e segons aço son .iij. species de itericia; groga, uert, negre. A guarir itericia propri experiment es raedura de uori, suc de epatica, erba, e saffra bort, aitant com a nos sera uist, sabbo de França a cantitat duna castanya. Totes aquestes coses posat en una peça de drap e molt longament mouet o fortment en aigua de font entro que les uirtutz de les coses sien deualades

a laygua a aquel que no sap la uertut propri acabament a, si sera donada a beure aquela aigua axi batuda quen exira. Gilibert.

Item orina de malalt, beguda ab suc de marrubi, fortment sana.

Item ciurons negres, menyatz moltz, sanan.

Item laigua en la qual sie cuyta la rayu de acori, e ciurons uermeylls, dada a beure, sobiran remey es, o sie feyt bayn ab laigua de la decoccio dacori. Circa instans.

Item una veylla guaria moltz daquels qui aquest mal auien, ab suc de plantage cuyt entro a la consumpcio de la mitat, e porien estar feyt exarop.

Item la rayu de ciclamen, que es dit erba tur, picada e beguda ab aigua de uinaça, sana itericia, si ben sia cubert lo malalt, car uos trobaretz la colera roga esser exida per suor. Dyascorides.

Item saffra desolt en aigua, e begut, demantinent sana. Experiment.

Item assenich begut ab aigua poderosament, e maraueyllosament sana.

Item ligat en drap de li limadura de uori, safra oriental, sabo frances poc, e epatica que es erba picada fresca, el suc daquela, e en aigua freda de la font longament sien mogudes entro que la uertut sie deualada en aquella aigua, e aital aigua sie donada al malalt el no saben. Propri experiment es de itericia. Gilibertus.

Item lo suc de camomilla, que es dita mayola, dat a beure a aquels qui an mal el fetge, e an febre, ab aigua calent, maraueyllosament profite. Dyascorides.

CAPITOL XXXIV

DEL ESTRENYMENT DE LA PEDRA DELS RENYONS

Reebet claus de girofle, anteflorum, claus grosses, que son trobatz entrels altres, galenge cicadarum, qui son dites cimces seques, grana solis, que es catapucia maior, pebre negre, juhiuert, esparech, sement de li, sement de lentisch, sacsifra-

ge, que es erba, e cendra descordio, sanc de boch e dom secca, pedra despongia, de cascun .ij. dracmes. Sien feyta poluora e sie donada en bany feyt daigua en la qual sien cuytes erbes que asubtilegen les humors ab bon ui blanc, en lo qual acorus, e ciperus, iunza, e rayu de rafan e dapi, sien cuytes. Nuylla cosa hi a millor acabament, maiorment sil malalt no pora pixar sino el bayn. Experiment.

Item reebet sanc de boch, cendra descordions, poluora cicadarum, spodi nardi, qui es dit espicanart, sanc de lebre, galenge, gingebré, milii solis. Sien feyta poluora e sien confegida ab suc de granorum solis, que es dit tornasol, e ab salsifrage, e sie donat de mati en lalba, en tal manera quel malalt dorma cant la aura presa, si entre el bayn abans que uage en altre loc, e quart se de grosses menyars. Experiment.

Item sien cuytes aqueles coses que trenquen la pedra e tot ensemble posat o en una carabaza ueylla e demantinent sie tancada ab lo membre del malalt que a pedra, en tal manera que reeba tot lo fum per lo trauc del membre, e estia aqui longament, e sie aço feyt moltes uegades, car la pedra trenca, e la uia obre e les humors de la uexiga soluu e degasta, e axi fortment gita la pera de fora, mayorment si aqui moltes cimces sien bulides, e de la fez que romandra daquestes coses sie feyt emplast sobrel membre e sobrel pen-tenyll. Hoc ego.

Item cimçes picades sien posades el trauc del membre, car no es nuylla cosa qui maiorment aint a peceyar la pedra. Dyascorides.

Item lo membre del malalt sie entorn vntat ab sanc de uolp, demantinent romp la pedra, la qual cosa es sabuda e esprouada en tal manera, car si grans pedres hi seran posades en aquella sanc, dins espay de .iiij. dies es rompuda. Constanti.

Item .ix. grans de edra picatz, ab ui calent datz a beure esparpayllen les peres poques, e la orina fan venir poderosament. Idem.

Item cremat sanc de lebre, e tota la pel, en ola noua e ben cuberta, e fet ne poluora de totes aquestes coses, e daquela poluora datne al malalt .i. cuyller ab ui calent el bayn en degu la pera trenca e la gita fores. Idem.

Item la pedra, que ix del membre del hom, donada a beure en degu, trenca la pedra e poderosament la fa pixar. Experiment.

Item abans que totes aquestes coses sien feytes, lo malalt deu esser purgat e deu esser mes en dieta ab coses qui apri-men les humors, e deu esser guardat de coses uiscoses, en altra manera poc ual. Hoc ego.

Item el cap del caragol gros es trobada pedra la qual picada e dada a beure demantinent fa pixar la pedra; mas si la pedra del malalt sera molt dura e gran sie feyt poluora de tot lo caragol. Molt es bo aquest experiment e esprouat.

Item la sanc de dona, can a de son temps, seccada e picada, e donada a beure, maraueyllosament hi ual. Idem.

Item suc d'artemisa en gran quantitat begut, en tal manera que cascun dia sie begut mig anap en degu, maraueyllosament trenque la pedra, e les arenes gita de fores. Prouada cosa es. Idem.

Item si en nulla manera no pot esser trencada la pedra, posat suaument algariam, que es uerga de lauto apropiada a aquel menester per lo trauc del membre tro aquela toc la pedra, e la doncs empenyet la forment en tal manera que ysca de son loc e uage en altre e sie alogada en altre loc de la uexiga, e axi pora estar .xl. ans sens de peryll. Girardus.

Item goma de cirerers fortment peceya la pera e soluf la arena. Dyascorides.

Item la erba e la rayu del panicalt, ab ui e ab mel cuyt, beguda de mati el lit, aquels qui an peyra en la uexiga e en les renes, e a aquels qui no poden pixar sana si sie beguda per .xvi. dies. Kyrinius.

Item picat ensems la sanc del boch, el fetge, el polmo, els renyons, els genitors, el membre, els budels, e fetne daqui longaniça o salsiça en lo pus gros budel daquel, e sie cuyt e dat a menyar, e ueuretz maraueylloses coses, e sil malalt a anel en la ma en que age pedra, apres del menyar de .iij. boçins de la longaniça la pedras partex del anel, e ades uoltra pixar. Cert experiment es.

Item bretonega ab aigua mel e ab pebre, dada a beure, tol la dolor dels renyons e de la uexiga. Dyascorides.

Item si sie duptosa cosa si sie la pedra en la uexiga, la er-

ba que es apelada mors de galina, bolidada en aigua, sie emplastada sobrel pentenill, e si la dolor creyx per lo posament del dit emplastre la pera es en la uexiga, e si no creyx no es aqui ans es en les renes. Galterus.

Item experiment molt maraueyllos. Prenet roueylls dous entegres, cuytz en aigua sien confegitz ab oli, e siey aiustada poluora de pedra iudayca, e apres sien emplastada tota la uerga el pentenyll. Demantinent sera la pedra trencada e tayllada.

Item goma de prunera trenca la pedra. Dyascorides.

Item lescorça del lorer, els fruytz begutz, pecege les peretes poquetes que son en la uexiga. Idem.

Item la orina de la cabra, beguda, trenca la pedra e la gita de fora. Idem.

Item amenles soluen la difficultat de la orina, e fa exir la pedra trencada. Auincena.

Item cendra de cicada, que es oçel, ab decoccio feyta despignart, e de canela, dada a beure en aquel dia, maraueyllosament obre. Bertolomen.

Item .vij. caps daylls bulen longament en aigua, e aquela aigua sie donada a beure per .iij. dies, contra les pedres cert experiment es, e prouat remey es. Pere Lucrator.

Item una o .ij. o .iij. lebres iouens sien remullades en uinagre en tal manera que uagen al fons, e apres cremat les en una ola noua ben serrada ab argela o ab pasta, e la poluora aquela donada a beure a aquels qui an mal de pedra, sobre totes coses trenca la pedra. Pere Lucrator.

Item sanc de boch mesclada ab uinagre, cuyta en foc subtil, amolex les pedres precioses que les pot hom tayllar a sa uolentat. Idem.

Item sanc de dona, que a de son temps, mesclada ab uinagre dessoluf lo crestayll. Experiment.

Item fuylls dala, cuytes en ui, e emplastades, maraueyllosament aiuden als qui an pedra els renyons. Macer.

Item genzana picada e bolidada, ab oli temprada, sie emplastada sobrel pentenill; certament fa orinar. Circa instans.

Item sanc de uolp fresca, beguda, trenca la peyra, la qual cosa prouada es, que si la peyra hi sera gitada demantinent sera trencada. Gilibertus.

Item suc de limons fa aquela metexa cosa. Idem.

Item la poluora de la lebre uina, cremada en ola noua, e servada aquela en corn de ceruf, molt es loable a trencar la pedra. Idem.

Item poluora de Eugeni papa, loable es. Reebet de salsifrage, trifolii, ço es, treuol, cicadarum, que es dit de sus, equalment de cascun; sanch de boch aianta com de totes les dites coses; claus de girofle aiant com de totes, e sie donada aquesta poluora ab ui subtil, en lo qual ui sien cuytes aquestes coses ques segnexen, ço es a saber: sement dapi, milii solus, juhuer, plantage menor. Gilibert.

Item la peyra del hom qui es trobada en la uexiga daquel, e la pedra despongia, e la pedra que es trobada els esperons del gal, e la uexiga del porc, molt hi ualen totes aquestes coses donades ab ui a beure al malalt a trencar la pedra.

Item special cosa es, segons los auctors, oçel qui es dit coetla, qui mena la coa e es trobada prop daigua, fa a lo meteix. Idem.

Item picat rayu doliuera que no fa fruyt, que alguns apelen uilastre, canela e cebetes, e totes aquestes coses coet en oli, el oli quen exira, posat sobrel pentenill, demantinent fa orinar. Galienus in diatricis.

Item posat camaroga picada e bolidada sobrel pentenill, maraueyllosament fa orinar. Idem, ibidem.

Item sanc de boch de .iij. ans o de pus, feyta poluora ab espicnart, e ab canela, e ab cicades seques, donat a beure ab bon ui, demantinent gita la peyra. Idem, ibidem.

CAPITOL XXXV

DESTRINGARIA, ÇO ES, MALALTIA CAN LA ORINA YX GOTA

Fems de bou mesclat ab mel, escalentat tot aço, e posat sobrel pentenill, molt hi ual. Experiment.

Item sien reebudes .iij. cuques paperes, e sien donades a beure ab leyt de cabra, los caps e les ales deles toltz, estrangaria sana. Auincena.

Item rayu de uerbena picada, ab aigua mel destemprada, no creiblement ajuda. Experiment.

Item cimces picades, ab oli e ab ensunya de conuil untat lo membre, el pentenill, poderosament fa uenir la orina, empero si primerament entre lo malalt el bayn, el qual sien cuytes erbes qui facen abutillar la humor, el malalt untes aquí e sera molt meyllor. Dyascorides.

Item laigua en la qual sie cuyta acori, que es erba, maraueyllosament fa uenir la orina. Idem.

Item pels de lebre crematz, e puluerizatz, e datz a beure, demantinent fan exir la orina poderosament. Experiment.

Item yo oi .i. experiment maraueyllos, mas no ere manifest. Pix lo malalt totaia que uuylle pixar per .iij. dies sobre les ortigues maiors, les quals porten sement. La ortiga secara, el malalt sera guarit, e per aço pos yo açi aquest experiment, car moltes uegades loe trobat esprouat.

Item centum capita, que es dit albeons, cuyta, en oli emplastada sens dupte soluf estrangaria o la sana. Idem.

Item mill salvatge emplastat e salsifrage emplastada soluen estrangaria. Idem.

Item laigua en la qual sie cuyt panicalt, qui en lati es dit hyringorr, e sucre, e tot aço donat a beure, demantinent sana. Certa cosa es. Idem.

Item rayu de lapacie, que es dit romez, cuyta ab ui e ab oli, emplastada sobrel pentenill, la orina en gran cantitat fa exir. Certa cosa es. Circa instans.

Item sement de cogombres a la uexiga malalta leument la descarga, e la fa orinar si ab ui dolz sie donada a beure, picada e areada axi com se couen. Dyascorides.

Item poluora de crabels de cep blanc, la qual cosa vulgarment es dita dabulga, dat a beure, sobiranament sana estrangaria. Idem.

Item lescorça del arbre del noger o la fuylla beguda ab ui, molt ajuda a aquesta malaltia. Isaac.

Item fuylls e les rayus de la plantage, picades e begudes, trastotes malalties de uexiga sana fortment. Dyascorides.

Item la rayu del raue sie bulit en ui blanc, el qual sie aiusat poluora de cabells, ço son, pels de lebre, sien donatz a beure e demantinent fan orinar. Certa cosa es. Hoc ego.

CAPITOL XXXVI

DE MOLT ORINAR

Donat a beure ab uinagre e ab aigua, can lo malalt que molt orinara ira dormir, e can nuylla medicina no li te prou que no orin molt, dat per .iij. dies seguentz, la luna en son baxament, uexiga de peyx daigua dolz. Constanti.

Item ceruel de lebre donat a beure ab ui no lexa la orina exir. Dyascorides.

Item galbanum dat a beure ab ui, a la orina aiude a retenir aquela.

Item auelanes rostides, si son donades, profiten molt al degotament de la orina.

Item picat uexiga de truga; e dat ne a beure. Molt hi ual.

Item galengal rete molt lo decorriment de la orina feyt per escorxament de renyons, de uexiga. Constanti.

Item la uexiga del porc saluatge rostida e menyada ainda a retenir la orina. Plinius.

Item lo leu del cabro menyat e emplatat, refrena la orina. Idem.

CAPITOL XXXVII

CONTRA BLAUEA QUE ES FEYTA PER ALGUNA FERIDA

Contra blauea que es feyta per alguna ferida, maiorment si sie feyta en la cara apres del huyll, sie picada batafalua ab comi e siey aiustada cera calent ab estes coses, e sien emplastades sobrel loc. Circa instans.

Item a crexer la leyt e la sement del hom hy ual la poluora de batafalua presa en menyan o beuen, la qual cosa obre les uenes e les de la leyt e de la sement, e aço per la calor que en ela es.

Item contra blauea e dolor de membres feyta per ferida, sie feyt emplastre de suc de exenz e de poluora de comi e sie posat sobre el loc on la blauea es.

CAPITOL XXXVIII

DE GOTA ARTETICA E PODAGRA E DE CIATICA

Cardanus la qual es dita agria, picada ab ensunya e emplastada, tol la ueylla artetica si moltes uegades ne sie feyt emplastre.

Item aspaltum, qui es dit bitumen iudaicum, cataplasmat ab salnitre, artetica e podagra guareyx. Dyascorides.

Item laigua en la qual sie cuyta erba dort, quen sie fomentat daquel, asuaue la dolor de la artetica e de la podagra per la propietat que en el es. Hisaach.

Item emplastre sobrel torturoi de lanca, que es dit ciam, sana traen la humiditat del fons, axi atretal ual a aquels qui an paralís e artetica. Dyascorides. Cia es os redon e tou, e daquel loc es nomenada aquesta malaltia, que es dita ciatica, e los aquel quis mou dins es redon e es dit uertebom, e axi com a cosa giradiza.

Item prenet una granoylla en la tal ora que sol ni luna no face, e tayllat li los peus derrers, e ligat aquels peus en pel de ceruf, e ligat lo destre peu al destre, el sinistre al sinistre, sens duptança podagra sera guarida. Kyrinus.

Item la rayu de malbauisch, ab ensunya ueylla de porc picada, sana podagra dins .iij. dies. Diascorides.

Item fuylls de plantatge picades e emplastades ab ensunya fresca, son molt bones a tolre dolor a aquels qui an podagra e dolor de neruis e an infiança. Idem.

Item la sement de la plantatge picada e emplastada es adiutori a aquels qui an podagra. Idem.

Item morretort ab farina dordi e ab uinagre emplatat sobre la gota, que es dita ciatica, molt hi ual. Macer.

Item sement de mostaya e meola de pa, figues seques, mel, uinagre quant uos uolretz, totes aquestes coses sien mesclades ensems e posades sobrel loc on la dolor es, e la malaltia sana e la gota. Experiment.

Item rayu dala picada e sobre posada tol la ciatica. Idem.

Item suc derba de lengua de bou marauellosament als ciatichs aiuda. Idem.

Item calament o nepta fresca, picada e sobre posada, crema la pel e dessecan consumeix la humiditat del ciatic, e tira de fons la malaltia. Dyscorides.

Item cuxa de molto posada molt hi ual, e can put sobrel loc meyllor es. Gilibert.

Item carn de gat, e ensunya d'oca, e de taxo, e de uolp, meol de corn de cerf, edra, saluia, ruda, cera uerge, ensens, roueylls dous rostitz, freyx, caragols moltz, totes aquestes coses sien posades en ola traucada deïos, e sie de sus ben segeloda e tancada ab pasta, que nulla babor non pusca exir, e aquesta ola sie deïos posada altra ola entegra, e sien abdues segelades e tancades ensems ab pasta, e la deïos sie messa deïos terra, e la dessus sie enuironada de gran foc, e exira e degotara enguent a la ola iosana. Molt es bo a gota freda. Gilibert.

Item cebes blanques, e sal, euforbi, e oli de lorer. Totes aquestes coses picades e calentz sien posades sobrel loc. Experiment.

Item contra gota freda, en la qual apareyx infladura. Reebbet ensunya ueylla, clara dous, e batet o fortment e longament, e apres prenet segon, rayu de lapaci agut e royg, argent uiu. Totes aquestes coses sien confegides sens de foc, e posades en aluda de uespre, e posades sobrel loc doloros, e demantinent sien leuades, e proyra molt lo loc, e nous age que fer, e apres altra uegada fet lin posar de sus aquel o semblant daquel, e en lo mati seguent exira aigua en gran cantitat, e axi sera guarit lo malalt. Gilibert.

Item a podagra es prouada cosa moltes uegades e trobada maraueylosa. Podagra es gota quis fa en les iunctures dels peus. Ciragra es gota quis fa en les mans. Ciatica es gota quis fa el tortorol del anca, e es aquesta la recepta. Reebbet terra de formiguer bela .iiij. dracmes, farina dordi una dracma, fuylls de roses miga onça, farina de faues miga onça, malues, mandragora, de cascu .vi. dracmes. Coet les malues e la mandragora en .iiij. liures daigua, e que torn a la meytat, apres sien colades e confegides ab les altres medicines feytes poluora el morter, e aqui meteix mesclat ab tot aço cera blanca e uerge, e .ij. roueylls dous, e saffra .iiij. onçes, e tot aço sie ben picat e posat sobrel loc, e noy sera mester altre emplastre ne altra medicina. Gilibert.

Item emplastre del qual deuetz usar can la dolor es gran. Reebbet cera ben mol una onça amido dordi trencat ab aiguaros e ab aigua de pluya de cascuna egualment miga onça, e sien aquestes coses mesclades, el morter ben picades ab blanc dou, e sien feyt cerotum e posat sobrel loc. Idem. Cerotum es confegiment el qual es posat maior cantitat de cera que nuylla de les altres coses, e tot aquel confegiment es denominat a la cera, car nia maior cantitat que nuylla de les altres coses. Cerotum es dit de cera.

Item bretonega picada e emplastada asuaue la dolor de la podagra, e laigua, on aquela bretonega sera cuyta, beguda fa a lo metex. Idem.

Item faua fracta sie bulida ab clara dou, e ab ensunya doneylla, e sie picada, e apres sie emplastada sobrel loc on es la podagra e la artetica, e trastot trebayll de neruis asuaue. Dyascorides.

Item la rayu de caparis, beguda, als ciatics e als paralitics maraueylosament profite e asuaue la dolor de la cuxa. Dyascorides.

Item bayn fet en laigua, on sie cuyt presilli, demantinent tol tota gota. Experiment. Hoc ego, yon uiu una ueylla grassa.

Item rayu de cogombre amarch picada ab flor de farina, daquela qui es trobada per los cercles de fust estantz en torn de la mola, emplastada, tota dolor e tota inflança, e tota duricia tol; e encara mes si aquella metexa sera picada e emplastada ab terbentina tol ciatica. Dyascorides.

Item cendra de cap de mugoll, que es pex, sana los ciatics. Piinius.

Item la pel de la uolp enuironada al peu en tal manera que la carn de la pel toch la carn del peu sana la ciatica. Sixtus.

Item formatge ueyll, picat ab oli e ab aigua, e emplastat ab peus de porc salatz e sobre les iunctures malaltes, la dolor ne trau, e es de gran ajudament. Auincena.

Item rayu de senzadoni, e la erba picada es oli, es gran ajudament als ciatichs e als paralitichs, e a totes malalties quis fan els neruis. Dyascorides.

Item fuylls de xop uertz, picades e emplastades, los ginols inflatz guarexen. Idem.

Item puliol, donat a beure ab beuratge feyt de farina, so-
luf la podagra, e posatne de sus. Idem.

Item una dracma dagarich, presa e beguda, refrena e sana
la dolor de la artetica e de la ciatica. Idem.

Item erbatum, picat ab blanc dou e posat sobre la malaltia,
saludable medicina es. Idem.

Item mesclat fruytz de lorer, e fuylls de ruda, e doregan,
e de poliol, e sabo ueyll, e sien frites totes aquestes coses e
calentz posades sobrel loc ab estopa o sobre la gota, lo loc
primerament untat ab mel, gota e altres dolors tol.

Item, precios enguent a tota gota. Reebet caragols de .iii.
maneres el mes de mayg, e sien posatz e fregitz en la paela
tro que enguent ne sia feyt, e sie de sus posat. Eslet experi-
ment es.

Item aquest esperiment ques seguex ual en cosa freda e
calda sens de tota purgatio. Untat lo loc ab suc de cebes, e
sie de part de sus gitada poluora de pebre negre, e ligat de
sus spongia marina remuyllada en aigua calent on comi sie
cuyt, e sapiatz que la humor noyble degasta e lan trau.

Item femta de lebre, destemprada ab ui calent e emplas-
tada, sana los ciatichs desperatz de tot en tot. Kyrinus.

Item enguent de corn de ceruf, vntat lo loch sana los cia-
tichs. Constanti. E fas axi lenguent segons Constanti: Reebet
un corn de ceruf e fet lo serrar menut, e apres metet o tot
ensem en una caldera plena de ui, e fet lo bolir fortment tro
a la consumcio del ui, e axi fet aço can sera consumit lo ui,
tornat ni altra uegada altretant tro sie ben cuyt, e apres
gitat ne los osses, el mool quey romandra sie bregat entre
les mans, e apres aiustat hi al meol oli de lor e de sauch, de
cascun egualment .iiij. dracmes; mastec e ensens, de cascun
miga dracma; salnitre, euforbi, de cascun .iiij. onçes; aloe una
dracma; sarmatolle, terbentina, de cascun .iiij. dracmes; cala-
fonia, mirra, assa fetida, de cascu una dracma; such de ruda
miga liura, de cera quanta ni age obs. Daço diu Constanti
que aquest enguent es de tanta dignitat, que no tan solament
guareyx los artetichs ans uerdaderament los ciatichs molt
ueylls.

Item enguent molt esprouat contra tota gota e a artetica
freda e a paralis. Carn de uolp sie cuyta en molt bon ui en-

tro quels osses sien dela departitz, e apres la carn calent sie
picada fortment, e sien treyt such, e aquel such sie cuyt en
bon ui pur tro que sie ben espes, e apres aiustat hi cera uer-
meylla, e poluora de mastech, e de castor, mirra, oliues de
lor, e un poc de euforbi, e vn poc de musch, e sie tot aço
encorporat e feyt enguent. Gilibert.

Item molt prouada cosa: Sie cauada una grossa rayu de
brionia e sie mes dins suc de euol de hiueartetice, calament,
ensens, ruda, entro a .ij. partides de la concavitat de la da-
uant dita rayu, e la terça part romanga buyda, e sien meses
en aquela rayu les dites coses, e encara mes, pelitre e rayu
de genzana, e ermodatils, e aiustat hi elipetroleon e oli molt
ueyll, e sie segelada la dita rayu ab argela o ab pasta, e sie
posada sobre les brases, e coga longament, e apres totes les
dites coses sien picades ab la dita rayu, e sien treyt lo suc,
e saluat aquel a usatge denguent, e sien vntat lo loch. Gi-
libert.

Item enguent molt fort a aquella metexa cosa: suc de co-
gombre amarch, ruda fresca hi ual, paritaria que es dita cama
roya, fuylls e fruytz de edra, grans de ginebre, euforbi, cas-
tor, ensunya doca, de uoltor, ardee de uolp e dors, sie om-
plit un gat escorxat de totes aquestes coses e sie rostit fort-
ment al foc, e quel tingue hom lluy del foc, perque millor se
asahon, e ço que degotara del sie en un uixel saluat, e siey
resolta cera, e sien vntat lo loc. Gilibert.

Item reebet calami aromatici, cubebes, nou noscada, macis,
pegunta, epithim, carpo balsami squinanti, que es palacamel,
mastich, de cascu egualment una dracma; agarich, sene, de
cascu egualment un scrupol; turbit colloquintida, de cascuna
egualment una dracma; aloes epaticch aitant com de totes les
altres coses; e totes aquestes coses sien confegides ab suc de
fonoyll e feytes pillules poques. La recepta deles es: .iiij. dra-
mes en .j. ou moll. Can ira dormir aquel qui les pendra, apres
beua de bon ui. Aquestes pillules poden esser reebudes una
uegada en la setmana o .ij. sens tota obseruacio de dieta.
Dauant totes coses clarifiquen la uisio, es esforçen loir, e
conforten los membres esperituals, cascunes superffuitatz del
cors del hom giten defora, sanitat custodexen e guarden.

CAPITOL XXXIX

DALO METEX

Aço quis segueyx esproua Eleus filosof. Dementre fo viu o tenc amagat, e can se dech morir a son disciple Sinaracdo o dexe la per gran gracia. E aquel sinoracdo sen tenc molt per rich. La recepta es aquesta: Reebet suc de celidonia, ruda, bretonega, fenoyll, caprifolii, eufrasie, de cascuna .iij. dracmes; ui de malgranes agres, leyt de fembra nodren mascle, aigua ros, egualment .iij. dracmes de cascun; aloes, ensens, mirra, mastec, scamme auri, scamme argenti, sarcacolle, licii que es suc de caprifolii, amido, cost, roses, corall blanc, de cascun egualment .iij. dracmes; fust lignum daloes e camfora, de cascun una dracma; ambra, musch, de cascu .i. scrupul e mig; balsami .i. scrupul; tutie, caparos, egualment .i. scrupul; pedra calaminar .ij. dracmes; aigua ros quant que mester ni age. En aquest confegiment son .iiij. liures e miga. Totes aquestes coses deuen esser axi confegides: primerament reebet pedra calaminar e posat la sobre les brases e calf se entro que torn roya, e apres amortat la en aigua ros, e aço sie feyt .xii. o .xv. uegades.

Item en aquela metexa manera sie feyt de les altres pedres, ço es a saber, de la tutia tro a .xx. uegades, de lii .vii. uegades, e caparos .v. uegades, e apres cascuna daquestes peres sien picades en morter de coure, e axi metex totz los fruytz, e les especies de sus dites sien picades en .i. morter de coure, e sien feyta polnora de totes, e totes sien passades per drap de seda, e apres pesat carcunes de les poluores per si, e puxes totes ensems aiustat les, e pastat les ab aigua ros en tal manera que totes les poluores sien aiustades, e la subtilitat deles, e apres seccat aqueles en .i. test de ola noua de sus la cendra calent en tal manera que perda la força. Encarames; apres altra uegada sien picades, e altra uegada sien passades per drap subtil tro a .iij. uegades ab la primera que es sens daigua e les .ij. ab aigua ros, segons que dit es, e apres prenet los suchs dauant ditz, cascun per si, e clarificatz posat

los prop del foc, e can començara a espumar posat los apart, e axi cascun per si, e sien meses en sengles uexels e clarificatz, e ladoncs sien pesatz, e apres aiustat los totz ensems, e fel danguila, e ladoncs deuetz hi metre aquestes coses precioses, ço es a saber, scamas auri et argenti, que es escuma dor e dargent, mirra e altres coses semblantz daquestes. Sien picades totes aquestes coses ensems, remuyllades per .i. dia en aigua ros en tal manera que uinga amolor axi com a enguent, e ladoncs leixat o tot estar per .i. dia al menys. E apres de totes aquestes coses feytes, metey hom balsam perque totes les dites coses se pusquen millor conseruar, e apres altra uegada tot aço sie picat en .i. uexel dargent o destayn.

Item en aquesta manera poretz saluar sauiaement aquestes poluores: aiatz .i. uexel feyt de metall a manera de bustia, e metet la poluora en .i. drap, e siel drap penyat en aquela bustia en tal manera que les estremetatz del drap romangen de fora la bustia, e posat sobre la bustia son cobertor, e axi nos perdran les subtilitat de la dita poluora, car non poran exir.

CAPITULO XL

DE TERÇANA SIMPLE

Reebet occisagra, exarop de uioles, de cascu .i. quart de liura, e sien mesclatz, e reeban lo malalt de mati .iii. cuylles, e .iii. can se deura gitar ab .v. daigua, en la qual sien cuytes uioles, segons quens sera semblant. La manera digesta e apareyllada sie buydada ab aquesta decoccio: Reebet andiuia, escariola, lengua ceruina, de cascuna egualment miga menada; flor de uioles, de borrages, de roses, de cascuna una onça; .iiij. sementz fredes maiors: sement de leytuga, de verdolagues, sement dandiuia, de cascuna una dracma; thimi, epitimi, de cascu una dracma; de totz los sandals de cascu miga dracma; purpurea una onça; de batafalua e de fenoyll, de cascu miga dracma; prunes saragozanes .x. Sie feyta decoccio de les dites coses, e ab aquestes coses sie feyta coladura: Reebet cassia fistula mondada una onça; tamarins miga onça; aguarich, miga dracma. Aquestes coses no sien cuytes

mas picades e gitades sobre la taça on se fa lexarop. Aço deu esser feyt el començament de la terçana simple, cano pot exir lo malalt a cambra. En les febres que son de malicia dels membres espirituals deuetz usar dexarop acetos, simple o compost, feyt daquestes erbes: Reebet andiunia, escariole, escolopendria, que es lengua cèruina, capilli ueneris, erba que nos muylla, cetarach, politrìci, andiatos, epatice, lentiginis aque, rayu de unglà caballina, de cascuna egualment miga menada; flor de uioles, nenufar, que es erba, borrages, de cascu egualment miga onza; iij. sementz fredes maiors: sement de leytuges, sement descariole, andiunia, uerdolaga, de cascuna egualment un dracma; e aquestes coses totes sien cuytes, e sien feyt exarop ab sucre e ab uinagre, del qual us lo malalt en degu, e us en degu sucre uiolat, e apres dinar sucre rosat ab aigua freda.

Item si la febra es ab malea dels membres espirituals, sie feyt aquest metex exarop sens de uinagre, e us daigua dordi ab exarop uiolat.

Item en les malalties del estomach, del fetge, del esple, ab cremor, sie feyt aquest electuari: Reebet espignart, carsie ligner, saffra, canela, cost, squinac, asari, spodi, mastech, de cascu una dracma; roses .ix, dracmes; cabçech una dracma; sucre uiolat una liura, e als delicatz e al poderoses una liura e miga; e daço sie feyt electuari, e en la fi can lelectuari sera feyt, sie posat .i. poc daigua ros, lo qual electuari dauant dit sie menyat demati e de mig dia e de uespre.

CAPITOL XLI

DE TOTES GOTES

Item oli lo qual tresmane de la carabaça ueylla can comença á cremar posada el foc es molt bo a gota. Gilibertus.

Item gat de .xx. dies, e de la sanc daquel sie untat lo loc doloros. Molt hi ual. Gilibert.

Item coet la carn daquel gat en ui ab ruda, bretonega, fe-noyll, saluia, agrimonia, e apres sien picades totes aquestes coses e be espremudes quen ysca lo suc, e apres sie meol

de ceruf e un poc densens, e tot aço sie cuyt a manera den-guent, e vntat ne lo loc. Molt hi ual.

Item en la gran dolor: gat fes per lesquena posat calent sobrel loc. Molt hi ual. Idem.

Item leus de molto calentz, posatz sobrel loc, molt hi ualen en aquesta cosa. Idem.

Item fel de cabro ab ploma posat sobre la ciatica demantinent la tol. Idem.

Item ruda e saluia sien cuytes en oli, picades e sobre em-plastades demantinent toien la dolor. Constantinus.

Item litargir, que es almercech, picat fortment ab orina de mula e vntat lo loc daquel fa lo dia metex leuar lo malalt del lit. Idem.

Item lo suc de casillaginis sie bulit ab ensunya de porc, e siey mesclada una poca de cera, e feyt enguent, sien lo loc vntat, e aquela metexa erba cuyta en ui, e sie ligada de sus la dolra, e demantinent tol la dolor. Dyascorides.

Item emplast de suc de rayu de euol e dermodactil. Totes aquestes coses sien picades ab ensunya de porch, e sobre posades sobrel loc demantinent sana la gota freda. Idem.

Item los fruytz del euol sien cuytz en ui, e sien picatz ab ensunya de porc. Demantinent hi ual. Idem.

Item en cosa calda sie feyt emplast de suc dansui, e plantage, e de farina de segal, e ab uinagre. Totes aquestes coses sien mesclades e feyt emplastre e posat de sus. Roger.

Item such dansuij sie destemprat ab farina dordi e ab uinagre; e emplastre feyt fa aquela metexa cosa.

Item sie feyt emplastre de farina de segal e doli rosat. Fa aquela metexa cosa.

Item emplastre de fems de bou e dase ab uinagre, e ab ensunya de uoltor, o de gat, o darda, que es bestia.

Item, mentre la gran dolor, sie puluerizat una dracma dopi, e sie puluerizat ab saffra, e ab roueyls dous, e ab oli rosat. Poderosament asuauen e tornen atras la materia.

Item formiges, els ous deles, e vna poca de la terra del formiger, e sal comunal, e tot aço sie picat ab ensunya de porc ueylla, e vn drap primer posat de sus sobrel loc, e apres sie posat lo dit emplastre. Experiment.

Item .iiij. meols de corn de ceruf sien picatz e bulitz en-

oli per .i. dia, e can sera execut, sie mes altra uegada en ui e en oli aitant com ni aura mester, e a la fi sie colat, el loc untat; e can sera untat lo loc, posat de sus una pel de uolp. En tota cosa calda e freda ual poderosament. Rogerius.

Item uesch darbre sie cuyt en aigua, en la qual lo membre malalt sie banyat. Poderosament hi ual. Experiment.

Item cendra de timo cremat sie confegida ab blanc dou e sie emplastada; romp la cotna e traune la humor. Hoc ego.

Item bayn daigua on formiges e ous e de la terra daquelles sien cuytes, demantinent sana la uella desesperada gota. Hoc ego.

Item fems de cabro demantinent tol la dolor e la inflança de les iunctures. Auincena.

Item ruda uert picada ab sal, e ab mel emplastada, demantinent tol la delor. Constanti.

Item vntat lo loc ab greyx de mamitelle, o de marcolla, tol la dolor dels sciatichs, e la dels podragrichs arenca. Idem.

Item greyx de pex molt hi ajuda.

Item foment feyt ab aigua, en la qual sie cuyt genebre. Molt hi ual.

Item medicina prouada als ciatichs, e remey es aquest ques seguex: Reebet baccons, que es sauina, .ij. dracmes; pebre, edra, fuylls de ruda, de cascuna egualment .vi. dracmes; bretonega .ij. dracmes; teronges. Totes aquestes coses sien donades ab ui; mas primerament sie pres lo loger, car demantinent sera guarit lo malalt. Constanti.

Item orina de mul sie bolidi ab cera, e ab oli, e ab almerlech, e sie cataplasmat lo loc. Demantinent sana.

Item si la dolor sie ab inflança: Reebet farina de faues .iii. onçes, .v. roueylls dous, e sie tot aço mesclat e emplastre feyt e posat de sus. Idem.

Item sola una faua cuyta en aigua, mesclada ab ensunya de porc, molt assuaue la dolor. Constanti.

Item rayu de uioles cuytes ab uinagre, feyt emplastre e posat sobrel loc, molt hi profita. Idem.

Item reebet ensunya de leon, una liura; cera, miga liura; oli de lentiscle, .iiij. onçes. Totes aquestes coses sien ensems regalades, e sien feyt enguent e vntat lo loc; no tan solament tol la dolor dels ginoylls, ans o fa tota dolor, en qualque loc sia, de tot en tot. Constanti.

Item taxus barbatus, auen fuylls menudes e estretes, cuyt ab uinagre, o ab ui, o ab mantega, e feyt emplast e posat sobrel loc, aquel metex dia fa leuar lo podagrich. Idem.

Item oli de uolp en .i. dia sana. Idem.

Item enguent de gat, usat per .i. dia, sana. Lo qual es feyt axi: picat fortment .i. gat gras, escorxat los osses departitz del, e apres metet o tot en .i. uentre doca grassa, e siey mesa ensunya salada miga liura; pebre, mostaya, enforbi, diagidii, pelitre, ruda, exenz, ayll, lart, ensunya dors, de cascuna egualment vna onça; cera, .ij. onçes; e sie rostida la ocha, e alo que degotara sie saluat. Idem.

Item confegit cendra de col ab ensunya de porc, e sien untat lo podagrich. El terz dia es sanat. Galienus in passionario.

Item femta de cegonya, mesclada ab ensunya de porc, guarix podagra ueylla. Gilibertus.

Item si la materia sie poca e la dolor sie gran, que apenes pusca esser sostenguda, coet pilosela en ui, e sie feyt emplastre sobrel loc. Idem.

Item sie destemprat opi ab oli de roses e ab leyt de fembra, e sien lo loc vntat. Idem.

Item ayll colobri ab ensunya, e ab uinagre, e ab ruda, emplastat; molt hi ual. Idem.

Item rayu de literola cuyta e emplastada, molt hi ual. Idem.

Item reebet: fems de bou ben espremut, e oli, e cera, suc dalfanega, de cascu egualment vna liura; ous cruus, .ij. liures. Totes aquestes coses sien mesclades e feyt emplast sobrel loc. Idem.

Item reebet: fuylls dapi cuytes en aigua, e en fez de uinagre, e ab oli rosat, roueylls dous cruus, e tot aço sie mesclat e feyt emplast sobrel loc. Marauelosament hi ual.

Item aquest beuratge quis seguex meraueylosament ual als podagrichs, e als artetichs. Reebet: ermodactili .iiij. onçes; cicimi, qui es escorça de bogia, .viii. onçes; gíngebre, viij. onçes; e tot aço sie cuyt ensems, edat al malalt .ij. onçes.

Item ermodactils, picatz e emplastatz, sana la dolor de les iunctures. Auincena.

Item scamonea, emplastada ab uinagre, molt hi ual. Idem.

Item pebre negre, picat e emplastat sobrel loc, fortment escalfa les iunctures els neruis, e no es perillosa cosa aquesta medicina. Idem.

Item sagnia feyta de la uena menor prop del artheyll del peu, molt profite als ciatichs. Galienus in passionario.

Item emplastre feyt de suc de morela e de celiandre, e derba sana, demantinent sana la podagra de cosa calent. Idem in eodem.

Item lo suc de colloquintide, en vntat sobrel loch, sana la ciatica. Dioscorides.

Item sia picada ensunya ueylla, e aylls, e sie vntat lo loc prop del foc e sera sanada la gota en continent. Pere Lurcrator.

Item confegit cendra de osses ueylls de caual ab uinagre, e sie posat en loc deimplastre sobrel loc. Idem, certa cosa es.

Item suc de cebes, en vntat sobrel loc, demantinent sana. Dioscorides.

Item carns de uolp, menyades, molt aiuden als artetichs e als gotoses de freda cosa. Hoc ego.

Item les carns e la greyxa de la uolp sien picades ensems, e bulides en oli doliues fortment, e daquel oli quen exira sie vntat lo loc, e de les carns que romandra sie feyt emplastre sobre la dita vntadura; maraueylls acabament hya. Experiment.

Item foment feyt moltes uegades de ui, en lo qual carn de pel dase contra freda cosa, e en agua contra cosa calda, demantinent tol la dolor. Experiment.

Item rayu de malbauisch ueyll, picada ab ensunya ueylla e emplastada, dins terz dia sana la podagra. Dioscorides.

Item ermoniach ab pregunta, tant de la vn com del altre, confegides e emplastades aquestes .ij. coses, singular remey es als ciatichs. Idem.

Item lolium, que es uiraga, sie cuyta en agua, e en mel, e apres sie banyat lo membre malalt en agua, o aquela erba uiraga sie emplastada, tol la dolor al ciatic, o la sana. Dioscorides.

Item ermoniach mesclat ab mel, e en vntat lo loc, tol la dolor dels artheylls, ço es a dir, los nus. Idem.

Item, reebet: exenz e rayu de euol, bren de forment, femta de cabra, cocisal. Totes aquestes coses sien molt bolides en uinagre tro que tot sie execat, e apres sien totes les dites coses, picades e calentz, posades sobrel loc doloros. Cert experiment es.

Item femta de rates ab ensunya ueylla, picada e bregada, totes les inflamacions de freda cosa soluu. Idem.

Item fems de colom cuyt en ui tro a consumcio e emplastat, sana.

Item miga liura de cera sie regalada ab una liura doli doliues, e ab una liura de bon ui pur tro a la consumcio del ui, e apres sien y aiustades .ij. onces deuforbi puluerizat, e apres sie lenguent fortment confegit. Es prouada cosa a ciatica e a gota. Galterus.

Item decoccio de yua, artemisa e escorça de sauch, e tot aço sie confegit ab ui; el membre malalt siey banyat ab molta sal quey sie mesclada, certament sera deliurat. Experiment.

Item rayu dexenz e de euol, bren de forment, femta de cabra, molta sal. Totes aquestes coses sien bolides fortment en uinagre, e caldes sien posades sobrel loc. Molt hi ualen. Idem.

Item goma sie desolta ab mel e feyt emplastre, posat sobrel loc, saludable remey es. Dioscorides.

Item euforbi emplastat tol la ciatica. Dioscorides.

Item rayu de cicuta, que es estaca roci, sie cuyt en pasta fesa per mig loc, sie posada sobre la artetica e la podagra. Molt remey es. Circa instans.

Item vna dracma de suc de la rayu e de les fuylls del xop, beguda, sana los ciatichs. Dioscorides.

Item sie cuyta mustela morta en oli entro que tota sie desolta, e apres sie colada, e aquel brou quen exira siey aiustada cera, e sien vntada la artetica, e les porceles grans. Sana trastot uici de neruis poderosament. Kyrinius.

Item sie cuyta ortiga, la qual es trobada els locs sechs e calentz, en lexiu feyt de cendra de cep, e daquel lexiu sie fomentada la gota, e sobre emplastada maraueyllsament hi aiude. Experiment.

Item sie esguardat si humor ue daltre membre on la gota es, car si ue daltre membre noy deu esser posada nuylla cosa subtilitiua, car la materia subtil corre pus que la grossa, e si la materia sera estable e grossa el membre que no uinga daltre loc deu hom usar de coses subtilitiues que desembargen lo membre. Hoc ego.

Item sie cuyta sal torrada, farina de forment barutelada, mel roya, entro que sie espessa, e feyt emplast de totes aquestes coses, sien sobre posades el loc on la gota es. Experiment.

Item per cert aiatz que en aquest cas no ualen remeys, o si son feytz, en uan son feytz. Remeys son apelatz en medicina: emplastz, enguenz, satellacions, e pitmes, e moltes altres coses semblantz; car abans que aquestz remeys particulars, dauantz ditz, sien feytz, deu estar la materia purgada si la materia spectant, ladoncs sie purgada la materia, si la humor es calenta, ab electuari de sucre rosat o ab ocximel enfortitz continentment. Nulla cosa no trop millor que aquesta en materia calent. Mas exarop sie donat ab pillules. les quals uiatic e serapio posent molt be en tal manera. Reebet: ermodactils, mirabolans cetrins, colloquintide, rubit, bdelij, serapini, egualment de cascunes .iij. dracmes; sarcacolle, castor, euforbi, apoponach, staca roci, sement dapi, de cascuna egualment vna dracma e miga; saffra, una dracma. Sien temprades totes aquestes coses en aigua, e sien feites pillules ab suc de fenoyll. Empero sie dietat lo malalt molt sauiaement, e sie purgada la materia poc a poc, per ço que la uertut no sie corrupuda. E sie feyt emplastre de bren de forment, e de femta de cabra, cuyt fortment en uinagre, e feyt emplast calent posat sobrel loc. Molt y ual. Experiment.

Item sanc de lebre en vntat lo loc, e calent posat sobrels peus, sana acabadament la gota dels.

Item peus de lebre uiua, portatz, sanan la ueylla gota dels peus, e ciragra, que es gota de les mans. Sil destre peu sia malalt, sie portat lo destre peu; sil sinistre, lo sinistre. Kyrinus.

Item ensunya de uoltor molt aiude als paralitichs, e als artetichs; e als semblantz ab ensunya de porch feyt egualment. Kyrinus.

Item corp podrit per .xl. dies en fems, e apres cremat, e feyt cerol, daquel que es confegiment feyt ab cera, sana la podagra.

Item lartell derrer del corp portat del destre peu, si la malaltia sie el destre peu, el sinistre si la malaltia sie el sinistre, ual als ciatichs e als artetichs. Idem.

CAPITOL XLII

DE TRENCADURA DE FLANCH E DOSSES

Fuy lles destaca roci spindentz picades e torrades, e emplastades, sanan trastota crebadura, dins .x. o .xv. dies.

Item la rayu de la erba que els locs ayguaçals es trobada, e es apelada en lengua de franza, o uulgarment, lasta o boua, e a fulla longa axi com a espa, e son mesclades sotz entran en ues la rayu de part dins a verga, e aquela verga porte una maça, la qual es apelada en proenza pabler la qual dita rayu Dioscorides apela cipin, axi com ell diu maraueyllosament aomplex e sana les nafres pregonas picades e emplastades sanan la crebadura. Hoc ego.

Item epatica erba, picada, e ab ui beguda, cascun dia demati, sana. Experiment.

Item pels de lebre, confegitz ab mel e donatz a manera de pillules; fortment consolida tota crebadura. Constanti.

Item femta de lebre, confegida ab mel, donada moltes uegades a manera de faues, qui son grans de grexens, sens dupte consolida.

Item cap de cabra sie cuyt ab cuyr e ab pel en aigua, e sie menyat o sie begut, totz los budels consolida, e encara lo ciffrach, qui es tel qui cobre los budels; e si uoletz segurament e tost e demantinent guarir e sanar, estia lonc temps lo malalt el lit en sobines, cames leuades, en tal manera que no caye lo uentre sobre la crebadura, e la donchs sie posat lemplastre de sus en tal manera, en altra manera poc ualrien les dites medicines, e ladoncs axi estant lo malalt sie feyt emplast daloe, datrament ab blanch dons e ab sanc dom. Aquest emplast es molt fort.

Item sie feyt emplast sobre la crebadura dels vermes quis fan deus terra, e engolesca lo malalt pillules feytes de pel de lebre de sus dites, demantinent sera guarit. Circa instans.

Item apres de .ix. dies sie posat sobre la crebadura galbanum, e pomes de cipres tro sie guarit, e sien donades pillules de fems de lebre, confegida ab molta mel e molt cuyta.

marauyillosament sera consolidada la crebadura. Constanti.

Item escrit es de Kyri, quel suc de les fuylls de la caraça saluatge ab ui blanc, donat a beure per .ix. dies consolida la crebadura els osses peceiatz, e aço molt es loat en aquel libre daquel Kiri, e es aqui confermat molt per uerda-dera cosa, e aço metex per poc diu Diascorides.

Item fuylls de porres, picades e emplastades sobre les nafres ab sal, demantinent consoliden la crebadura. Diascorides.

Item aquels metexs porres, picatz e emplastatz, consolida demantinent les crebadures e les nafres. Diascorides.

Item la erba la qual vulgarment es dita uiola saluatge, car a la flor semblant de uiola en color no pas en forma, car la flor dela a .iiij. fuylls esleuades, e les altres fuylls iaen en terra. Moltz dien a aqueia consolida menor o trinitas una, per ço can a los corns redons en una fuylla, en mig loc a una macula blanca, e es trobada en loc de muntanya, e sie donada en beuratge o en menyar, trastot trencat, sana acabadament per .ix. dies, axi com io e espruat, e encara mes deu esser cuyta la erba e emplastada sobre la trencadura.

Item sie feyt bayn daquela erba, e destaca roci, e de fuylls de porres, e de consolida maior e menor, e iage, e baynse aqui moltes uegades lo malalt. Illud ego.

Item sie feyta poluora de fuylls seques de presseguera; les nafres fresques e encara sagnentes demantinent aiusta, si y sie posada la dita poluora sobre la nafra. Dyascorides.

Item balaustria, que es flor de malgrana, picada e emplastada, consolida tota trencadura.

Item hiperus, erba, les grans plagues els neruis tayllatz consolida e aiusta. Idem.

Item suc de coclee terrestre fortment estreyn e consolida. Idem.

Item fuylls de toa, erba cabellina, consolida lo tayllament dels budels e les altres nafres sana. Idem.

Item terra presa del fornaz de ueyre, quey sie cera e pregunta aiustatz, e feyt emplast, posat sobrel loc, les nafres ueylls tanque.

Item mastech sana les ruptures de les cames. Diascorides.

Item millefolium aiuste les nafres e les garde de inflar.

Item sanc de tartuga e a la orina son marauyillos ajuda-ment en la trencadura dels infantz, dementre que sigen en la decoccio dela. E si un poch de most hi sie aiustat a la orina, o a la sanc daquela, e sie posat en langonal del infant, e es feyt lo derrer ajudament en la trencadura del infant. Auincena.

Item la erba, qui es dit sigillum beate marie, picada e emplastada sobre la trencadura, demantinent consolida aquela. Hoc ego; certum est.

Item calz uiua e foligen, confegitz ab blancs dous, consolida les nafres, e encara mes los uexels de uidre trencatz; la trencadura untada daquel confegiment consolida aquels uexels. Pere Lucrator.

Item aceuer picat, untat de part de fora, fortment consolida les coses trencades. Dyascorides.

Item bretonega fresca picada, e emplastada, e posada sobre les trencadures del cap, molt y ual. Dyascorides.

Item contra trencadura de cames, cerule, ço es, cadei de vna nyut, sie estesa la pel del metex, e sie enuolcat sobre la trencadura; demantinent sera confermada.

Item lart de porc senglar, cuyt en aigua, emplastat, marauyillosament consolida los ossos peceiatz. Plinius.

Item cranz daigua dolz, picatz ab leyt de somera, sana los locs feritz, e maiorment aquels qui regeament son macatz. Idem.

Item escorça e les fuylls tenres del freyx, posades en bon ui, picades, sien posades e emplastades sobre la fractura dels osses; demantinent seran consolidatz. Liber de naturas.

Item sanc de cabro, baguda, sana marauyillosament los budels romputz, o si sie gitada per lo clistel, fa a lo metex.

Item poluora dossed de uoltor gitada sobre les nafres, molt noblament sana totes les nafres. Kyrinus.

CAPITOL XLIII

DE FEBRE EFFIMERA, ÇO ES, FEBBE DUN DIA E PREN LO NOM
DUN PEYX

Contra febre effimera, en lo començament sie feyt deman-
tinent exarop de roses e de sandels, e de flor de nenufar, e
de semblantz coses. Guart se lo malalt de ira, e de totes co-
ses que inflamen lo cor, e de totes coses calentz e grosses.
Deutz saber que .iii. son los esperitz el cors del hom, ço es
a saber: esperit animal, spiritual, e natural. Lesperit animal
a son loc en lo cap, e es cosa de mouiment e de sentiment.
Lespiritual a son loc el cor del hom, e sengendra aqui, e es
cosa de uida. Lo natural a son loc el fetge, e es cosa de no-
driment. E atretal .iii. son les uertutz el cors del hom, ço es:
la uertut animal, e la esperitual, e la natural. Dels locs on
estion, aquela metexa cosa es, la qual dels esperitz, segons
lo metge. Car segons del filosof totes les uertutz naxen del
cor, e segons la ueritat. Si lesperit animal sie inflammat, do-
nat coses enfregidentz e conforten lo cor, axi com perles,
sandals, rasura de uori; e sie untat suaument la region del
cor ab oli rosat, e ab oli de nenufar; fredes coses sien em-
plastades ab uinagre e temprades e confegides e posades so-
bre la regio del cor.

Item sil esperit animal sie inflammat sie donat exarop fret,
axi com es exarop acetos e de uioles; e lectouaris fretz, axi
com sucre rosat e uiolat; e sien emplastades roses e sandals
sobrel fetge, e semblantz coses. Si effimera sie engendrada de
fredor, guardat uos que no sia feyta sagnia, e maiorment si
sie ab reuma, e sie donat al pacient rosada nouela, e sie mes-
clada ab sucre rosat o uiolat. Odor lo pacient alfanega, em-
pero no gens altres coses odorables calentz.

Item en cosa reumatica no sie feyta fomentacio. En la cosa
calent, sens de reuma, se couen foment fret e enguent, maior-
ment si sie effimera per gran trebayll, o per yaure de fembra
per ira, o per calentura daer, o per semblantz coses: sien
vntatz los palmels de les mans e les plantes dels peus ab oli

rosat o ab uiolat, e ab leyt de fembra noyrent filla, e lespina
dels dors, el front, e les temples sien untades ab oli rosat, e
ab populeon, que es enguent, e ab leyt de fembra noyrent
filla. Los menyars els beures sien de leu digestio e fretz. Si
effimera sie per gran trebayll, o ab gran flaquea, deu esser
nodrit ab coses resumtiues lo malalt. Si suor si fa hom uenir,
demantinent sera garit, doncs sie axi feyt lapareyllament de
la suor: sien bulides fuylls de salz, e de uioles, e de roses, e
de semblantz coses en aigua en la qual sie .i. gran lançol
muyllat, e ab aquel lançol sie lo malalt enuolcat e sie ben
cubert que sun, apres de la suor sien lautz los peus e les ca-
mes, els brazs daquela metexa aigua de sus dita.

Item suc de cogombre amarc, mesclat ab oli rosat, e vntat
los polses, e feyt vntament sobrel cor, trastota calor de febre
assuaue. Diascorides.

Item Plateari guari .i. malalt defalent de forçes, e mete
aquel en bayn daygua, en la qual foren resoltz .ccc. ous, e
apres del bayn ysquen fort.

Item carabaza uert sie enuolopada en pasta cuyta el forn,
e apres sien treyt lo suc, e sie mes en bela ola noua, e siey
cuyta carn de galina, o daltra uolatilia; empero sien lauades
primerament aqueles carns ab ui e ab sal, e fortment espu-
mades, e grans de forment e dordi, e regalicia, goma arabica
diadragant, roses, flors de nenufar, spili, amenes, sement
dalfanega, panses, iniubes, sebasten, sement de carabaza, ci-
trulli, semenza de melo. Totes aquestes coses sien mondades
e posades en bela ola noua, segons que de sus es dit, fortment
tancada ab argela o ab pasta, e bulescan entro a la consump-
cio de la terça part de laigua, e apres sien colades, e en la
coladura aquela sie mesa una liura e miga de sucre, e sie feyt
exarop, e donat al malalt a la nuyt e al mati. Molt fortment
restaure, e tempradament refreda e conforta los locs defa-
lentz. Experiment. Hoc ego e Dyascorides.

CAPITOL XLIV

AQUEST ES MOLT BON MENYAR ALS ETICHS

Molt bon menyar als etichs. Sien picades les polpes de les ales de les galines, e picades sien destemprades ab leyt donelles, e sien hi posatz roueylls dous, e vn poc de beuratge feyt de farina de forment e de leuam, e bulescan totes aquestes coses tro sien espesses, e siey mes vn poc de saffra. Circa instans.

CAPITOL XLV

DE ASSUAUAR LA GRAN CALOR EN LA FEBRE CONTINUA

Ad assuanar la gran calor en la febre continua, fuylls de cols sien cuytes ab uinagre ueyll, e sien picades ab oli rosat, e sien feyt emplast sobre lestomach. Macer e Dyascorides.

Item aquela metexa cosa pot esser feyta de fuylls de salz, e de morela, que es ansuui, e de semblanz coses. Hoc ego.

Item per cert me conta a mi .i. curios experimentador, que pinpinella picada, resolta ab aigua calent e beguda, tol demantinent la febre continua. Dyascorides.

Item sement de presilii entegra sie remullada en aigua tota una nuyt, e sie colada, e siey aiustad sucre, segons queus sera uist, e sie donat a beure en la gran calor que apenes pot esser sufferta de les febres agudes, tol e solta lo ventre. Auincena.

Item exarop de nenufar destreyt fortment la febre aguda.

Item si la febre no sia molt aguda, sie donat ui a beure ab molta aigua mesclada. Car molt enfreda e obre los estreynimentz del fetge, e de la melsa, e la materia fa exir per les uies orinals, e la materia conforta. En la febre fort en nuylla manera no sie donat ui a beure. Galienus in simplici medicina. Idem dicit in diatricis.

Item sapiatz per cert que la cosa que fa la febre aguda sil

malalt sie colerich en terra calent, si beura molta aigua freda en tal manera que pus non pusca beure, e apres sie ben abrigat e sera determenat per suor.

Item sil malalt aura gran desig de ui, sie mesa meola de pan calent en aquel ui ben ayguat, e apres sie colat aquela meola e no espremuda, e aquel ui esfredat sie donat a beure al malalt. Ricardus.

Item sil malalt aura desig de carn, sieli donada la coladura de galina picada ab agraz. Idem. Empero millor cosa sera si sien picades ab la galina les .iiij. sementz fredes maiors mondades.

Item carabaza tendra sie cuyta sotz les brases, e apres sie mondada e parada de part de fora, e donada la meola a menyar al malalt ab agraz e ab vinagre temprat, e ab vna poca daigua. Idem.

Item sien feytz pastels axi com a formatgada, e sien y aiustades de les amenles dolces picades, e de les sementz fredes maiors, e de la meola de la carabaza, e encara hi serien bones pomes dolces o agres.

Item uerdolaga picada e emplastada sobrel estomag, la dolor del costat tol pus que altra dolor de la febre. Dyascorides.

Item a tota febre a amortar, sien mesclatz oli rosat, uinagre, blancs dous, de cascuns eguals partz, e sien fortment batutz, e apres sien vntat lo cors del malalt salu les plantes dels peus els palmels de les mans, e les ceruices del cap e sera sanat. Experiment.

Item aigua freda, donada molta a beure als malaltz, qui son trebayllatz de febre aguda e an gran set, a amortar la calor de la febre, empero no fa exir la materia qui es cosa de la malaltia. Galienus in diatricis.

Item sien confegitz semper uiua, que es hua de corp, simbrium, que es nepta, corayll royg, agrimonia, e sie donat ab aigua de mayg. Maraueyllos acabament e bo a en malalties que son dites emitritey, e es dit emitriteus ab hemi en grech, qui es mitat, e etriteos, que es terçana, quasi miga terçana. E son .iiij. species: es la primera poqueta emitriteus, e l'altra que es migancer, el terz que es maior. Vnde uersus: *Paruus emitriteus inuenis, flecta recondit exterius, colera me-*

dius conuertitur illi, pessimus humor inest maiori fel coquil extra.

CAPITOL XLVI

DE TERÇANA VERA

Si terçana sera uera, dat al malalt a beure suc de cap de monge, qui son leytugues, ans de la accessio per .iij. uegades o per .iiij. e sessara la febre. Hoc ego; certum est.

Item si la materia sie digesta cuyta e appareyllada, sie feyta sagma en lo quart o en lo .v. dia ans de la ora de la accessio, si la uertut del malalt sie fort e si apparescan primerament senyals dapareyllamentz de la materia, e daqui auant no aura febre. Hoc ego. Aço e yo moltes uegades esprouat.

Item si la materia es appareyllada, sie feyt emplast sobrels poises de la ortiga menor, la qual es trobada els locs secs, picada ab sal, el .v. de la accessio demantinent tol la febre. Hoc ego e moltz altres.

Item sie confegida la rayu del raue gaillesch, picada ab farina de segal, e sie feyt emplastre sobrel melich el pentenill entro quel malalt sinta la dolor e torço; empero la materia sie primerament digesta e appareyllada. Prouat remey es contra terçana. Experiment.

Item .iij. fuylls de pinpinella, posades en aigua beneyta en nom de la santa Trinitat, e donades a beure ans de la accessio o apres, cert remey es. Experiment.

Item suc de plantage, donat a beure ans de la accessio, tol aquela. Aquela metexa cosa fan .iij. rayus de plantage picades, e begudes ab aigua ans de la accessio. Dyascorides.

Item .iij. grans de celiandre donatz a beure en .i. ou mol, apres del terz o del quart peroxisme, que es aquel trebayll que a hom can lo ten la febre. Los dauant ditz grans donatz ans del sol exit a no sabent, sens duptanza sera deliurat. Oribasius.

Item aço metex fa la erba del celiandre sotz posada deïos lo cap del malalt ans del sol exit, el no saben. Idem.

Item such duues de lambrusques donat a beure de mati per .ix. dies, tol la terçana. Hoc ego.

CAPITOL XLVII

A TOLRE TOTA TERÇANA

Sien picades fortment melissa, que es dita terongina, celi-donia, papauer blanc e negre, ortiga e sal, e emplastatz sobrels polses dels brazs ans de la accessio. Prouada cosa es. Experiment.

Item suc de pinpinella, begut ans de la accessio, de tot en tot tol la accessio. Experiment.

Item aço metex fa suc destanc begut ab ui. Idem.

Item aço metex fa lo suc del api en aquela metexa manera begut. Experiment.

Item lo suc de corregola, beguda ans de la accessio, tol la febre. Dyascorides.

Item .iij. fuylls de berbena e .iij. rayus dela, resoltos en aigua, e donades a beure ans de la accessio, tol aquela. Dyascorides.

Item les fuylls derba sana, picades e donades a beure en .ij. o en .iij. uegades ab ui, tolen les febres periodicas, que son dites febres que duren algunes uegades .xiiii. dies o .xxi. dia. Dyascorides.

Item reupontich, donat a beure ans de la accessio de les febres tipiques, singular remey es. E es tipus en medicina los fretz qui uenen de les febres. Unde uersus: *Est triplex tipus, rigor, orripulatio, frigus.*

Item .iij. fuylls de treuol o de trifolii, qui es treuol, que a .iiij. fuylls, o .iij. grans daquel donatz a beure ab aigua, tol la terçana. Idem.

Item la tela daranya blanca, mescliada ab alguns emplatz, emplastada sobrel front els polses tol tota febre terçana. Auincena.

Item la tela daranya o la metexa picada o portada al col, tol la terçana. Idem.

Item mesclat ab .iiij. ous farina de segal, suc de berbena e

de barba iouis, que es dit sticados, ciri, e de ortiga grega, e de plantage, e sie feyt emplastre e posat sobrel ventre ans de la accessio, la febre toll. Pere Lucrator.

Item poluora de cristall, donada a beure ab suc de latayns ans de la accessio, tol terçana doble e simple.

Item suc de tayx barbat dins el nas del malalt gitat, aquel metex dia e en aquela metexa accessio, tol demantinent la terçana. Experiment.

Item poluora de cristall donada a la nodriça que nodreyx infant, tol la febre a aquel infant. Galienus.

Item la liquor quis degota del polmo cuyt del molto, la malaltia quis fa cant hom no pot orinar tol, e la malaltia dels renyons tol. Esculapius.

Item ayll ligat prop del cor del hom tol cotidianes e terçanes, quey sie ligat ans de la accessio. Car en aquesta manera es la materia empenta a les estremitats, ço es a dir, a les mans e als peus, e es ajudat lo membre principal natural e la natura. Dyascorides.

Item centinodium, lo qual alguns apelen *lingua passerina*, emplastada sobrels polses dels brazs ans de la accessio, tol la febre terçana. Experiment.

CAPITOL XLVIII

DE FEBRE COTIDIANA

Si uoletz demantinent guarir febre cotidiana, sien feyts aquestz remeys: sien donades al malalt .ij. onçes de bretonega e vna onça de plantage ab aigua calent ans de la accessio, e sera lo malalt deliurat. Macer.

Item azo metex fa api begut ab aigua tebea ans de la accessio. Idem.

Item sie feyt aital exarop: Reebet fuylls de bretonega, capilli ueneris, scolopendria, de la migana escorça del sauch, de cascu egualment vna menada; agarich .ij. onçes, thimi, epitimi, egualment de cascu vna onça e miga; de mel quanta mester ni aura. Aquest exarop a molt gran uertut. Hoc ego.

Item sie picada meola de pa ab erba que es dita felte terre, tant de la .i. com del altre, e sien confegitz ab ou molt rostitz, e ab oli lauri e de cipres, e sien posatz sobrel estomach o en lo ventre. Constanti.

Item reebet rayu e sement de raue gallesch, e sement dalmols, e rayu de sauc, uinagre e mel, aitant com ni age mester. Totes aquestes coses sien cuytes tro a la meytat, e beuen lo malalt per .ij. ores ans de la accessio. e apres deiun per vna ora, molt ual. Hoc ego.

Item sie feyt uomit de lentiscle e tutia, e vna poca de canella, e ab aigua en la qual sie cuyta rayu de cogombre saluatge, e raue gallesch, e ab vinagre, e feyt exarop de totes aquestes coses ab mel. Hoc ego. Molt es fort aquest experiment.

Item sie donada de la poluora de laureole ab ou mol, e ab crespels o ab farines de forment, ans de la ora de la accessio, pes de .ij. diners, e sens tota duptanza sera guarit. Experiment.

Item sement de mostaya, menyada ans de la accessio, tol les febres periodicas e longues. Macer.

Item abrotanum, que es erba, picada, e ab aigua destemprat e begut ans de la accessio, tol lo fret de la febre.

Item ysop donat a beure ab oximel buyda la fleuma uiscosa. Macer. Oximel es confeccio feyta de uinagre e de mel, e es de .iij. maneres: oximel simple, lo qual ia es dit; squillitich qui es feyt de ceba marina, e de les dites coses, rayu de fenoll e de raue gallesch, e de inhiuert, e de semblantz coses.

Item feyta uniuersal purgacio sie posat sobre les uenes pulsables de la .i. e del altre braz aquest emplast: reebet fulles de la ortiga menor, ansuui, hua de corp, de cascu egualment .i. manoll; tela daranya .ij. dracmes, de sal quanta ni age mester. Totes aquestes coses sien picades ensems e feyt emplast posat sobrel uentreyll. Galterus.

Item Coffo diu en la sua pratica que el guari moltz homens, qui auien cotidiana, ab la migana escorça del sauch donada a beure ab aigua calent, o ab escorça de noger donada a beure en aquela metexa manera ab .ix. grans de catacucies o de pionia, mas aquestes deuen esser donades a aquel qui a gran trebayll e durament ixen a cambra.

Item Coffo diu: diacalament, qui es electuari, sie destemprat, apigamo erba, e sie enfortit lo dauant dit electuari ab agarich be, e sie donat ans de la accessio segons queus sera uist. Molt hi ual.

Item suc de marubi sie bulit ab ui fort, de cascu equals partides, e sie donat ans de la accessio segons queus sera uist. Molt hi ualen. Cofo.

Item sien donades .iiij. gotes de leyt de fembra, que nodresque mascle, ab aigua al malalt que a febre cotidiana, ans de la accessio, el no saben, o en altra febre, el dia de la accessio sera guarit. Pere Lucrator.

Item beua lo malalt suc dexenz ab bon ui de mati continuadament. Idem.

Item sien tayllades .ix. rayus de euols a manera del dit en nom del salvador, e picades ab beuratge feyt de forment o de mill o de ciuada, lo qual beuratge es apelat en Anglaterra seruicia, o ab ui blanc ans de la accessio, e donat o a beure al malalt, mas quart se que dorma can anra begut. Totes les febres tol. Certa cosa es. Pere Lucrator.

Item fetge de lebre, picat e donat a beure ab ui o ab aigua, tol les febres periodicas que son feytes de uiscoses humors e de glutinoses, e es manifesta cosa. Dyascorides.

Item sanc dase, beguda ab ui, les febres continues guareyx, donada a beure al malalt .iiij. o .iiij. gotes. Sculapins.

Item vna dracma daguarich, donada ab ui a beure al malalt, sana aquel.

Item cor de salamandra, la qual es axi com a langardayx, mas es maior e uert, e esta entre les espines en maticals, portat al col demantinent amorte les febres.

Item lo dauant dit cor ligat al col tol la terçana, emitriteum, quartana, e trastot fret de febre. Idem.

Item huyis de codorniu, penyatz al col del terçanari, tolen la terçana. Idem.

CAPITOL XLIX

A TOLRE QUARTANA

A tolre quartana sien donades al malalt .iiij. o .iiij. pillules, les quals son aquestes: Reebet opi, soffre uiu, mirra, agarich, fulles de ruda, de cascu miga dracma, e sien confegides totes aquestes coses ab suc dexenz, e feytes pillules a manera de faues, e dades al malalt ans de la accessio. Experiment.

Item trocichs molt esprouatz, on moltz en liuern de sola vna pocio, ço es, beuratge feyt daquels, son guaritz, e profiten molt als cotidianans. Los trocichs son aquestz: Reebet ruda, mirra, opii, de cascu miga onza; de saffra .ij. dracmes; cassia fistula .ij. dracmes, soffre uiu .ij. onçes; erba sana mig scrupul. De totes aquestes coses sien feytz trocichs, e donatz al malalt ans de la accessio ab aigua calent. Experiment.

Item carn dors, meniada, guarex la quartana. Experiment.

Item ui molt fort, en lo qual sie cuyta agrimonia, tol la quartana. Experiment.

Item cançons sien posades en lo trauch de la faua e sie engolida, la quartana tolen. Dyascorides.

Item si .iiij. fuylls de pentafilon, que es plantage menor, sien picades ab .i. poc de pebre e begudes ab ui ans de la accessio, gran remey son en la quartana. Dyascorides.

Item such de tayx barbat, begut ans de la accessio, tol la quartana. Hoc ego.

Item mille folium, begut ans de la accessio, tol la quartana. Hoc ego.

Item maiola, la qual es semblant en color e en sabor e en flor a vna erba que es dita amarusca, lo suc dela begut ans de la accessio, moltes negades tol la accessio.

Item reebet assa fetida, fuylls de ruda e de pebre lonch, de cascu equalment .ij. dracmes. Totes aquestes coses sien confegides ab mel e donades a menyar al malalt ans de la accessio a manera de vna castanya. Prouada cosa es. Experiment.

Item such de vngla caballina, begut per .ix dies, la quartana e la terçana tol. Experiment.

Item femta doroneta, picada e beguda, demantinent tol la quartana.

Item suc d'artemisa, mesclat ab oli dolines e donat a beure tebeu per .iij. dies, moltes uegades tol la quartana. E es esprouat aquest experiment.

Item reebet: gíngebre, epithimi, de cascun segons queus sera uist, e sien cuytes ensems en aigua entro a espessiment, e apres sie posat de lapide armenico, e de la pedra laçuii .ij. dracmes, e sien donat per .iij. a beure continuament. Lo primer dia tolen la rigor, lo segon la accessio, lo terçer sana de tot en tot. Experiment.

Item cep blanc, picat e emplatat als polses de les temples e dels brazs ans de la accessio, tolen la quartana.

Item assa fetida sie cuyta en ui e en mals terre, ço es, bolet tou, e siey auistat sucre e donat ans de la accessio, primerament purgat lo malalt per medicina o per altra cosa. Circa instans.

Item de iun lo malalt tot lo dia ans de la accessio, e uetle tota la nit, e de mati menuch vna perdiu rostida, e beua ui pur e fort, e no menuc nulla altra cosa, aquel dia metex sera guarit, e dorma molt. Experiment.

Item sien donades aquestes sementz al malalt ans de la accessio, ço es saber, sement derba sana blanca, e de mandragora, de cascuna eguaiment vna dracma e miga, e sana. Auincena.

Item aquest experiment es molt esprouat. Açara bachara, si pot esser trobada fresca, sie picada e cuyta en .i. poc de ui, e aquel ui sie donat al malalt ans de la accessio per .ij. ores. Si la materia es en lestomac gitarla a per la boca, e si en altra loc es, consumirla a. Lesperimentador aquel metex o diu. Circa instans diu que cura la quartana.

Item la materia cuyta e apareyllada, e purgat lo malalt, sie donada ans de la accessio .i. poc doli de ginebre, molt fort cosa es a guarir quartana. Circa instans et liber de naturis rerum.

Item sien donatz .iij. grans al malalt de gumi edre a menyar, que es goma de edra.

Item rayu desparch sien molt bolides en aigua, e donades a beure al quartanari per .vij. dies, empero primerament entre lo malalt moltes uegades el bayn, maraueyllos adiutori es. Experiment.

Item suc de plantage begut ab aigua calent e al mel, eguals partz, per .ij. ores ans de la accessio, tol la quartana. Idem.

Item aço metex fan .iij. rayus de plantage picades e begudes ab aigua. Idem.

Item sie omplida una galina dun an, plumada de fuylls de iuhiuert e dalfauaga, e sie mes dins la substancia dun ou cruu, saluu la clasca, e sal quanta ni aura mester, e sie enuolcada en pasta, e cuyta en caçola, e donada al malalt una part .i. dia, altra en altre, per dies entreposatz el malalt no menuc altra cosa, e aquest experiment ual a terçana borda e cotidiana. E fa la materia coure e fa orinar, e tol la febre. Constanti.

Item sanc dase, e vntat sobre lesquina del dors dementre que es fresca la sanc, la quartana sana. Dyasoorides.

Item la orina del ui blanch beguda ab la decoccio de gençana per lo malalt, sens dupte quartana tol de natural malencoli. Experiment.

Item .iij. fuylls de aristologia redona, que es erba apelada tuca, e fems de galina, e sien picades ab ui blanch, e sien destemprades, e la coladura sie donada a beure ans de la accessio. Experiment.

Item dien los esprouatz, qui son ditz sauis, que tormentilla, que es erba dita consolda vermeylla, beguda ans de la accessio tol la quartana.

Item escorpio sie mes en oli cominal, e daquel oli sien vntades les plantes dels peus, els palmells de les mans, el front, e lesquena del dors, ans de la accessio, e fugira quartana e terçana, cotidiana. Kyrinus dixit, certa cosa.

Item ensunya de uoltor blanch mesclada ab oli, si lo malalt ne sie vntat la quartana sera destrouida. Kyrinius.

Item .iij. o .iij. fuylls de berbeua, o .iij. rayus daquela, cuytes ab ui, si sien begudes ans de la accessio tollen la quartana. Macer.

Item oregan buyda la colera. Galienus in diatricis.

Item calament donat a beure ans de la accessio tol la quartana. Idem.

Item calament, oregan, puliol, ruda, lingua bouina, borratges, lingua ceruina, scorça de rayu de tamariz, scorça de freyx, bretonega e germandrea, thimi epithimi, sene, de cascu egualment .ij. onçes; bretonega .i. thanoyl; artemisa, agrimonia, rayu de gram e esparech, de cascu egualment .i. manoyl. Bulesca tot ensems en ui blanc e aiustat y mel, e sie begut de mati e de uespre, poderosament buyda colera negra, adusta, que es dita malencolia. Hoc ego e Dyascorides.

Item reebet uioles, flor de borratges, sene, thimi epithimi, egualment una onça e miga; mirabolans, reubarb, de cascu egualment una dracma. Les quals coses qui deuen esser cuytes sien cuytes, e sien colades, cuytes entro que tornen a .ij. onçes o a una. En la fi de la decoccio sie posat lo reubarb, e sien totes aquestes coses enfortides ab miga dracma de esula o ab .i. escrupul de diagrigi, e sien donades per una ora ans de la accessio, totes les quartanes sens duptança sana. Gilibertus.

Item cura prouada per mi moltes uegades: ans de la accessio sien donatz totz los mirabolans e sene puluericat ab gingebre, e siey aiustada una poca de esula ab serigot de leyt que sie estat feyt la nit, e si lo malalt es fembra e sie colerica molt hi sie aiustat de reubarb a la dita medicina, e per cert sera sanada. Mirabolans son de .v. maneres, e son fruytz darbres: la primera manera son cetrins, los segon son quebuls, la tercera bellirics, la quarta emblics, la .v. indis. — Vnde usus: Mirabolarum sunt species quinque bonorum: Cetrinus, quebilis, beliricus, emblicus, indus. En aquestz mirabolans alguns son qui purgan colera, alguns que purgan flocma, alguns que purgan malencolia. Los mirabolans cetrins primerament purgan colera, apres flocma. Los quebuls purgan flocma, apres purgan colera. Los bellirics els emblics egualment purgan colera. Los indis purgan malencolia. Vnde uersus: primo traxit coleram, cetrinus, flocma secundo. Quebulus e contra belliricus, emblicus eque. Istud et hanc niger colore niger imperat indus.

Item nepta beguda ab molt ui ans de la accessio tota ma-

teria resoluu en uapors. Vapors es apelada en natures humiditat subtiliada per uertut del sol, o per calor natural estant el cors animal, e axi tol la dauant dita nepta appareyllada als fretz de les febres.

Item suc de artemisa que a solament una branca picada e mesclada ab oli rosat, e vntat lo malalt ans de la accessio per .ij. ores, tol la quartana. Dyascorides.

Item sement dalmols picada e donada a beure ab ui calent ans de la accessio per .ij. ores tol la quartana. Dyascorides.

Item suc de politaria, que es oliuarda, ab poluora de mirabolans indis, donada a beure els dies quel malalt no tinga la febre per .iiij. ores ans de la accessio, tol la quartana.

Item sie donat de oregan pes de .i. diner per .ij. ores ans de la accessio, sens duptança tol la quartana. Experiment.

Item .iiij. dracmes de bretonega donades a beure ab ui e ab mel e ab aigua ans de la accessio, quartana tolen.

Item decoccio de lebor negre donat a beure al malalt, sobre totes coses ual a tolre quartana. Macer.

Item reebet lebor blanch e negre, de cascu egualment .i. escrupul, o de negre una dracma; lapidis çabuli, lapidis calaminaris, lapidis armenici, de cascu egualment una dracma; purpurea una onça e miga; flor de borrages .ij. onçes; sanc seca de boch .ij. dracmes. De totes aquestes coses sie feyta poluora, e sie donada al malalt per .iii. ores ans de la accessio, deliura e sana la quartana. Gilibertus e Galterus.

Item pillules esprouades de mestre Gauter. Reebet mirra, purpurea, timo, de cascu egualment .ij. dracmes; lapidis çabuli, be lauada moltes uegades, una dracma; mirabolans indis e quebuls, de cascu egualment .ij. dracmes. Totes aquestes coses sien confegides ab trifera sarracenicca, que es medicina que purga colera cremada, e ab suc de exenz, e sien donades al malalt .ij. dracmes ab ui blanc per .ix. dies ans de la accessio per .v. ores la uertut del malalt estan fort.

Item inhiuert ab tota la substancia dun ou e miga liura de sanc de porc, e sie picat fortment ensems; e sien mesclades aquestes coses, e sal quanta ni age mester, e apres sien omplida una galina plomada e appareyllada, e apres sie la galina enuolcada en pasta e sie cuyta en una caçola, e da-

questa galina menge lo quartanari les carns e alo dins, e no tot ensems, mas poc a poc. La quartana tol; lo cor, lestomach e les vertutz conforta, e desperta la uoluntat del menyar. Constanti.

Item reebet agarich .iij. partz, de mirra .iiij. partides. Sien donat al malalt ab aigua ans de la accessio, en la qual sie cuyta saluia e pigami. En aquesta manera moltz ne son guaritz, axi com diu Cofu.

Item .ix. grans de pebre donatz ab aigua calent molt ualen a toire quartana e les febres periodicas. Dyascorides e Macer e Cofu o atorgen de la quartana.

Item uomit de caps sie uomit scarpelle, que es confeccio uomita, sana quartana, axi com o diu Coffo.

Item fet obrir alcuna uena ans de la accessio e vn poc de sanc tretne. La febre destruu moltes uegades si sie feyt aço. Experiment.

Item escorça o fuylls de noger picades e begudes ab uinagre tolen la febre iriçant. Isaac.

Item en les dites particulars una dracma dagarich, beguda ab aigua mel, la rigor de les febres longues sana, les grosses humors e espesses buyda. Dyascorides.

Item costus picat ab oli e vntat ans de la accessio tolen la quartana e la rigor de la febre longa. Dyascorides.

Item sie omplit .i. capo de prepuria, de flor de borrages, e de la sement o del suc. Totes aquestes coses sien cuytes en aigua, e aquel brou begut per lo malalt molt fortment purga les humors e la colera cremada: molt ual contra la febre longa. Idem.

Item cendra de uerga pastor, qui son ditz cardons, ligada e enuolcada al col del malalt, o en lo braz penyada, sana la quartana de tot en tot. Idem.

Item poluora de timo epitim, que es la tinya que si fa, sene, calament, oregan, sie confegida ab mel, espumada e donada al malalt molt sobiranament profite a la quartana, e als estrenyementz del esple e del fetge, car con malencolia e la ret couinent a exir poc a poc e la gite de fora. Girardus sobre uiatich.

Item femta dom secca donada a beure ab ui e ab mel ans de la accessio tol la quartana. Auincena.

Item cranc mari, que es peyx, los membres dels quals son durs axi com a pedra, donat a menyar no lexa uenir la febre quartana.

Item maioles begudes ab ui profiten a tota febre longa, cuytes primerament ab ui. Idem.

Item lo suc de les maioles sie mesclat ab oli, e vntat lo dors els polses del febricitant ans de la accessio; demantinent tol la febre. Dyascorides.

Item sia picada menut politaria, que es oliuarda, el suc sie donat a beure al malalt ans de la accessio; demantinent tol la quartana. Pere Lucrator.

Item sien cuytz en ui .ix. manoylls de ruda sufficientz, e daquel ui sie donat a beure en la ora sospitosa que la febre deu uenir. Idem.

Item vna erba es que fa longa asta e prima, la qual enuironne los arbres e la bardiza es leuada en alt semblant a boyx, e per aventura es apelada uolubilis, los tendres daquela e les fuylls sien picades e destemprades ab ui o pida, que es dita requies, e sien donades a beure ans de la accessio entro a .iij. uegades; en la terça tol la febre. Experiment.

Item rayu de aristologia redona sie picada ab aigua e ab mel e donada a beure ans de la accessio; les febres antigues tol, maiorment si aço sie feyt moltes uegades. Macer.

Item membrana que es teleta, qui es blanca, trobada prop de la nou mondada can es tendra, picada e bolida ab ui bo, es legit que si sie beguda can sera clarificada ans de la accessio demantinent tol la quartana.

Item granoylla cuyta en oli de murca, o en oli de mirra, sil quartanari ne sie vntat ans de la accessio, la quartana tol. Pere Lucrator.

Item lo cor de la granoylla sie ligat prop del cor del malalt; los fretz de les febres amirua. Idem.

Item lo fetge del dalfin portat o menyat ans de la accessio tol los enuironamentz de les febres.

Item lo cor del leo menyat per lo malalt ans de la accessio guareyx aquel. Idem.

Item aço metex fan .iiij. rayus de plantage picades e begudes ab aigua. Dyascorides e Macer.

Item apozinandus e gracia Dei, que es erba, e de berbena

donada a beure al malalt per .iiij. ores ans de la accessio tol la quartana. Experiment.

Item suc derba canabaria beguda ans de la accessio demantinent tol la quartana. Magister Cardinalis.

Item aigua en la qual sie cuyta saluia, roris marini e la uandule, beguda ans de la accessio sana la quartana. Experiment.

Item reupontich es medicina que purga colera bona e be-neyta, e dada a beure al malalt en apozima ans de la acces-sio tol les febres longues els fretz daqueles, car singular re-mey es en les dites febres.

Item rayu de carabaza saluatge picada e cuyta en aigua o en ui e donada al malalt ans de la accessio tol la quartana. Aquest experiment molt es uiolent e perillos.

Item sie feyt lexiu de ui subtil e de cendra de roure e de rayus de brasice, que es erba, e de cagaferre. Totes aquestes coses sien picades e cuytes e apareyllades e donades al malalt a beure per lonc tems ans de la accessio; relexa los bu-dels e tol la febre quartana. Istud ego post Dyascorides.

Item sien tayllatz los peus, la coa, lo nas e les oreyllas de la rata uiua: totes aquestes coses sien ligades e penyades al col del malalt, trastota fredor e rigor ueylla de febre guare-xen per uertut amagada. Kyrinius.

Item aço metex fa .i. fill ab aguilla passat per la boca de la rata e treyt per lo sers e ligat al col del malalt. Idem.

Item los huyls de la codorniu portatz al col del malalt sana la quartana. Idem.

CAPITOL L

DE ANTRANCE E DE UERI E DE POSTEMES

Contra antracem e mordiment uenenos sie posada al col del mordut una galina plumada, e tinga aqui la galina tro sie morta, e apres altra tro que la galina no sie leguada, e sie clos lo col de la galina de cascuna part perque pus fortment tire. Costanti e Gilibert.

Item sie confegida pipinella ab ayll, centaurea, rayu de

gençana, canela, totes aquestes coses donades al malalt ab ui maraueyllosament hi ual. Lesperimentador diu sola pipi-nela picada e beguda ab ui per lo malalt guareyx tot ueri.

Item loli lo qual mana de peyxca sobre vntat a la lupia demantinent estreyt aquella o la trenca, e les altres postemes les quals se fan dins el cors per escopir. Auerreis.

Item sie cuyta pimpinella ab ui, e ab aquel ui sie donada aquesta poluora: reebet genzana, germandrea, aristologia longa, e sie donada demati, trastotz los verins, encara los de-monis encalça del hom. Hali.

Item molt profite menyar de cebes cruas e de porros, car defores giten los uerins. Serapio.

Item ceruell de galina ol cor daquela menyat o posat so-brel loc uenenos, per .i. poc, sobre totes coses hi ual.

Item lescopedina propria, posada sobrel loc uenenos, molt hi ual.

Item escorpion picat e posat es contrari als sens ferimentz dels altres escorpions, e per aço diu lesperimentador que molt es maraueyllos remey.

Item molt hi ual figa o lescorça dela picada e posada so-brel feriment del uerin, molt hi es couinent. Dyascorides.

Item sanc de cabra, escalfada al foch e beguda, ual fort-ment contra totz beuratges uenenoses. Kyrinus.

Item femta de cabra destemprada ab mel e sobre posada sana trastot punyment uenenos. Idem.

Item vngles de bou cuytes en aigua e menyades ab mosta-ya contrariegen a tot ueri e nuylla altra cosa noy es pus ne-cessaria. Idem.

Item agrimonia beguda ab ui molt hi ual contra antran-cem e a mors de serpent, e de ca, e dom rabios. Dyasco-rides.

Item posat sobrel antrancem lengua de ca, fresca o secca, e sera sanat. Experiment.

Item taxus barbat, picat e emplatat, fortment ual contra feriment de serpent, e en altre loc contra feriment de ser-pent sia nafrat lo membre, siey posat lo suc de la dita erba, encalça lo uerin e estreyt. Dyascorides.

Item morretort picat e confegit ab leuam e sobre emplas-tat sana antracem. Macer.

Item femta dom tebea molt hi es bona ans que la postema sie rota e apres. Auincena e Gilibert, e per aço diu Dyascorides que esquinancia sana.

Item grans de ginebre son medicines contrals uerins, a la qual medicina no es semblant. Auincena. Ans diu Dyascorides que contrals uerins dona adiutori e sana los morses de les serpentz.

Item lo ventreyll de la garça contrariege als verins. Pere Lucrator.

Item roueyll dou mesclat ab sal sie posat de sus per .ij. o per .iij. ueus lo dia, molt hi ual. Gilibert.

Item apium, risus spes columbinus, que son erbes, ualen molt contra antracem. Idem. Verdadera cosa es si sien emplastatz contra antracem en loc contrari, quar tiren lo ueri. Hoc ego.

Item safir sie entorn menat contra lantracem. Idem.

Item apparexent lo peryll de la mort sie donat atrament ab ui e ab aigua resolt. Gilibert.

Item rayu de gençana beguda en .i. tonel de ui, primerament picada, serua aquels qui beuen lo ui de tot ueri. Hoc ego. Certa cosa es.

Item rayu dalbeons demantinent guareyx trastot ueri, e beguda de mati serua lom de trastot menyar uenenos, e qui la menye de mati tot lo dia es alegre. Dyascorides.

Item ruda, nous e mel, sien senapicades e emplastades, maraueyllosament dissoluen la postema malencolica o flematica. Idem.

Item sien picades nous ab lurs escorces e posades sobrel melic trastotes les postemes estantz el cors de part dins, o mouentz destruen. Isaac.

Item sement de platani, que es erba, beguda ab ui totz los morses uenenosos sana. Idem.

Item casca dou picada e beguda ab suc dagrimonia, demantinent gita trastot ueri per la boca, e ab maraueyllosa leugeria sana los morses de les serpentz e de les altres besties uenenoses. Experiment.

Item rayu de consolda menor picada entre .ij. pedres, posada de sus romp atrance e asuaue la dolor. Roger.

Item abeylles e mosques, picades ab mel e ab ui, posades de sus tiren lo ueri.

Item aylls sien picats e sobrel loc posatz entro que la postema rompa. Idem.

Item diptan, picat e emplastat e begut, molt ual contra totz los morses uenenosos. Circa instans. E la sageta uenonosa fa exir del cors. Dyascorides.

Item corssanda, que altre nom es apelada cauda equina menor, la qual a branca no ben roya, dita en romanz muse-la, picada e sobre ligada destruu maraueyllosament atrancem. Experiment prouat e cert.

Item oliues de laurer, terra segelada o cera, jrechos, que es liri bort, e sien picades egualment tant quant queus plaura, e sien totes aquestes coses confegides ab oli e dades a beure, lo ueri fa exir ab gran abreuyament. Sobre totes coses loa aço Auincena.

Item lo suc de lengua bouina, clarificat e begut, empeyn trastot ueri del cors uertuosament e suptosament. Pere Lucrator.

Item lo meol de la nou gran picada ab fuylls de ruda e emplastat de mati e de uespre, sens dupte romp la postema, qual que sie dura, o altra qual queus placie infiança. Isaach.

Item cart beneyt o senixo, caragols; totes aquestes coses sien picades ensems, emplastades sobre la postema, o sera madura os desfara. Experiment.

Item vntat los floroncs de fel de bou, romp aquels. Dyascorides.

Item forment molt mastegat, e posat, e emplastat sobrel loc, madura moit. Gilibert.

Item mores terrestres, madures, be picades ab mel e ab pa, maraueyllosament romp la postema. Dyascorides.

Item suc o rayu, o tota la erba, o la poluora de consolda uermeylla e de tormentilla, beguda, demantinent fa exir lo ueri qual que sia. Certa cosa es. Experiment.

Item anap sie feyt daurical, que es a manera de mena de metayll, si aquel sera aiustat alcun ueri, o en la taula sera posat, demantinent lanap comença a mudar la color e per moltes lines en diuerses colors, e en tal manera es escompres e conegut trastot ueri. Gilibert. Aço metex diu Albert, e Isidorus, e .i. filosof qui fo maraueyllos tractador e encer-

cador de les coses naturals, los libres del qual yo uia que auia feyt .xxix., mas lo nom no trobe, esser feytz en artifici natural, lo qual axi es departit del artificial, car en los esguardaments e el tocament del ueri triada, e les uanes colors en natural color, demantinent muda eletum, ço es, especia de metayll.

Item rayu dalbeons auen flor amagada, menyaça per .i. an serua dels uerins. Haly.

Item leuam e erba de morretort, confegida e emplastada, sana latrancem. Macer.

Item sanc daneyl, picada e beguda, sana totes coses de ueri. Idem.

Item si algun aura tastat o menyat ayll, e beure la sanc del gal calda ab ui, e no aura reptilia, ço es a dir, cuques que uan sobrel pitz de si elexes. Idem.

Item sanc de aneda, ab ui beguda, sana lo beuent de tot ueri. Idem.

Item ypericon que es dit trascalam picat e emplastat sobtament sobrel mors de la serpent de la part del cor .i. poc departit del mors nuyls temps no lexa posar lo ueri oltra si, ço es a dir, que nol lexa aiustar al cor mas ans lo rete aqui. Experiment.

Antracem es postema ques fa de .iij. materies, ço es a saber, de colera, de sanc, de malencolia, e per aço a forma de uerga, ço es a saber, una linea cetrina, altra roya, altra negra, e en son començament apareyx a quantitat duna lentilla poca e a una poca de negror de part de sus, e lo cap es uist esser contrait ab un fil en pregon, el membre daquela postema es sentit agreuyament e carga axi com si erè de plom per lagreuyament e la grossea de malencolia.

CAPITOL LI

DE VEROLIS QUI ES DITA PIGOTA

Qui vol sanar pigota couense primerament que totes ysquen tost, e a aço reebet: figues seques, e farina de lentilles mundades, de cascuna egualment .x. dracmes; leyt, diagra-

gant, de cascu .v. dracmes. Totes aquestes coses sien cuytes en .v. liures e miga daigua tro que torne .iij. onçes, e sien colades e siey posada una onça de saffra, e sien donades a beure ans de menyar e del dormir, ço es a dir, ans de sopar tro que totz sen ysquen del albert. Constanti. Esprouada cosa es de Constanti.

Item sie enuolcat tot lo cors en laigua de la decoccio de lentilles o de lengua de ca, que es erba, demantinent es tirada la materia de part de fora per aquest experiment.

Item de tot en tot lo malalt esquieue fomentacions e de totes coses repercussiuues e lexatiuues, e gart se de carn de porc, e de part dins quart molt que no menuch coses que nol refredesquen, per que la sanc sage a cayllar. Sie enuolcat lo malalt en draps uermeylls, si el es uermeyll, e hus apres dels huyls coses que facen estar la materia prop dels huyls, que les pigotes no ysquen per luyl, e encara us per la gola garismes qui facen estar la materia daqui.

Item nitrum mesclat ab terbentina obren carboncles, qui son postemes, en fan exir tota la podridura. Idem.

Item sie omplit lo loc del floronch de les fuylls dalfauega la qual fa aquela postema, car noy es trobada axi cosa que pus fortment aomplesca ne sana los floroncs. Idem.

Item als floroncs: sofre, rasina, terbentina. Sien confegides totes aquestes coses ab oli e ab ensuyna de uedel o de porch e feyt emplastre sie posat de sus lo floronch. Experimentum est.

Item leuam de fortment mesclat ab sal tira de part de fores les humors uenenoses e romp les postemes. Idem. Isaach.

Item prepuria donada a beure a propietat de fer exir les pigotes de part de fora.

Item trastot drap tint en grana a propietat de fer exir les pigotes de part de fora. Gilibertus.

Carboncles es postema de sanc e de colera cremada, e es axi apelada per la calor que a, car es roya e escalfa e dol lo loc, e molt es enflamat per la sanc; perfunda se en les uenes estenen, mas aquesta postema a les uegades es girada en antracem, e can el començament daquesta postema la materia no es corrupuda o metgada axi com se coue, car el començament apareix royg e apres uert, e encara sen negreix, e

puix se menge lo loc e si fa floronch, e axi fa si aquela altra postema que es dita antrax, car es feyt aquel antrax axi estret per menyament quis fa el floronch.

CAPITOL LII

DE MATAR FISTULES E CRANC

A matar la fistula el cranc leyt de titimal sie mesclada ab ensuyna de porc regalada. Aquestes coses sien bolides .i. poc per ques pusquen confegir, e apres siey aiustada poluora de mirra, e quey sie .i. drap entint, e siey mes axi com a cala en pregon: tota fistula sana si la pot tocar o atenyer. Experiment prouat.

Item laigua de la decoccio de anabulis, que es medicina lexatina, messa dins la fistula perfeytament la sana. Aço meteix fa lo suc de pedis columbi, que es erba. Cert experiment es.

Item reebet plantage, amaglosa, pedis columbi, calendula, consolida menor, mille folium, primula ueris, la qual es pelosa e saïusta a terra e a flor blanca e es en mig roya, consolida menor, la qual naix els pratz e es dita bruneta, tendres de romers e violarie. Sien feyta poluora de totes aquestes erbes o suc, e dat a beure al fistular de mati e de migdia e de uespre, contra tota fistula e nafra o floronch: si es curable es retengut lo dit beuratge, sana la fistula, o sino es retengut, demantinent lo gita per la boca. Constanti in antidotario suo.

Item cendra feyta de cap de ca guareix tota fistula e cranc, e tota legea sana. Idem.

Item si la fistula age moltz traucs e no sie drete en tal manera que les medicines noy pusquen entrar, neguna cosa noy es mellor que emplastre de femta de ca ab mel tebea posada de sus, car tota dolor e inflança soluu e tira la podridura, e purga los neruis corruputz, e sana la fistula el cranc, e la dolor asuaue. Idem.

Item .iij. caps derba, que es dita filius antipatrem, continna-ment portatz o begutz sanan la fistula. Certa cosa es.

Item si la fistula sie de part de fora, sie girat en aquela suc de pedis columbi, e sana. Si de part dins es la fistula, sie begut lo dit suc, sana axi meteix. Experiment.

Item serpoyll picat ab sal e emplastat sana la fistula. Experiment.

Item femta dom cremada quey sie aiustada poluora de pebre, mata sobre totes coses la fistula el cranc. Constanti.

Item suc de taix barbat ab mel per eguals partz sie cuyt, e la mel que sie espumada dentro quel fum ne sie consumit, e ladonc siey aiustada poluora de siria e dossed, de mirabolans, e sie posat emplast feyt sobrel cranc, en .i. moment dona remey.

Item femta de uaca en fembra, e de bou en baro sie posada e gitada dins en la fistula el fems y sie emplastat, demantinent sana. Dyascorides.

Item sie posat leuam de forment en fort lexiu per una nit, e apres sien feyt emplast e sie posat sobre la fistula, e axi demantinent es guarida la fistula, car lo dit emplast tira la podridura defores, e aço es uist diga Dyascorides del lexiu e Isaac del leuam.

Item aquest beuratge es molt maraueyllos e esprouat per mi moltes uegades e per moltz altres, lo qual mata la fistula en qualque loc sie, en geta los osses corruputz. Lo beuratge es aquest: Reebet rayu e fuylls de plantage, fuylls de fragarie, fuylls e sement de canem, fuylls e sement de mostaya, e sumitatz de lapaci aguda, fuylls de tormentilla, rayu de malbauisch, pinpinella, fuylls de cols royes, de cascunes daquestes coses egualment; tenaceti en gran cantitat. Totes aquestes coses sien cuytes en bon ui blanc e apres sien totes colades, e a la coladura aiustat y mel quanta ni aura mester. Aquest beuratge sie donat de mati e de uespre entro quel beuratge ysque clar per la fistula, la qual boca totania estie uberta ab una caneta dargent tenguda de dins e de part de sus sie tenguda tota ora; fuylls de cols royes, maraueyllosament hi ualen.

Item plantage picada, messa dins la fistula, demantinent sana aquela. Dyascorides.

Item sanc de testudinis marine, que son lagostins, en vntat lo malalt moltes uegades toien la fistula e les porceleres. Girardus.

Item bretonega picada e posada sobre la fistula sana aque-
la. Dyascorides.

Item sie omplida casca dou darssenich, e datrament, e de
vedriol, e de fems dom. Totes aquestes coses sien cremades,
e la poluora sie messa dins la fistula, molt fortment hi ual.
Experiment.

Item orpiment, soffre uiu, e calz uiua, e sabbo. Totes aques-
tes coses sien confegides e posades dins pregon en la fistula
.ij. uegades o .iiij., molt be mortifiquen la fistula. Experiment.

Item si la fistula sie en la ma, sie mort de uespre .i. gat, e
demantinent sie posat sobre la fistula e ligat en tal manera
que tota la nuyt estia aqui, e sie feyt en aquesta manera per
.iiij. dies e per .iiij. nuytz, e per .iiij. gatz. Si es en altre loc,
sie ligat lo gat mort sobrel loc malalt dementre calent es, e
sera sanada la fistula. Cert experiment es.

Item cala de plom posada dins la fistula, per .xiii. dies no
treyta daqui, sana la fistula. Pere Lucrator.

Item sie mes dins la fistula suc de pipinella e ligada de sus
la dita erba per sobirana medicina. Experiment e Pere Lu-
crator apres deis.

Item sie seccada rayu de anabulis e la erba, e sien feyta
poluora e posada la poluora en la fistula demantinent la mata.
Dyascorides.

Item sement de milii solis, femta de galines, de cascunes
eguals partides sien cremades en ola noua ben tancada, e
can fret sera sien picades aquestes coses, e siey aiustada la
terça part de sal o pus, e quanta hom se uolra de la rayu de
felis terre, que es erba, e sie puluerizada molt sobtilment, e
aital poluora sie messa dins la fistula, obertes e pregones ab
la rayu de felis terre o daristologia, la qual rayu dementre
que es fresca deu esser mollificada entre les mans, o muylla-
da entre .ij. taules planes per que sie mol axi com a lana, e
can axi sera appareyllada sie feyta cala entro quel loc de la
fistula apparesca be, e ladonc sie posada la dita poluora, e
no tematz car ne millor ne plus uera ni mes aperta cura en-
cara noe trobada, axi com .i. sirurgia o recomta de paraula,
lo qual guaria tota fistula sens defaliment, empero ans del
obrimt de la fort fistula deu lo loc del fistulat esser molli-
ficat ab coses maturatiues, e ladonc leugerament se obré.

Item reebet sal torrada, ros de cuba e agarich e fet poluo-
ra subtil daquestes coses, e sien confegides ab mel, e la cala
sie vntada daquesta confeccio, e sie messa dins la dita cala;
los osses corrumputz e peceiatz ne trau e la mala carn rou e
sana. Circa instans.

Item beuratge de maraueyllosa e no creyble fortalea, em-
pero certa es e esprouada, lo qual donat a beure als nafratz
ab que la nafra no sie mortal, dins .xiiij. dies tota legea ne
exuga de la nafra, totz los osses peceyatz ne trau e cura la
nafra. El beuratge es aquest: Reebet de cols royes, fenoyll,
juhiuert, abrotani, tenaceti, fragarie, fulles de roya maior,
erba rubert, plantage, arnaglosa, api, fulles de canem, musch
o non muscada. Totes aquestes coses sien cascades e cuytes
ensem en bon ui blanc pur sens daigua, e siey aiustada mel
e sie donat de mati e de uespre a beure, e sien vntada la na-
fra de part de fora del beuratge can lo malalt naura begut,
e sie posada desus fuylla de col roya, e estia aqui molt. Aço
agui duna persona que moltes uegades esproua aquest beu-
ratge.

Item poluora molt bona e esprouada en aquea metexa
manera. Reebet agrimonia .ij. onçes; pinpinella, arnaglosa
.c. grans de grana; ros, uiride heris, de cascu egualment una
onza, e mundificat lo loc siey posada la dita poluora segons
queus sera uist. Experiment.

Item titimallus, que es erba laxatiua, sie seccada ab la rayu
el forn, e sien feyta poluora e posada dins la fistula, prouada
cosa es. Galienus in diatricis.

Item poluora de pedra marbre, la qual a semblant de sal,
que es dita pera sal, messa dins, mata la fistula. Galienus in
diatricis.

Item potentilla, que es erba, beguda per .xxx. dies, mata
la fistula. Galienus ibidem.

Item sien picatz ensem pebre, ayll, figues seques, rayus de
juhiuert, e sie feyt emplast e posat de sus, demantinent mata
la fistula. Idem in eodem.

Item aquel suc, que es dit escumada, begut en degu, e mes
dins en la nafra sana demantinent la fistula. Galienus in
eodem.

Item sie seccat lo cap de la grua el ventre dela ab totz los

budels, e aço que lains es, e sien feyta poluora, car no tant solament guareyx lo cranc ans o fa totes les naffres. Galienus in eodem.

Item rayu de lapacii, la qual a sement roya, sie messa tot dia en la fistula entro que laigua non ysqua a semblant de ueyre, e ladoncs sapiatz es morta la fistula, e ladonch sera sanada la plaga ab altres enguentz. Galienus in diatricis.

Item a fistula toledo era als uermens qui son natz en aquela sie mes dins, moltes uegades, suc de plantage; molt hi ual. Galienus.

Item a tancar la fistula demantinent sie picat diligentment ensens mascle ab ui ueyll, e sien vntada la fistula; molt hi ual. Galienus ibidem.

Item poluora de aristologia redona, canta om ne pot leuar ab .iij. ditz, de mati, de migdia e de uespre, sie donada al malalt a beure ab .iij. pillules feytes de la dita aristologia, tota la materia de la fistula fa exir per lo sers, e maraueyllosament guareix la fistula.

Item gariofilata, que es erba, beguda ab ui moltes uegades, emplastada sobre la fistula, tota fistula sana. Molt espronada cosa dien que es. Aço diu lesperimentador e Albert.

Item laigua de morella sana la fistula encara aquela ques fa en luyll.

Item erba que es dita tatuca o canina, la qual segons que creu es pellium moncium, e ab cart beneyt e ab ui beguda a maraueyllos acabament en seccar la fistula, mas can es beguda la poluora de lagrimonia hi deu esser sparssa sobrel loc car exuga la naffra.

Item agrimonia es de les mes profitables medicines contra fistula e de nafres e a floronch. Albert.

Item fems de colom begut ab leyt de cabra munda totes les podridures ques fan dins la nafra e defora, e a les posteles es molt bo. Constanti.